

İDARE

Dahiliye vekâletinin aylık mecmuası

Yıl: 7

Mayıs 1934

Sayı:74

RESMÎ KISIM

Tayinler
Vekâlet inzibat komisyonu kararları
Takdir ve tecziye edilenler
Kanunlar
Tefsirler
B. M. Meclisi kararları.
İcra Vekilleri Hey'eti kararnameleri
2395 numaralı kazanç vergisi kanunu hakkında Maliye
Vekâletinden yapılan umumî tebliğler.
Tamimler
Fek ve ilhaklar
Tekaüt ve yetim muamelesi ikmal olunanlar.
Aramızdan ayrılanlar.

GAYRÎ RESMÎ KISIM

Memurin kanunu.	Ekrem
Tekaüt kanununu	Edip
Umumi idarede uslaştırmanın kuvveden file çıkarılması için lâzım olan esaslı prensipler.	Ali Kemali
Memur nedir ve kimdir	A. Hidayet
Belçikada komün idaresi	Sabri
Şehirler ve belediyecilik (İspanya)	K. Naci
İlâve:	
Hukuku İdare (Berthelemy)	

Matbaacılık ve Neşriyat T. A. Ş. — İstanbul

1934

.....

Resmî Kısım

Tayinler**Kararname No: 2-303**

19/2/934 tarih ve 2/150 sayılı kararname ile teşkili kararlaştırılan Trakya Umumî müfettişliğine İstanbul meb'usu İbrahim Tali Beyefendinin tayini; Dahiliye Vekilliğinin 18/3/1934 tarih ve 3626 sayılı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri heyetince 18/3/934 te kabul olunmuştur.

18/3/934

Kararname No: 2-365

Trakya Umumî Müfettişliği: Baş müşavirliğine Emniyet İşleri Umum Müdür muavini Şükrü Beyin tayini; Dahiliye Vekilliğinin 4/4/934 tarih ve 5747 sayılı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 4/4/934 te kabul olunmuştur.

4/4/934

Kararname No: 10375

Trakya Umumî Müfettişliği Emniyet Müşavirliğine Birinci Umumî Müfettişlik İstihbarat Müdürü Osman Hurşit Beyin tayini tensip edilmiştir.

Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

14/4/1934

Kararname No: 10376

Trakya Umumî Müfettişliği iskân müşavirliğine Birinci Umumî Müfettişlik İskân Müdürü Hulusi Beyin tayini tensip edilmiştir.

Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

7/4/1934

Kararname No: 10405

Birinci Umumî Müfettişlik İşkân Müdürlüğüne Ankara vilâyeti Mektupçusu Kâzım Beyin tayini tensip edilmiştir.

Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

17/4/934

Kararname No: 10426

Açık olan Ankara vilâyeti mektupçuluğuna Sinop vilâyeti mektupçusu Cemal Beyin tayini tensip edilmiştir.

29/4/934

Kararname No: 10385

Münhal olan Çubuk kaymakamlığına vekâletinde bulunan Sırrı, Arapsun kaymakamlığına vekâletinde bulunan Karacasu kaymakamı Necati, Palo kaymakamlığına Hekimhan sabık kaymakamı Halil Rıfat, Dinar kaymakamlığına vekâletinde bulunan Übeyt, Taşköprü kaymakamlığına eski Kuruçay kaymakam Şerif, Mucur kaymakamlığına staj müddetini ikmal eden mektebi hukuk mezunlarından Yeniçamlıca nahiyesi müdürü Emin, Bozdoğan kaymakamlığına mektebi hukuk mezunlarından Eski İskenderon emniyet müfettişi Kemal Beylerin nakil ve tayinleri tensip edilmiştir.

Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

Kararname No: 10425

Açık olan Başkale kaymakamlığına Beytüşşebap kaymakamı Adnan, Karacasu kaymakamlığına Suruç kaymakamı Şefik, Karasu kaymakamlığına staj müddetini ikmal eden mülkiye mezunlarından İstanbul maiyyet memuru Şekip, Vakfikebir kaymakamlığına staj müddetini ikmal eden hukuk mezunlarından Havran nahiyesi müdürü Ali Fehmi, Keşan kaymakamlığına Kemah kaymakamı Reşat Beylerin naklen ve yeniden tayinleri tensip edilmiştir.

Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

29/4/934

İnzibat komisyonu kararları

Karar No: 491

Zabıta memurlarına vazife başında gayri münasip hitapta bulunmak ve inşaata sevkedilecek amelei mükellefeyi karakoldan çıkararak serbest bırakmak maddelerinden suçlu mülkiye müfettişi Kâmil Fuat Bey hakkında heyeti teftişiyeden gönderilen fezlekeli evrakı tahkikiye mumailayhin bu baptaki müdafaanamesile birlikte tetkik ve mütalea olundu:

Tetkik olunan evrak münderecatına nazaran; bir memura vazifesi başında lisana yakışmayacak şekilde hitapta bulunmak hareketi, vazife icabını takdirsizlik mahiyetinde görüldüğünden 1700 numaralı kanununun 21 inci maddesi mucibince tevbihle tecziyesine ve tahakkuk etmeyen mükellef ameleiyi karakoldan sevketmesi inzibatî cezayı müstelzim suçlar içinde tayini muameleye lüzum olmadığına karar verildi. 19/4/934

Karar No: 489

Maiyyeti memurlarından bir kısmına evi için mübayaa ettirdiği mevadi işe ve saireden borçlanarak uzun müddet borcunu tesviye etmemek ve bu suretle maiyyeti üzerinde nüfuzu amiriyetini haleldar etmek ve hariçteki esnaf ve tüccara almakta olduğu maaşın üç misli derecesinde borçlanmak maddelerinden suçlu Elâzız mektupçusu Hilmi Bey hakkındaki evrak mumailayhin bu baptaki müdafaanamesile birlikte tetkik ve mütalea olundu:

Tetkik olunan evrak münderecatına nazaran: Harekâtı vakıası, memuriyet şeref ve otoritesini muhil görülmekle, Memurin kanununun 28 inci maddesi mucibince ihtarla tecziyesine karar verildi. 19/4/934

Karar No: 493

Kaymakam Bedîi Beyin makamında hakarete maruz, kaldığına dair Boyabat Evkaf memuru Davut Efendinin vaki şikâyeti üzerine kaymakamı mumailayh hakkında vilâyet idare heyetince müttehas karar ve evrakı tahkikiye mumailayhin bu baptaki müdafaanamesile birlikte tetkik ve mütalea olundu:

Tetkik olunan evrak münderecatına nazaran: Hâdisede hakaret filinin anasırı kanuniyesine tesadüf edilemediği cihetle tayii muameleye lüzum ve mahal olmadığına karar verildi. 19/4/934

Karar No: 492

Saimbeyli kaymakamı Remzi Bey Şemdinan kaymakamlığında bulunduğu sırada dut ağaçlarının yapraklarını hususî surette evinde beslediği ipek böceklerine yedirmekten dolayı inzibatî ceza tatbiki için Van vilâyetinden gönderilen idare heyeti kararı ile bu baptaki evrakı tahkikiye, mumaileyhin müdafaanamesile birleştirilerek tetkik ve mütalea olundu:

Ticaretten âri bir meşgale halinde evinde ipek böceği beslemesi inzibatî cezayı müstelzim bir suç olmadığından ve ortada bir şikâyet bulunmamasına binaen hakkında tayini muameleye lüzum ve mahal olmadığına karar verildi. 19/4/934

Karar No: 490

Kemah kaymakamı Reşat Beyin gönderdiği müteaddit tahriratla amirlerini tenkit ve tehdit ettiğinden dolayı inzibatî ceza tatbiki cihetine gidilmesi hakkındaki Erzincan vilâyetinden gönderilen tahrirat ve müstenidatı mumaileyhin bu baptaki müdafaanamesile birlikte tetkik ve mütalea olundu:

Resmî lisana yakışık olmayan bir tarzı ifade ile amirini tenkit eylediği mütahakkık görülmesine binaen mumaileyhin harekâtı vakıasına temas eden 1700 numaralı dahiliye memurları kanununun 22 inci maddesi ahkâmına tevfi kan üç günlük maaşının kat'ına karar verildi.

19/4/934

Karar No: 496

Uluborlu kaymakamı Tacettin Beyin kuduz bir köpek tarafından ısırılan Fatmanın şevki hususunda hastalığın ehemmiyetile mütenasip bir derecede alâkadar olmamasından dolayı inzibatî ceza tatbiki hakkında Sıhhat ve İçtimâî Muavenet Vekâletinin 3/2/934 tarih ve 45/1534 sayılı tezkeresi ile vilâyetten gönderilen müstenidatı mumaileyhin bu baptaki müdafaanamesile birlikte tetkik ve mütalea olundu:

Hastanın sevki hususunda vazife icabını takdir ve ifada müsamaha gösterdiği mütchakkık görölmesine binaen mumaileyhin harekâtı vakiasına temas eden Dahiliye memurları kanununun 21 inci maddesi mucibince tevbihle tecziyesine karar verildi.

19/4/934

Karar No. 495

Vazifesini ifa etmekte olduğu bir sırada Andirin müstantiki Ziya Beyin vekar ve haysiyetini kavlen taarruz ve hakarete bulunmak ve muayyen terfi müddeti zarfında iki aydan fazla mazeretsiz ve mezuniyetsin mesai saatlerinde vazifesine devam etmemekten suçlu mezkûr kaza eski kaymakamı Cemil Beyin bu baptaki müdafaanamesile evrakı tahkikiye birleştirilerek tetkik ve mütalea olundu:

Tetik olunan evrak münderecatına, nazaran: Mumaileyhin sabit olan her iki suçu için memurin kanununun 32 inci ve Dahiliye memurları kanununun 20 inci maddesi ahkâmı delâletiyle sınıfının tenziline karar verildi.

19/4/934

Karar No: 494

Hakikati tahrif suretile Son Posta gazetesine mektup yazarak neşrettirdiğinden dolayı vilâyet inzibat komisyonunca müttehaz bir aylık maaş kat'î kararının kanununa uygun olmadığından bahisle ikinci derecede tetkikini isteyen Bilecik mektubî kalemi memuru Sacit Efendinin bu baptaki itiraz arzuhali vilâyetten gönderilen karar ve mütalea olundu:

Tetkik olunan evrak münderecatına nazaran: İsnat olunan fiil sabit olmasına binaen mumaileyhin harekâtı vakiasına tatbik olunan 1700 numaralı kanunun 22 inci maddesi mucibince tecziye edilmesi kanuna muhalif olduğundan dolayı vilâyet inzibat komisyonunca müttehaz kararın tatbikat cihetinden feshiyle harekâtı vakiasına temas eden 1777 numaralı kanunun 1 inci maddesinin C fıkrası mucibince bir haftalık maaşının kat'ına ve evrakın mahalline iadesine karar verildi. 19/4/934

Karar No: 497

1/4/934 gecesi süvari tahsildarı Hamdi Efendinin e-

vinde bir arkadaşı ile birlikte toplanarak celbeyledikleri bir takım kadınlara beraber işret ederek hariçten muttali olunacak derecede sarhoş olmasından dolayı Kastamonu vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında müttehaz bir haftalık maaş kat'ı kararının kanuna uygun olmadığından bahisle ikinci derecede tetkikini isteyen evrak kâtibi Nuri Efendinin bu bapta: itiraz arzuhali vilâyetten gönderilen karar ve müstenidat ile birlikte ikinci derecede tetkik ve mütalea olundu:

Tetkik olunan evrak münderecatına nazaran; mumaileyhin sarhoşluğunu tesbit edici bir evraka tesadüf edilemediğinden vilâyet inzibat komisyonunca müttehaz kararın nakzile hakkında tayini muameleye lüzum ve mahal olmadığına ve evrakın mahalline iadesine karar verildi.

19/4/934

Karar No: 488

İzinsiz vazifesini terk ile İneboluya gitmek ve sayım, cetvelleri zirini 14/7/932 tarihinde «asıllarına muvafık olduğu meşruhat ile» mal müdür vekili ve hükümet tabib ile bitlikte tastik ederek makam yerini açık bırakmak, merkezde bulunan kaymakam beyden bu muameleyi gizlemek ve hükümet tabibi 16/7/932 tarihinde İstanbuldan avdet ettiği halde 14/7/932 tarihli mezkûr tastik şerhini mumaileyhe de imzalatmak, zafer bayramında kaymakamlık vekâletine tevkil edildiği halde kaymakamlık makamını askerlik şubesi muamelât memuruna temsil ettirmek suçlarından dolayı Kastamonu Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında müttehaz mecburî tahvil kararının kanuna uygun olmadığından bahisle ikinci derecede tetkikini isteyen Cide tahrirat kâtibi Rahmi Efendinin bu bapta: itiraz arzuhali Vilâyetten mürsel karar ve müstenidat ile birlikte ikinci derecede tetkik ve mütalea olundu:

Tetkik olunan evrak münderecatına nazaran: Vilâyet inzibat komisyonunca müttehaz kararın anasırı kanuniyesini ihtiva etmediği cihetle tatbikat cihetinden nakzine ve evrakın mahalline iadesine karar verildi.

19/4/934

Karar No: 498

Muhasebei hususiye merkez sabık kâtibi Celâlettin

.....

Efendi hakkında Kayseri vilâyeti inzibat komisyonunca verilen tasfiye kararının kanuna uygun olmadığından bahisle mezkûr kararın refedilmesi dileğiyle Türkiye Büyük Millet Meclisine vaki müracaatı üzerine keyfiyetin vekâlet inzibat komisyonunca tetkiki lâzım geldiğine dair arzuhal encümeni risayesinin 18/4/934 tarih ve 2918-5697 sayılı tezkeresile mumaileyhin itiraznamesi merbutatı ile birlikte tetkik ve mütalea olundu:

Memurların tasfiyeye tâbi tutulmaları keyfiyeti inzibat komisyonlarını alâkadar etmeyeceği cihetle mumaileyh Celâlettin Efendi hakkında vilâyet inzibat komisyonunca ittihaz edilmiş olan tasfiye kararının usul cihetinden nakzine ve icabının ifası için bu bapta ki evrakın mahalline iadesine karar verildi. 19/4/934

Karar No: 487

932 senesi tahsilât nisbetini haddilâyika çıkaramadığından dolayı Kastamonu vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında mütteha bir haftalık maaş kat'ı kararının kanuna uygun olmadığından bahisle ikinci derecede tetkikini isteyen Daday kazası muhasebei hususiye tahsildarı Ahmet Zeki Efendinin itiraz arzuhalı vilâyetten mürsel karar ve müstenidatı ile birlikte ikinci derecede tetkik ve mütalea olundu:

Tetkik olunan evrak münderecatına nazaran mumaileyhin vazifesinde lâkaydi gösterdiği anlaşıldığından vilâyet inzibat komisyonunca tatbik olunan madde, suçun anasırı kanuniyesini ihtiva etmediğinden tatbikat cihetinden nakziyle harekâtı vakiasına temas eden Memurin kanununun 28 inci maddesi mucibince ihtarla tecziyesine ve evrakın mahalline iadesine karar verildi.

19/4/934

Takdir ve tecziye edilen memurlar

Ankara Valisi Nevzat Beyefendi Nafia işlerinde alâka göstererek yol işlerinin muntazam ilerlemesini temin ve faaliyetin arttırılması husu-

	sunda sepkeden hizmetinden dolayı Nafia Vekâletince takdirname ile taltif edilmişlerdir.
G. Antep Valisi Akif Beyefen.	Kaçakçılık afetinin seyir ve mahiyetini tamamen teşrih eylemiş ve buna göre alınan isabetli tedbirlerin açıkça gösterilmiş olmasından dolayı Gümrük ve İnhisarlar Vekâletince takdir edilmişlerdir.
Balıkesir Valisi Salim Beyef.	İçel valiliğinde bulunduğu sırada Tarsus ovasının sulanması yolundaki mesaisinden dolayı 3/4/934 tarihinde Dahiliye vekâletince takdir edilmişlerdir.
Denizli Valisi Fuat Beyef.	Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyetinin maksat ve gayeleri uğrunda mesaisinden dolayı vekâletçe takdir edilmiştir.
Torbalı Kaymakamı Muzaffer Bey	Kazada mektep inşaatı hususundaki mesaisine binaen İzmir vilâyetince 28/10/933 de takdirname ile taltif edilmiştir.
Torul Kaymakamı İhsan B.	Umuru İdarede ve bilhassa mektep işlerinde ve belediye binası inşası ve yollar hususundaki gayreti vilâyetçe 2/4/934 tarihinde takdir edilmiştir.
Bayazıt Mektupçusu Kadri Nihat Bey	Mektubi kaleminin muamelâtını tanzim ve hüsnü idaredeki gayretinden dola-

.....

yı vilâyetçe takdir olunmuştur.

Sinop Nüfus Müdürü Fikri B.

Vazifesinde gösterdiği gayret ve muamelâtındaki intizamdan dolayı vilâyetçe 4/4/1934 tarihinde takdir edilmiştir.

Yalvaç kaymakamı İdris Kemal Bey

Tamim ve tebligata rağmen tediyat yaptırdığından dolayı vilâyetçe tevbih edilmiştir.

Sinop vilâyeti mektupçusu Cemal Bey

Vazifei mevduasının hüsnü ifası hususunda gösterdiği candan mesai ve intizamdan dolayı vilâyetçe takdir edilmiştir.

Sinop muhasebei hususiye müdürü Necip Bey

Muhasebei hususiye muamelâtının tanzimi ve tahsilât işlerinin takibi hususundaki mesaisinden dolayı vilâyetçe takdir edilmiştir.

Kocaeli vilâyeti muhasebei husiye kâtibi Emin Efendi.

Bayramı müteakip üç gün izinsiz olarak vazifesi başına gelmediğinden dolayı Memurin kanununun 30 uncu maddesine göre üç günlük yevmiyesi kesilmiştir.

—————

Kanunlar

Zehirli gazlerle bunları kullanmağa mahsus vasıtaların memlekete sokulmasının ve memlekette yapılmasının men'i hakkında kanun

Kanun No. 2399

Kabul tarihi: 7/1/934

Madde 1 — Zehirli gazlerle bu gazleri kullanmağa mahsus vasıtaların Türkiyeye sokulması ve bunların Türkiye'de yapılması memnudur. Ancak Millî Müdafaa, Sıhhat ve İçtimâî Muavenet ve Ziraat ve Dahiliye ve Gümrük ve İnhisarlar Vekâletlerinin ihtiyacı için hariçten getirecekleri ve dahilde yaptıracakları maddeler ve vasıtalar müstesnadır. Ne gibi madde ve vasıtaların ithal ve imalinin memnu olacağı Vekiller Heyetince tesbit olunur.

Madde 2 — Bu kanunun neşri tarihinden itibaren üç ay içinde birinci maddede yazılı madde ve vasıtaları elinde bulunduranlar bunları, cins, nevi ve miktarlarını gösterir bir beyanname ile mahallin en büyük mülkiye âmirine teslim mecburdurlar.

Madde 3 — Beyanname haricinde bırakılan veya teslim edilmeyenler üç ay geçtikten sonra kaçak sayılarak kaçakçılık kanunu ahkâmı tatbik olunur.

Madde 4 — Hükümet, beyannamelerde tesbit edilen madde ve vesaiti maliyet fiatı üzerinden satın alır.

Madde 5 — Bu kanunun neşrinden itibaren üç ay zarfında kanunun sureti tatbikına dair bir nizamname yapılacaktır.

Madde 6 — Bu kanun neşri tarihinden üç ay sonra muteberdir.

Madde 7 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

11/4/1934

**Hudutta zuhur eden ihtilâfların tetkik ve halline müteallik
Türkiye Cümhuriyeti ile Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri
İttihadı arasında Ankarada 6 ağustos 1928 tarihinde
aktolunan mukavelenamenin yeniden altı ay temdidini
hakkında protokolün tasdikına dair kanun**

Kanun No. 2403

Kabul tarihi: 7/4/1934

Madde 1 — Hudutta zuhur eden ihtilâfların tetkik ve halli usulü hakkında Türkiye Cümhuriyeti ile Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı arasında 6 ağustos 1928 tarihinde Ankarada aktolunan mukavelename ile bu mukavelenameye merbut aynı tarihli protokolün, 28 mart 1933 tarihli protokolün inkızası tarihinden itibaren yeniden altı ay uzatılmasına mütedair 29 teşrinisani 1933 tarihli protokol kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir. Madde 3 — Bu kanun hükümlerinin icrasına Hariciye, Dahiliye, Maliye, İktisat ve Millî Müdafaa Vekilleri memurdur.

11/4/1934

**Hudutta zuhur eden ihtilâfların tetkik ve halline müteallik
olup Türkiye Cümhuriyeti ile Sosyalist Sovyetist
Cümhuriyetleri İttihadı arasında 6 ağustos 1928
tarihinde Ankarada imza edilmiş bulunan
mukavelenamenin temdidine dair protokol**

Türkiye Cümhuriyeti ve Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı Hükümeti hudutta zuhur eden ihtilâfların tetkik ve halline müteallik 6 ağustos 1928 tarihinde Ankarada imza edilmiş olan mukavelenamenin mer'iyet müddetini temdide karar vermişler ve bu maksatla bir taraftan,

Türkiye Cümhuriyeti Dahiliye Vekili ve Hariciye Vekâleti Vekili, Muğla Mebusu Şükrü Kaya Beyefendi Hazretlerini,

ve diğer taraftan,

Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadının Türkiye Büyük Elçisi M. Jacques Souritz Cenaplarını,

.....

tayin etmişler ve Müşarileyhler usulüne muvafık ve muteber görülen salâhiyenamelelerini yekdiğerine tebliğden sonra aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır:

Madde 1 — Hudutta zuhur eden ihtilâfların tetkik ve halline dair Türkiye Cumhuriyeti ile Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri İttihadı arasında 6 ağustos 1928 tarihinde Ankarada aktedilmiş olan mukavelename ile merbut aynı tarihli protokol, bu senetlerin temdidine müteallik yine Ankarada 28 mart 1933 tarihinde imza edilmiş olan protokolün inkızasından itibaren yeniden altı aylık bir müddet için temdit edilmiştir.

Madde 2 — İşbu Protokol tasdik edilecek ve tasdik keyfiyeti iki Âkitten her biri tarafından diğlerine tebliğ edilecektir.

Ankarada 29 teşrinisani 1933 tarihinde iki nüsha olarak tanzim edilmiştir.

İmza İmza
Ş. Kaya J. Souritz

**Üç vilâyette teşkil edilecek İdare Heyetleri kadrosu
hakkında kanun**

Kanun No. 2408

Kabul tarihi: 14/4/1934

Madde 1 — Vilâyet İdaresi Kanununun 58 inci maddesi mucibince üç vilâyette daha teşkil edilecek İdare Heyetlerine ait olup derece, adet ve maaşları aşağıda gösterilen kadro, 1452 numaralı kanunun ikinci maddesine merbut cetvelin Dahiliye Vekâleti kısmına ilâve edilmiştir.

Derece	Memuriyetin nev'i	Adet	Maaş
6	İdare Heyeti Azaları	9	70

Madde 2 — Bu kanun 1 haziran 1934 tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

17/4/1934

**1593 numaralı Umumî Hıfzıssıhha Kanununda
değişiklik yapılması hakkında kanun**

Kanun No. 2410

Kabul tarihi: 16/4/1934

Madde 1 — Umumî Hıfzıssıhha Kanununun 3 üncü maddesinin 6 ncı fıkrasının sonundaki (aşılar) kelimesi (aşıları murakabe) şekline konulmuştur.

Madde 2 — Ayni kanununun 171 inci maddesinin 1 inci satırında «sütlerin neveleri ve vasıfları ve süt» cümlesinden sonra bir (ve) edatı ilâve edilmiştir.

Madde 3 — Ayni kanunun 285 inci maddesinde gösterilen (77) adedi (78) olarak değiştirilmiştir.

Madde 4 — Ayni kanunun 287 inci maddesinde ve 186 adedinden sonra gelen (187) adedi (188) olarak değiştirilmiştir.

Madde 5 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 6 — Bu kanunun hükmünü icraya İcra Vekilleri Heyeti me-murdur.

17/4/1934

**30 mart 1931 tarihinde Cenevrede imzalanan yol
işaretlerinin tevhibi hakkındaki mukavelenamenin
tasdikına dair kanun**

Kanun No. 2409

Kabul tarihi: 14/4/1934

Madde 1 — 30 mart 1931 tarihinde Cenevrede imza olunan yol i-şaretlerinin tevhidine dair mukavelename tasdik edilmiştir.

Madde 2 — Bu Kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu Kanun ahkâmını icraya İcra Vekilleri Heyeti me-murdur.

17/4/1934

Yol işaretlerinin tevhibi hakkında mukavelename

Yüksek Akitler,

Yollardaki trafik emniyetinin ziyadeleştirilmesi ve beynelmilel münakalâtın kolaylaştırılması için yeknasak yol işaretleri sistemini kabulünü arzu ederek,

İsimleri aşağıda yazılı murahhaslarını tayin ve intihap etmişlerdir:

Almanya Reiscümhuru:

Fevkalâde Murahhas ve Sefir payesini haiz, Le Docteur Paul Eckardt;

Münakalât Nezaretinde Nezaret Müşaviri, Dr. Ing. H. C. F. Pflug;

Haşmetlû Belçika Kralı Hazretleri:

Hariciye Nezareti Hukuk Müşaviri, M. J. de Ruelle;

Haşmetlû Danimarka ve İzlanda Kralı Hz. :

Nafia Nezaretinde Şube Müdür Muavini: M. E. Simoni

Polonya Cümhuriyeti Reisi, Danzig serbest şehri namına:

Maliye Nezareti Gümrükler idaresi sabık müdürü; Dr. Wladyslaw Rasinski;

Haşmetlû İspanya Kralı Hz. :

İspanya Kraliyeti Otomobil Kulübü Kâtibiumumisi: M. Carlos Resines;

Fransa Cümhur Reisi:

Madenler sabık Umumî Müfettişi; M. C. Walckenaer;

Haşmetlû Macaristan Naibi Kralisi:

Elçi payesini haiz olup Akvam Cemiyetindeki daimi murahhası heyet reisi olan, M. Jean Pelenyi;

Haşmetlû İtalya Kralı Haz. :

Cenevre Başkonosolosu; M. C. de Constantin de Chateaufneuf;

Lüksemburg Grandükası Hz. :

Cenevre Konsolosu; M. Charles Vermaire

Felemenk Kraliçesi Hz. :

Hariciye Nazırı, Le Jonkheer F. Beelaerts Van Blokland;

Polonya Reiscümhuru:

Maliye Nezareteti Gümrükler idaresi sabık müdürü, Dr. Wladyslaw Rasinski;

İsviçre Meclisi:

İsviçre Adliye ve Zaptiye Nezareti polis dairesi şube müdürü, M. Henri Rothmund;

Gümrükler Müfettişi Umumisi ve Gümrükler Umun Müdür Muavini; M. Samoel Hausermann;

İsviçre Siyasî Dairesi Hariciye Umuru Şube Müdür

Muavini, M. Max Ratzenberger;

Çekoloslovakya Reiscümhuru:

Nafia Nezaretinde Müdür ve sabık Nazır, İng. M. Vâclâv Roubík.

Türkiye Reiscümhuru:

İsviçre Hükümeti nezdinde Fevkalâde Murahhas ve Orta Elçi
Cemal Hüsnü Bey;

Haşmetlü Yugoslavya Kralı:

Cemiyeti Akvam nezdinde Daimi Murahhas, M. İlyâ
Choumenkovitch,

Bunlar; usule muvafık olan muntazam salâhiyetnamelerini
gösterdikten sonra aşağıdaki maddeleri kararlaştırmışlardır:

Madde 1 — Yüksek Akitler bu mukavelenamenin merbutunda
yazılı beynelmilel yol işaret sistemini kabul ile kendi memleketlerine
sûrati mümkün ile ithalini veyahut ithal ettirilmesini taahhüt ederler.
Bunun için, yollara yeni işaretler konması lâzım geldikçe veyahut
elyevm mevcut olan işaretlerin yenilenmesine lüzum görüldükçe Akitler
bu mukavele merbutunda yazılı işaretleri koyduracaklardır. Beynelmilel
sisteme muvafık olmayan işaretlerin değiştirilmesi bu mukavelenamenin
Yüksek Akitlerin her biri tarafından icra mevkiine konduğu tarihten
itibaren nihayet beş sene zarfında ikmal edilecektir.

Madde 2 — Yüksek Akitler beynelmilel işaretlerden her hangi
birine benzeyip de bu işaretin manasından başka bir maksatla konmuş
olan işaretlerin değiştirilmesine bu mukavelelin mer'iyet mevkiine
konduğu andan itibaren başlamayı ve başlatmayı taahhüt ederler.

Madde 3 — Yollara, mümkün olduğu kadar yalnız merbut cetvelde
resimleri gösterilen ve tarif edilen işaretler konacaktır. Herhangi başka
bir işaret konması lâzım geldiği takdirde, bunlar da, şekil ve renk
itibarile merbut cetvelde derpiş edilen diğer işaretler sınıfından olacaktır.

Madde 4 — Yüksek Akitler, bu mukavele ile kabul olunan
işaretlerin okunmasını güçleştirecek veyahut bu işaretlerle
karıştırılabilecek başka bir işaretin veya levhanın umumî yollara
konmasını men edecekler ve güçleri yettiği kadar bu gibi işaret veya
levhaların umumî yolların kenarlarına konmasına mümanaat
edeceklerdir.

Yüksek Akitler işretlerin fayda ve tesirini temin etmek için yollara lüzumundan fazla hiçbir işaret konmamasına gayret edeceklerdir. Yüksek Akitler bu işaret levhaları üzerine maksada yabancı ve işaretin göze çarpmasını azaltabilecek veya manasını karıştırabilecek yazılar bulunmasına mümanaat edeceklerdir.

Madde 5 — Bu mukavelename hükümlerinin tefsir veya tatbikından dolayı Yüksek Âkitlerden ikisi veya birkaçı arasında ihtilâf çıkipta aralarında doğrudan doğruya hallü fasledilmediği takdirde, keyfiyet istişarî mahiyette olarak, Akvam Cemiyetinin münakalât ve transit istişarî ve fennî komisyonuna tevdi edilebilir.

Madde 6 — Yüksek Âkitlerden her biri, bu mukaveleyi kabul ve tasdik esnasında müstemlekelerine, himayesinde bulunan araziye ve deniz aşırı olan arazisine veyahut hâkimiyeti veya mandası altına konan memleketlerin kâffesine veya bir kısmına şamil hiçbir mecburiyeti kabul ve deruhte edemeyeceğini beyan edebilirler; bu takdirde, bu mukavelename hükümlerinin beyannamede zikredilen memleketlerde tatbiki lâzım gelmez.

Yüksek Âkitlerden her biri sonradan bu mukavelename hükümlerinin yukarıki fıkrada zikrolunan beyannamede bahsi geçen memleketlerden bir kısmında veyahut kâffesinde tatbik edileceğini Akvam Cemiyeti Umumî Kâtipliğine bildirebilir. Bu takdirde mukavelename, ihbaratın Umumî Kâtip tarafından alındığından altı ay sonra beyannamede yazılı memleketlerde tatbik edilir. Keza Yüksek Âkitlerden her biri, (15) inci maddede zikredilen sekiz senelik müddetin inkızasından sonra istedikleri zaman müstemlekelerinde, himayesinde bulunan arazide, deniz aşırı olan arazisinde veyahut himayesi veya mandası altındaki memleketin bir kısmında veya hapsinde bu mukavelename ahkâmının tatbikından sarfı nazar ettiğini bildirebilir. Bu takdirde mukavelename hükümleri, mezkûr beyannamenin Umumî Kâtip tarafından alındığı tarihten bir sene sonra beyannamede yazılı memleketlerde tatbik edilmeğe başlar. Umumî kâtip bu madde hükümleri mucibince yapılan beyanat ve ihbaratı (7) inci maddede yazılı - Akvam Cemiyeti azasından olan ve olmayan- Devletlerin hepsine tebliğ edecektir.

Madde 7 — Fransızca ve İngilizce metinleri muteber olan bu mukavelename bugünkü tarihten başlar. Bu mukavelename 1931 senesi eylülün 30 una kadar bu mukavelenameyi tanzim için konferansta hazır bulunmuş olan Akvam Cemiyeti azasından olan ve olmayan bütün Devletlerle bu maksatla Akvam Cemiyeti Meclisi tarafından mukavelenin bir nüshasının gönderilmiş olduğu Devletler namına imza edilebilecektir.

Madde 8 — Bu mukavelename tasdik edilecektir. Tasdika ait resmî vesaik Akvam Cemiyeti Umumî Kâtibine tevdi edilecek ve mumaileyh de bunları aldığını (7) inci maddede yazılı Akvam Cemiyeti azasından olan ve olmayan Devletlerin hepsine tebliğ edecektir.

Madde 9 — 1 teşrinievvel 1931 tarihinden itibaren (7) inci maddede yazılı Akvam Cemiyeti azasından olan ve olmayan Devletler namına bu mukavelenameye iltihak edilebilir. İltihaka dair resmî evrak Akvam Cemiyeti Umumî Kâtipliğine tevdi edilecek ve mumaileyh de bunları aldığını (7) inci maddede yazılı Akvam Cemiyeti azasından olan ve olmayan devletlerin hepsine tebliğ edecektir.

Madde 10 — Yüksek Âkitlerden her biri bu mukaveleyi Akvam Cemiyeti azasından olan ve olmayan bir veya müteaddit Devletlerin tasdik veya iltihakında muteber olmak üzere tasdik veya iltihak ettiğini tasdik veya iltihak resmî evrakında zikredebilir.

Madde 11 — Bu mukavelename, Akvam Cemiyeti azasından olan veya olmayan beş Devlet namına tasdik veya iltihak resmî evrakı Akvam Cemiyeti Umumî Kâtibi tarafından alındıktan itibaren altı ay sonra mer'iyet mevkiine girecektir. Evvelki maddede yazılı şeraite tâbi olan tasdik veya iltihak evrakı mezkûr şeraitin tahakkukuna kadar bu adet arasında sayılmayacaktır.

Madde 12 — Mukavelenamenin mer'iyet mevkiine girmesinden sonra tasdik veya iltihak eden Devletler hakkında mukavelename hükümleri, tasdik veya iltihak resmî evraklarının Akvam Cemiyeti Umumî Kâtipliği tarafından alındığı tarihten veya (10) uncu maddede yazılı şartların tahakkuk etmiş olduğu tarihten itibaren altı ay sonra muteber addolunacaktır.

Madde 13 — Yüksek Âkitlerden her biri bu mukavele-

name merbutunda, faydalı telâkki edecekleri tadilât veya ilâveleri her zaman teklif edebilecektir. Teklif Akvam Cemiyeti Umumî Kâtipliğine bildirilecek ve mumaileyh tarafından diğer Yüksek Akitlerin hepsine iş'ar edilecek olup eğer bu teklif Yüksek Akitlerin hepsi tarafından kabul edilirse (tasdik veya iltihak evrakını vermiş olupta mukaveleleri henüz mer'iyet mevkiine girmemiş Devletler de dahildir) mevzuubahis tadilât yapılacaktır.

Madde 14 — Bu mukavelename sekiz sene mer'iyet mevkiinde kaldıktan sonra her zaman mukavelenamenin tadili için tetkiki Yüksek Âkitlerden lâakal üçü tarafından talep edilebilir. Bu talep, Akvam Cemiyeti Umumî Kâtibine bildirilecek, mumaileyh de Yüksek Akitlerin hepsine keyfiyeti iş'ar etmekle beraber meseleden Akvam Cemiyeti Meclisini de haberdar eyleyecektir.

Madde 15 — İşbu mukavelenamenin mer'iyet mevkiine girmesinden itibaren sekiz sene geçtikten sonra Yüksek Âkitlerden herhangi biri tarafından mukavelename ahkâmından vazgeçilebilir. Feragat keyfiyeti yazı ile Akvam Cemiyeti Umumi Kâtipliğine bildirilecek, mumaileyh de (7) inci maddede yazılı olan Akvam Cemiyeti azasından olan ve olmayan Devletlere keyfiyeti bildirecektir.

Bu feragat; feragat evrakının Umumî Kâtip tarafından alındığı tarihten itibaren bir sene sonra muteber olacak ve mukavele, mukaveleye bağlı kalan Akvam Cemiyeti azasından olan veya olmayan Devletler beyinde mer'i kalacaktır. Eğer aynı zamanda veyahut fasılalarla vaki olan feragatler üzerine bu mukaveleye bağlı kalan Akvam Cemiyeti azasından olan ve olmayan Devletlerin adedi beşten aşağıya düşerse mukavelenamenin mer'iyeti kalmayacaktır.

Yukarıda isimleri yazılı murahhaslar bu mukavelenameyi imzalamışlardır:

Mukavelename 30 mart 1931 de Cenevrede bir nüsha olarak tanzim edilmiş olup Akvam Cemiyetinin evrak mahzeninde saklanacak ve tasdikli birer suretleri de yedinci maddede yazılı olan Akvam Cemiyeti azasından olan ve olmayan Devletlere verilecektir.

Almanya:

İstizana talikan; Dr. Eckardt, Dr. Pflug,

Belçika:
Müstemlekât ve mandası altındaki arazi için ileride iltihak kaydı ihtirazisi
ile; İ. de Ruelle,
Danimarka:
E. Simoni,
Danzig serbest şehri:
İstizana talikan; Dr. Rasinski,
İspanya:
C. Resines Fransa:
Walckenaer,
«Bu imzam ile Fransanın; Cezair, müstemlekât ve himayesi ve mandası
altında bulunan memleketler için hiç bir taahhüt kabul etmediğimi beyan
ederim.»

Macaristan:
Pelényi,
İtalya:
C. de Constantin,
Lüksemburg:
Ch. G. Vermaire,
Felemenk:
Avrupa'daki Kraliyet namına:
Beelaerts Van Blokland.
Polonya:
Dr. Rasinski,
İsviçre:
Rothmund, Hausermann, Ratzenberger,
Çekoslovakya:
İng. Vâclav Roubík,
Türkiye:
Cemal Hüsnü,
Yugoslavya:
İ. Choumenkovitch.

Merbut

Beynelmilel yol işaretleri sistemi aşağıda yazılı sınıflardan
müteşekkildir:

Rengi ihtiyarî olan işaretler için - istisnâi sebep olmadığı halde -
aynı bir işaret bir memleket dahilinde her tarafta aynı renkte olmalıdır.

(1) Tehlike işaretleri

Bu sınıftaki işaretler müselles şeklinde olmalıdır. Bunlardan maksat bir tehlikeye yaklaşıldığından kondoktoru haberdar etmektir. Bu işaretler şunlardır:

1 - Otomobil seyrine dair 24 nisan 1926 tarihli beynelmilel mukavelename ile tesbit edilmiş işaretlerdir. (1 inci tablonun 1-5 ve 7 numaralı şekilleri);

2 - Yukarıda birinci fıkrada beyan olunan tehlikelerden gayri tehlikeleri irae ye mahsus bir işaret. Bu işaret zaviyesi yukarıda ve ortasında amudî bir çizgi bulunan dolu bir müselleştir. (Birinci tablonun 6 numaralı şekli) Şeraiti havaiye dolu levha kullanılmasına müsait değilse müsellesi levhanın ortası delik yapılabilir. Bu halde amudî çizgiyi de haiz olamaz. (Birinci tablonun 7 numaralı şekli). İşaret, mania mevkiinden 150 metreden yakın ve (250) metreden uzak olmamak şartile yola amut vaziyette konur. Mevkiin vaziyeti hasebile işaretin mania mevkiine 150 metreden daha yakın mesafeye konması halinde husu- susî tertibat alınması lâzımdır;

3 - Geçit rüçhaniyeti işareti (Tablo 1, şekil 8). Bu işaret zaviyesi aşağıda dolu bir müselleştir. Kondoktora, bir yoldan diğer bir yola sapacağı zaman evvelâ mezkûr yoldan seyretmekte olan arabalara geçit vermesi lüzumunu bildirir. Bu işaret ahval ve vaziyete göre yol ayırımından münasip bir mesafeye konur.

Demiryol hemzemin geçitlerinin tam yanına konulan ve bu mukavelenamede tasrih edilen şekillerde olmayan işaretler yukarıki tertibatta dahil değildir. (Croix de saint- andre ve saire).

(II) Bir yasak ifade eden işaretler

Bu sınıftaki işaretler daire şeklinde olmalıdır. Bu işaretler salâhiyettar idarelerin yoldan geçenler tarafından riayet edilmesi icap eden bir yasağını veyahut bir emrini ifade ederler.

A. Bir memnuiyeti irae eden işaretler:

Bu işaretlerden kırmızı renk hâkim olmalı, işaretin umumî şekli kırmızı renkte olarak göze çarpmalıdır. Aşağıda yazılı olanlardan başka ahvalde diğer renkler ihtiyaridir:

a) Yolun her nevi arabalara kapalı olması: Ortası beyaz veyahüt açık sarıya ve etrafı kırmızıya boyanmış dairevî levha (Tablo 2 şekil 1).

b) Girilmesi veya gidilmesi yasak olan istikamet: Ortasında açık sarı veyahüt beyaz renkte ufki bir çizgiyi havi kırmızı renkte dairevî levha (Tablo 2, şekil 2).

c) Bazı cins arabaların geçmesi yasağı: Yukarıki (a) fıkrasında, işaretin beyaz veya açık sarı renkte olan orta kısmında münasip şekillerle geçmesi yasak olan araba nevlere gösterilir. (Tablo 2, şekil 3-5).

d) Sıklet tahdidi: Muayyen sıkletten fazla ağırlıktaki arabaların geçmesi yasağı olup işbu azamî sıklet tonilâto cinsinden (a) veyahüt (c) fıkrasındaki işaretlerin beyaz veya açık sarı renkli olan orta kısmına rakamla yazılır. (Tablo 2, şekil 6-7).

e) Sürat tahdidi: Muayyen bir haddenden fazla olan sürat yasağı olup işbu azamî sürat saatte kilometre cinsinden olarak (a) fıkrasındaki işaretin beyaz veya açık sarı renkte orta kısmına rakamla yazılır. (Tablo 2, şekil 8).

f) Durak yasağı: Bu işaret, işaretin konmuş olduğu kenar tarafta yolda durmak yasak olduğunu gösterir. Bu işaret, ortası maviye, etrafı kırmızıya boyanmış daire şeklinde olup mavi kısım kutranî kırmızı bir çizgi ile ikiye ayrılmıştır. (Tablo 2, şekil 9). Bu işaret mesela Durmanın yasak olduğu saatler gösterilmek ve saire suretile ikmal olunabilir.

g) Bir yerde arabayı durdurup bırakmak yasağı: Orta kısmı beyaz veya açık sarıya ve etrafı kırmızıya boyanmış ve orta kısmında kutranî kırmızı bir çizgi ile (P) harfini havi daire şeklinde bir işarettir. (Tablo 2, şekil 10).

B - Riayet edilmesi lâzım gelen bir mecburiyeti ifade eden işaretler.

h) Mecburi istikamet: Bu işaret bir ok vasıtasile arabaların, nizamlara tevfiikan takip etmek mecburiyetinde oldukları istikameti gösterir. (Tablo 2, şekil 11). Renk intihabı ihtiyaridir. Şu kadarki kırmızı renk kafiye hâkim olmamalı ve şayet dairenin ortasında mavi renk varsa (f) fıkrasındaki işaretle karıştırılmaması için işarete kat'iyen kırmızı renk bulunmamalıdır.

i) Bir gümrük merkezi yanında tevakkuf: Bu işaret tevakkuf, lâzım gelen bir gümrük merkezine yaklaşıldığını gösterir. Bunlar etrafı kırmızı renk, ortası beyaz veya açıksan renkte boyanmış ve orta kısmında koyu renkli ufki bir çizgiyi havi daire şeklinde bir işaretler.

«Gümrük» kelimesi hemhudut iki memleketin millî lisanlarile ve yahut hiç olmazsa işaretin konduğu memleketin lisanile daire üzerine yazılmış olacaktır' (Tablo 2, şekil 12).

(III) Basit bir ihbarı ifade eden işaretler

Bu sınıftaki işaretler müstatil şeklinde olmalı, renkler ihtiyarî olmakla beraber kırmızı renk hiç bir halde hâkim olmamalıdır.

a) Durak mahallî işareti: Bu işaret arabaların durabilecekleri mahalleri gösterir, müstatil şeklinde bir levha olup renk tercihan mavi olacak ve (P) harfini havi olacaktır. Bu levhalarda; meselâ: tevakkuf etmek için müsaade edilen müddet gibi bazı mütemmim yazılar bulunabilir. (Tablo 3, şekil 1).

b) İhtiyat işareti: Bu işaret yoldan geçenlere bir zarar ve tehlike olmaması için araba kondoktorlarının ihtiyatlı davranmaları lüzumunu gösterir. (Meselâ: bir mektep, bir fabrika yakınlarında ve sairede).

Bu işaret zemini koyu renge boyanmış müstatil şeklinde levha olup ortasında beyaz veya açık sarı renkte dılları müsavi bir müselles bulunur. (Tablo 3, şekil 2). Bir yazı veyahut bir resim ile işaretin manası izah edilebilir.

C - Bir imdat merkezinin bulunduğu mahalli gösterir işaret: Bu işaret resmen tanınmış bir cemiyet tarafından teşkil edilmiş bir imdat merkezine yaklaşıldığını gösterir. Bu işaretin; ufkî dılı, şakulî dılının üçte ikisi büyüklüğünde bir müstatil şeklinde olması, işaretinin zemini - beyaz çizgili çerçeve içine alınmış- koyu renkte olması, levhanın ortasında imdat cemiyetinin temsil işaretini havi, dılları 30 santimetreden küçük olmamak şartile beyaz boyanmış bir murabba bulunması tavsiye olunur. (Misal olarak tablo 3, şekil 3 ve mükerrer 3).

d) Mevki ve istikamet işaretleri: Bu işaretler ya bir

mevkii veyahut bir ve müteaddit mevkilerin istikametini - mesafesini de bildirerek veyahut bildirmeyerek - gösteren işaretlerde müstatil şeklinde olan işaret levhasının istikamet tarafındaki küçük dili yerine bir sivri uç ikame edilebilir. (Misal olarak tablo 4, şekil 3 ve 5).

**2202 numaralı kanunun üçüncü maddesinde yazılı
3 numaralı cetvelin Dahiliye Vekâleti kısmının
değiştirilmesi hakkında kanun**

Kanun No. 2411

Kabul tarihi: 19/4/1934

Madde 1 — 2202 numaralı kanunun üçüncü maddesinde yazılı 3 numaralı cetvelin Dahiliye Vekâleti kısmı aşağıda gösterildiği şekilde değiştirilmiştir.

Derece	Memuriyet nev'i	Adet	Maaş
9	Üçüncü sınıf kaymakam	1	40
16	Üçüncü sınıf kaza tahrirat kâtibi	1	16

Madde 2 — Bu Kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu Kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

22/4/1934

**Kocaeli Vilâyeti içinde Karasu adile yeniden bir
kaza kurulması hakkındaki 2202 sayılı kanuna
müzeyyel kanun**

Kanun No. 2412

Kabul tarihi: 19/4/1934

Madde 1 — İlişik cetvelde yazılı memuriyetler 1452 sayılı kanuna merbut 2 numaralı cetvelin Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü kısmına geçirilmiştir;

Derece	Memuriyet nev'i	Adet	Maaş
16	Kaza Tapu Memuru	1	16
18	» » Kâtibi	1	12

Madde 2 — Bu Kanunun hükmü 1934 senesi haziranından başlar.

Madde 3 — Bu Kanunun hükmünü icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

22/4/1934

**Bina Vergisi Kanununun üçüncü maddesinin yedi
numaralı fıkrasının tadili hakkında kanun**

Kanun No: 2413

Kabul tarihi: 19/4/1934

Madde 1 — 4 temmuz 1931 tarih ve 1837 numaralı Bina Vergisi Kanununun üçüncü maddesinin yedi numaralı fıkrası aşağıda yazılı şekilde tadil edilmiştir:

Sahiplerinin ikametine mahsus olup senelik iradı yirmi beş liraya kadar olan (yirmi beş dahil) binalar (bu kabil binaların taaddüdü halinde yalnız biri muafiyetten müstefit olur).

Zürraa ait binaların bir kısmı ikamete ve bir kısmı da altıncı fıkarda muafiyetleri muharrer maksatlara tahsis edilmiş bulunduğu takdirde vergi yalnız ikamete muhtaç olan kısım üzerinden alınır.

Madde 2 — Bu kanun 1 haziran 1934 tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanun hükmünü icraya Maliye Vekili memurdur.

22/4/1934

İktisadî Buhran Vergisi Kanununa müzeyyel Kanun

Kanun No. 2416

Kabul tarihi: 26/4/1934

Madde 1 — 1890 numaralı İktisadî Buhran Vergisi Kanuna aşağıdaki hükümler tezyil olunmuştur:

1890 numaralı İktisadî Buhran Vergisi Kanununun birinci maddesinde yazılı hizmet erbabı haricinde kalan kazanç vergisi mükelleflerinin tahakkuk eden kazanç ver-

gilerine mezkûr vergilerin beşte biri nisbetinde buhran vergisi zammedilmiştir.

Bu kanun mucibince alınacak buhran zammı, kazanç vergisiyle beraber ve aynı hükümlere tevfikân tahsil olunur.

Ruhsat ve unvan tezkeresi harçları ve karne bedelleri buhran zammına tâbi değildir.

2395 numaralı Kazanç Vergisi Kanununun üçüncü maddesi mucibince kazanç vergisinden istisnası kabul edilmiş olanlar buhran zammından da müstesnadır.

Madde 2 — Bu Kanun hükmü 1 haziran 1934 tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu Kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

29/4/1934

**Muvazene Vergisi Kanununun 10 uncu maddesinde
yazılı müddetin bir sene daha uzatılmasına ve
birinci maddesinin tadiline dair kanun**

Madde 1 — 1980 numara ve 26/5/1932 tarihli Muvazene Vergisi Kanununun 10 uncu maddesinde yazılı olup 2174 numara ve 8/5/1933 tarihli kanununun birinci maddesile 1933 malî senesi nihayetine kadar uzatılan müddet, 1 haziran 1934 tarihinden itibaren bir sene daha uzatılmıştır.

Umumî müesseseler tarafından müstahdemlerine verilen hakikî vesaiti nakliye masrafları tamamen ve yevmiyelerinden:

Umumî müdürlere verilen yevmiyelerin 10,

Müfettiş ve müdürlere verilen yevmiyelerin 5,

Müstahdemlere verilen yevmiyelerin 3 lirası (maktu harcırahlarda, nakil vasıtaları ücretile yukarıda gösterilen şekilde, yevmiye isabet eden miktar).

Madde 3 — Bu kanun 1 haziran 1934 tarihinden muteberdir.

Madde 4 — Bu kanunun hükmünü icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

2397 numaralı kanun İstanbul Üniversitesinde istihdam olunacak mütehassıslarla akdolunacak mukavelelere dair olup Resmî gazetenin 10/4/934 tarih ve 2672 inci sayısındadır.

2400 numaralı kanun hudut ve sahiller sıhhat umum müdürlüğü memurları maşlarının tevhit ve teadülü hakkındaki 1587 numaralı kanuna bağlı cetvelde tadilât yapılmasına dair olup Resmî gazetenin 15/4/934 tarih ve 2676 ıncı sayısındadır.

2401 numaralı kanun Türkiye-Suriye hududu üzerinde demiryolları işletilmesi tarzına dair Türkiye-Fransız hükümetleri arasında yapılan mukavelenin tastiki hakkında olup Resmî gazetenin 15/4/934 tarih ve 2676 ıncı sayısındadır.

2402 numaralı kanun Suriyede Türklere ait emlak ile Türkiyede Suriyelilere ait emlak hakkında yapılan itilâf-name müddetinin temdidi hakkında olup Resmî gazetenin 15/4/934 tarih ve 2676 ıncı sayısındadır.

2405 numaralı kanun Fevzipaşa-Diyaribekir hattı inşaatının ikmali hakkında olup resmî gazetenin 19/4/934 tarih ve 2680 inci sayısındadır.

2406 numaralı kanun hava yolları Devlet işletme idaresi 1933 malî senesi masraf ve varidat bütçelerine 10,000 lira ilâve hakkında olup Resmî gazetenin 19/4/934 tarih ve 2680 inci sayısındadır.

2420 numaralı kanun 1933 malî senesi muvazenei umumiye kanununa merbut bütçelerde bazı tadilât icrasına dair olup Resmî gazetenin 1/5/934 tarih ve 2689 uncu sayısındadır.

2407 numaralı kanun 1933 senesi muvazenei umumiye kanununa merbut bütçelerde bazı tadilât icrasına dair olup Resmî gazetenin 19/4/934 tarih 2680 inci sayısındadır.

2415 numaralı kanun 1933 malî senesi muvazenei umumiye kanununa merbut bütçelerde yapılacak tadilât olup Resmî gazetenin 28/4/934 tarih ve 2686 ıncı sayısındadır.

**Şûrayı Askerî teşkili hakkındaki kanunun 1 inci
maddesinin (A) fıkrasının tefsiri**

Tefsir No. 196

Askeri Şûra teşkili hakkındaki 636 numaralı kanunun birinci maddesinin (A) fıkrasında mezkûr şûranın mütalea dermeyan edeceği hususat meyanında jandarma ile gümrük muhafaza teşkilâtı da dahildir.

26/4/1934

**Askerî ve Mülkî Tekaüt Kanununun 28 ve 30
uncu maddelerinin tefsiri**

Tefsir No. 195

1683 numaralı Askerî ve Mülkî Tekaüt Kanununun 28 ve 30 uncu maddelerindeki malûliyetten maksut, zabitler ile askerî ve mülkî memurların kendi sun'u taksirleri olmaksızın hini tekaütlerinde mevcut olup vazife esnasında hadis ve vazifeden münbais olarak duçar oldukları malûliyetlerdir.

31/3/1934

**Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülü
hakkındaki kanunun 18 inci maddesinin
tefsirine mahal olmadığına dair**

Karar No. 805

Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 1452 numaralı kanunun 18 inci maddesinde (28 mayıs 1928 tarihli kanun mucibince yapılacak meskenlerden istifade ettikçe katolunmak üzere Ankarada bulunan memurlardan dördüncü ve beşinci derecelere dahil olanlara ayda 30 ve altıncı, yedinci derecelere dahil olanlara ay-

.....

da 22 ve sekizinciden on altıncıya kadar (on altı dahil) derecelerde bulunanlara ayda 15 ve on yedinci, on sekizinci ve on dokuzuncu derecedekilere ayda 10 lira muvakkat tazminat maaşlarına ilâveten verilir...) denilmektedir.

Bu maddede yazılı muvakkat tazminatın memurların almakta oldukları maaş derecesi üzerinden değil bulundukları derece maaşları üzerinden verilmesi icap edeceği hiç bir tereddüde mahal vermeyecek surette vazıhan tasrih ve ifade edilmiş olmasına binaen maddede tefsire muhtaç bir cihet olmadığına karar verilmiştir.

19/4/1934

Devlet Şûrası Deavi Dairesine dair

Karar No. 803

Devlet Şûrasının Deavi Dairesi, kazaî vazife gören müstakil mahkeme sıfat ve salâhiyetile mücehhezdir.

12/4/1934

1932 senesi Muvazenei Umumiye Kanununun 40 ıncı maddesinin tefsirine mahal olmadığı hakkında

Karar No. 806

1980 numaralı Muvazene Vergisi Kanununun birinci maddesinin 5 numaralı fıkrası ile bilumum resmî ve gayri resmî memur ve müstahdemlerle tekaüt ve sair zat maaşları sahiplerinin her ne unvan ile olursa olsun bir ay zarfında yirmi lirayı geçmemek üzere aldıkları mebalîğin muvazene vergisine tâbi olmayacağı gösterilmiş ve 1932 senesi Muvazenei Umumiye Kanununun 40 ıncı maddesi ile de beş numaralı fıkra da gösterilen zat maaşları sahiplerinden muvazene vergisinin alınabilmesi için verginin kesilmesinden sonra kalacak istihkakın yirmi liradan aşağı düşmemesi takyit edilmiş ve bu hüküm bilâhara Muvazene

Vergisi Kanununun bir sene daha temdidi hakkındaki 2174 numaralı kanunun ikinci maddesine aynen naklolunmuştur.

Mezkûr 2174 numaralı kanunun 2 inci maddesinin mütaleasından da sarihane anlaşılacağı üzere yapılan tadil münhasıran zat maaşı sahipleri hakkında olup bu hükmün resmî ve gayri resmî memur ve müstahdemlere şümulü derpiş edilmemiş olduğundan zat maaşından gayri, resmî ve gayri resmî memur ve müstahdemlerin yirmi lirayı geçen maaş ve ücretlerinin asıl kanunun birinci maddesinin 5 numaralı fıkrası hükmüne göre muvazene vergisile mükellefiyetleri tabîi olmakla meselede muhtacı izah ve tefsir bir nokta görülemediğine karar verilmiştir.

28/4/1934

Kararname No. 2-376

2324 sayılı kanuna göre Maliye Vekillüğince teklif ve Şûrayı Devletçe görülerek 2/4/1934 tarih ve 8706 sayılı tezkere ile tevdi olunan müteakaitlerin memleket haricinde maaş alabilecekleri halleri gösterir ilişik nizamnamenin mer'iyete konulması; İcra Vekilleri Heyetince 5/4/1934 de tasvip ve kabul olunmuştur.

5/4/1934

Müteakaitlerin memleket haricinde maaş alabilecekleri halleri gösterir Nizamname

Madde 1 — Umumî ve mülhak ve hususî bütçelerden maaş alan müteakaitler, muvakkaten memleket haricine gitmek zaruretinde kaldıkları takdirde maaşlarının kayıtlı olduğu mahallin ve maaş aldıkları dairenin en büyük memuruna istida ile müracaat ederek seyahat maksatlarını, gidecekleri mahalli, hariçte kalacakları müddeti bildirmeğe mecburdurlar.

Madde 2 — Birinci madde mucibince malûmat vermeyenlerle daimî surette memleket haricinde ikameti ihtiyar edenlerin maaşları kesilir. Bu gibilere hariçte bulundukları müddete ait tediye edilmiş para bulunduğu takdirde bu paralar da kendilerinden istirdat olunur. (Ecnebi tebaasınan olup tekaüt maaşı alanlar bu madde hükmünden müstesnadır.)

Madde 3 — İkinci madde mucibince maaşları kesilen mütekaitlerden bilâhara Türkiyeye avdet ve müstemirren ikamet edenlere başkaca kanunî mâni bulunmadığı takdirde kesilen maaşları avdetleri tarihini takip eden aydan itibaren iadeten tahsis olunur.

Madde 4 — Muvakkaten memleket haricinde bulundukları müddetçe maaşları verilecek olan mütekaitler şunlardır:

A - Kendisinin veya karı veya kocasının veya iaşesi kendisine ait bulunan ana, baba, evlât ve kardeşinin tedavi ve tebdilihavası için.

Bunların memleket haricinde tedavi veya tebdilihavalarının muktazi veya faydalı olduğuna dair doktor tarafından verilmiş ve Sıhhat ve İctimaî Muavenet Müdürlükleri tarafından imzasının tasdik edilmiş bir rapor ibraz etmeğe ve bunu her yoklama zamanında bulundukları mahalden gönderecekleri ihticaca salih ve Türk Konsolosluğundan musaddak raporlarla teyit etmeğe mecburdurlar.

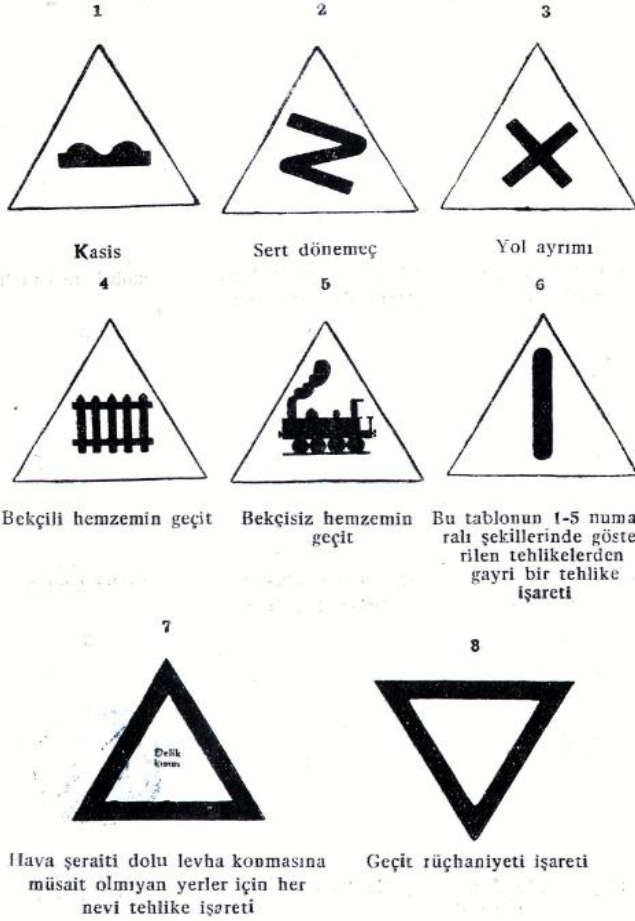
Tedavi ve tebdilihava için harice gidenlerin raporları müddetince maaşları kesilmez.

B - Ticaret, sergilerde mal teşhir etmek, Türk malı ithal eden memleketlerde acentalık yapmak üzere:

Bu şekilde harice gidenlerin bidayeten bulundukları mahal Ticaret Odasından ve her yoklama zamanı da ikamet ettikleri ecnebi memleketlerdeki Türk konsolosluğundan musaddak vesika ibraz eylemeleri muktazidir.

Ticaret maksadile hariçte seyahat ve ikamet edenlerin bir sene, sergi için hariçte bulunanların serginin devamı müddetince ve acentaların da acentalık yaptıkları zaman için maaşları kesilmez. (Hariçte ticaret veya propaganda maksadile bulunması memleket iktisadiyatı namına faydalı görüldüğü İktisat Vekâletince tasdik edilenler için Ma

Yol işaretlerinin birleştirilmesi hakkındaki mukavelenameye
merbut]
TABLO:I
Tehlike işaretleri

[Yol işaretlerinin birleştirilmesi
hakkındaki mukavelenameye merut)

TABLO :

Bir yasak ifade eden işaretleri

1	2	3
		
Her nevi arabalara kapalı yol	Gidilmesi veya girilmesi yasak olan istikamet	Otomobillere kapalı yol
4	5	6
		
Motosikletlere kabalı yol	Her cins zatülhareke arabalara kapalı yol	Sıklet tahdidi
7	8	9
		
Sıkleti 5,5 tondan fazla otomobillere kapalı yol	En fazla sürat	Durak yasağı

10

Arabayı bırakma yasağı

Mecburiyet işaretleri

11

Mecburi istikamet

12

Gümrük merkezi
yanında tevakkuf

(Yol işaretlerinin birleştirilmesi hakkındaki mukavelenameye
merbut)

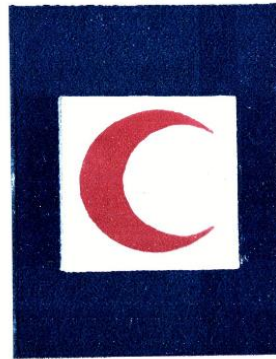
TABLO: III Basit bir ihbarı ifade eden işaretler

Durak mahalli

İhtiyat işareti

Bir imdat merkezi mevkiini gösteren işaretler

Mevki ve istikamet işaretleri

liye Vekâletinin de inzıamı mütaleası ile altı aydan fazla müddetle mezuniyet itası caizdir.

C - Tahsil için, memleket haricinde tahsil ettireceği çocuğu ile birlikte bulunmak üzere giden ana, baba,

Bu maksatla harice çıkanlar bidayeten Maarif Vekâleti tarafından musaddak bir vesika ile tahsil için memleket haricine gideceklerini tevşik etmeğe ve bunu her yoklama zamanında bulundukları mahallin Türk Konsolosluğundan veya talebe müfettişliklerinden musaddak bir vesika ile teyit eylemeğe mecburdurlar.

Bunların tahsillerinin devam ettiği müddetçe ana ve babalarının maaşları kesilmez.

Ç - Ecnebi memleketlerde vazife alan Hariciye veya diğer vekâlet memurlarının anası, babası ve kardeşleri, bu fıkra mucibince harice gidenlerin nezdinde bulundukları memurun memuriyetinin devamı müddetince maaşları kesilmez.

Mütেকaitlerden Hükümetin müşadesile bir ecnebi devlet nezdinde hizmet kabul edenlerin bu hizmetlerinin devamı müddetince tekaüt maaşları kesilmez.

D - Hukukunun muhafazası için dava ikame ve takibine mecbur olanlarla aleyhine ikame edilmiş davalarda hazır bulunmak mecburiyetinde kalanlar ve gayrimenkul mallarını satmak zaruretinde bulunanlar:

Bunların en çok altı ay müddetle maaşları kesilmez.

Memleket haricinde gayrimenkul malları olupta bizzat işletmek mecburiyetinde kalanların memleket haricinde geçirecekleri müddet senede altı ayı geçmemek şartıyla maaşları kesilmez.

Bu vaziyetlerde kalanlar mecburiyetlerini isbat edecek vesika göstermeğe mecburdurlar.

E - İhtisasına binaen ecnebi memleketlerde hükümet namına bir vazifenin ifası maksadile gönderilenler:

Bu şekilde harice gidenlerin, vazife aldıkları daireden vesika ibraz etmeleri zaruridir.

Bunların harice gönderen resmî devair tarafından tayin edilecek müddetler zarfında maaşları kesilmez.

F - A. B. C. Ç. D. E. fıkralarında yazılı bulunan ahval haricinde makbul bir mazeret veya sebep dolayısıyla kısa bir müddet için memleket haricine çıkacak olanlar.

Bunların makbul mazeretlerini mahallî belediye dairesinden alacakları ilmühaberlerle tevsik eylemeleri lâzımdır. Bu suretle memleket haricine gidecek olanların işbu seyahatleri Türkiyeden hareketlerinden avdetlerine kadar altı ayı tecavüz edemez.

Madde 5 — Karantina beklemek, yol kapanmak, hudutlardan geçememek gibi esbabı mücbireye müstenit tevakkuf ve teahhurlar dördüncü maddenin fıkaraı muhtelifesinde yazılı bulunan muvakkat müddetlere ilâve olunur.

Madde 6 — Bu nizamnamede kesilmeyeceği gösterilen maaşlar esasen kanunen verilmesi lâzım gelen ve ecnebi memleketlere gitmek dolayısıyla itasına müsaade verilen maaşlar olup Tekaüt Kanununda yazılı iskat sebeplerinden birinin vukuu halinde mezkûr kanun hükümleri tatbik edilecektir.

Madde 7 — Müsaadei mahsusa istihsali suretile ecnebi memleketlerde bulunmak, Tekaüt Kanununun tatbikına ait şekillerin cereyanına mâni olmaz. Bu şekilde ecnebi memleketlerde bulunan müteakitler, kanunen muayyen müddetler zarfında yoklama ilmühaberlerini usulü dairesinde tanzim ve mahallî konsolosluğuna tasdik ettirerek maaş aldıkları mal sandığına göndermeğe mecburdurlar.

Madde 8 — Bu nizamname ile kabul edilen mezuniyetler kambiyo ihracı hakkındaki kararname hükümlerine müessir değildir. Bu kabil maaşlar ecnebi memleketlere gidenlerin tayin edecekleri mutemet veya vekillerine emsali gibi memleket dahilinde tediye olunur.

Madde 9 — 2324 numaralı kanuna tevfikân kaleme alınmış ve Şûrayı Devletçe görülmüş olan bu nizamname neşri tarihinden muteberdir.

Madde 10 — Bu Nizamnamenin hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Kararname No. 2-306

Van Gölü Gemi İşletme İdaresi için Dahiliye Vekilliğince hazırlanan ve Şûrayı Devletçe görülerek 17/3/1934 tarih ve 7890 sayılı tezkere ile gönderilen ilişik nizamnamenin mer'iyete konulması İcra Vekilleri Heyetince 19/3/1934 de kabul olunmuştur.

19/3/1934

**VAN GÖLÜ GEMİ İŞLETME İDARESİ NİZAMNAMESİ
BİRİNCİ FASIL**

İdarenin unvanı, teşekkül maksadı ve merkezi:

Madde 1 — 2046 numaralı kanun mucibince Dahiliye Vekâletine merbut olarak teşkil olunan Van Gölü Gemi İşletme İdaresine ait bütün işlerin murakabe ve nezareti Birinci Umumî Müfettişlik makamına tevdi olunmuştur.

Madde 2 — Van Gölü Gemi İşletme İdaresinin teşekkülünden maksat:

a - Halen mevcut iskeleler arasında nakliyatın icrası,

b - İktisadî ehemmiyeti haiz veya inkişafa müsait mahallerle asayiş ve memleketin müdafaası noktasından mühim olan yerlerde yeniden iskele tesis edilerek motor işletilmesi,

Bunlardan başka mahallî imara hadim olmak üzere aşağıdaki işlerle uğraşır:

c - Gölde voli ve dalyan tesisi ile balık avcılığının ilerlemesinin temini,

ç - Göl kenarındaki elverişli maddelerden kiremit ve tuğla imali,

d - Duvarcı, sıvacı, doğraması gibi sanatkâr yetiştirmek.

Madde 3 — İdarenin merkezi (Arnis) de bulunacak ve lüzum görüldükçe diğer mahallerde Birinci Umumî Müfettişliğin muvafakatile bütçedeki tahsisat dahilinde acentalıklar tesis olunabilecektir.

Madde 4 — Gemi İşletme İdaresi ihtiyaç görüldüğü takdirde Millî Bankalar veya şirketlerle birleşerek maksadı teşekkülü dairesinde teşebbüslere girişebilir. Bu teşebbüslerde Birinci Umumî Müfettişliğin mütaleası alındıktan sonra Dahiliye Vekâletinden müsaade istihsali şarttır.

Madde 5 — Van Gölü Gemi İşletme İdaresi muamelâtı bu nizamname hükümlerine ve sarahat bulunmayan hususlarda umumî kanun ve nizamnamelerle Birinci Umumî Müfettişlikçe tanzim ve Dahiliye Vekâletince tasdik olunacak talimatnameye tevfikane cereyan eder.

İKİNCİ FASIL

İdarenin Sermayesi:

Madde 6 — Van Gölü Gemi İşletme İdaresinin sermayesi şunlardan terekkep eder.

a - Eski İdarenin malı olan gemi, fabrika, mebanî alât vesaire gibi bütün menkul ve gayri menkul mallar (bunlara en kısa zamanda kıymet takdir olunacaktır.)

b - Yeniden yapılacak binalar ve gemiler ve saire (bunların da yapıldıkça kıymetleri tesbit olunacaktır.)

c - Devlet bütçesinden nakten tahsis olunacak mütedavil sermaye.

ÜÇÜNCÜ FASIL

Teftiş ve Murakabe:

Madde 7 — Van Gölü Gemi İşletme İdaresinin muamelâtını daimî surette Birinci Umumî Müfettişlik bizzat veya bilvasıta murakabe eder.

Dahiliye ve Maliye Vekâletleri, Müfettişlerde İdarenin muamelâtını teftiş ettirirler. Vekâletler Müfettişleri raporlarının bir suretini Birinci Umumî Müfettişliğe vermeğe mecburdurlar.

Vilâyet İdaresi Kanununun Valilere verdiği murakabe hakkı da bakidir. Vali Teftiş neticesinden Umumî Müfettişliği haberdar eder.

Madde 8 — Van Vilâyeti Defterdarı Van Gölü Gemi İşletme İdaresinin daimî hesap murakıbidir. Bu sıfatla idarenin bütün sarfiyatını sarftan sonra tetkik ve noksanla-

ra ve yolsuzluklara muttali olunca Birinci Umumî Müfettişliği, Maliye Vekâletini ve Van Valiliğini haberdar eder.

Defterdar her üç ayda bir idarenin malî vaziyeti hakkında rapor tanzim ederek birinci fıkrada adları geçen makamlara vermeğe mecburdur.

Bu vazifeler için Defterdara bir ücret verilmez. Ancak Van Valiliğinin veya B. U. Müfettişliğinin muvafakatile mahallen tetkikine lüzum hasıl olacak vaziyetlerde yol masrafı ve yevmiye bu kayıttan müstesnadır.

DÜRDÜNCÜ FASIL

Vazife ve teşkilât:

Madde 9 — Van Gölü Gemi İşletme İdaresi idarenin maksat ve gayelerini temin ve ifa ile mükellef olup her hususta mercii Birinci Umumî Müfettişliktir.

Madde 10 — Gölde umumî nakliyatın matlûp veçhile temini için umumî vesaitin ihzar ve ikmalî idarenin en birinci vazifesidir.

Madde 11 — Her senenin bütçesi idarece tanzim olunarak kânunuevvel bidayetinde behemehal Birinci Umumî Müfettişliğe gönderilir. Ticarî münakalâtı arttırmak ve saire suretile idarenin inkişafına ait tedbirleri havi teklif ve mütalealarda bütçe ile birlikte veya ayrıca lâyiha halinde Birinci Umumî Müfettişliğe bildirilir.

Madde 12 — İdarenin teşkilâtı şunlardır:

- a - İşletme kısmı,
- b - Tersane kısmı,
- c - Muhasebe kısmı,
- ç - Yazı işleri kısmı,

Bu teşkilât tamamen idarenin müdürüne tâbidir.

Madde 13 — İşletme kısmı: mevcut ve yeni yapılacak gemileri işletmekle iştigal eder.

Madde 14 — Tersane kısmı: Tersane hududu dahilinde bulunan bütün fabrikalar, depolar ambarlarla sair binalar ve karada kullanılacak her nevi vasitalardan mürekkeptir.

Madde 15 — Hesap işleri kısmı: Bir muhasiple bir refikinden ibaret olup idarenin bütün malî işlerim tedvirle mükelleftir.

Madde 16 — Yazı işleri kısmı: Bir başkâtipler bir kâtipten ibaret olup idarenin bütün resmî yazı işlerini teminle mükelleftirler.

BEŞİNCİ FASIL

Dahilî idare:

Madde 17 — Van Gölü Gemi İşletme İdaresi Müdürü Birinci Umumî Müfettişliğin inhası ile Dahiliye Vekâletince tayin olunur. İşletme ve tersane ve hesap ve yazı işleri kısımları âmirleri Müdür tarafından intihap olunarak memuriyetleri Birinci Umumî Müfettişlikçe tasdik olunur.

Van Gölü Gemi İşletme İdaresi Muamelâtı Müdürün Riyasetinde kısım âmirlerinden mürekkep idare heyeti marifetiyle tedvir olunur.

Madde 18 — Müdür, idarenin bütün işlerini kanun, nizamname ve talimatnamelerle idare heyet kararları dairesinde rüyet ve memurlarla müstahdemlerin nizamname hükümlerine tevfikân tayin ve azillerine ve taltif ve tecziyelerine ait muameleleri ifa ve bunların vazifelerini hüsnü suretle görmelerini ve gemi ve motörlerin ihtiyaca göre işletilmesini temin ve dahili hizmetlere müteallik talimatname lâyhalarını, idarenin bütçesi ile memur ve müstahdemlerin kadrolarını tanzim, mubayaat ve sarfiyatı usulü dairesinde icra ve idare namına yapılacak mukaveleleri imza ve mahkemelerde idarenin leh ve aleyhine açılacak davalarda idareyi temsil ve icabı hale göre avukat veya vekil tayin eder.

Müdür İdarenin esaslı işlerine taallük eden resmî hususlarda Birinci Umumî Müfettişlik makamı ile ve işletmeye ait sair işlerde diğer makamlarla doğrudan doğruya muhabere eder.

Müdür İdarenin esaslı işlerine tallük eden resmî hususlarda Birinci Umumî Müfettişlik makamı ile ve işletmeye ait sair işlerde diğer makamlarla doğrudan doğruya muhabere eder.

Madde 19 — Memurların çıkarılmaları, tayinlerindeki usule tâbidir.

Madde 20 — Memurlarla müstahdemlerin vazifeleri Müdür tarafından tasdik olunacak dâhili talimatname ile tayin olunur.

Madde 21 — İdare Heyetinin toplanma zamanları dâhili talimatnamede tesbit olunacaktır.

Müdür lüzum görüldüğü halde idare heyetini fevkalâde olarak içtima ettirebilir.

Madde 22 — İdare heyetinin mukarreratı karar defterine kayıt ve ziri aza tarafından imza ve müdür tarafından tasdik olunacaktır.

Madde 23 — İdare heyeti aşağıda yazılı hususâtı müdürün teklifi üzerine müzakere ve bir karara rapteder.

a - Muhasebe tarafından tanzim edilecek bütçe ve yıllık kafi hesap projelerinin tetkik ve tasdiki,

b - Memur ve müstahdemler kadrosunun tanzimi,

c - Gemilerle, fabrika, ambar, idare binaları ve memur ve müstahdemlere mahsus aile meskenlerinin tamiri, ıslahı, veya yeniden inşası, aile meskenlerine ait aylık ücretlerin tesbitine dair karar itası,

ç - Harice yapılacak veya satılacak eşyanın ait olduğu şubece konulan bedelinin tetkik ve karara raptı.

d - Münkaşa ve müzayede icrası (1000 liradan fazla bedelli müzayede ve münakaşalar Birinci Umumî Müfettişliğin tasdiki ile muteber olur)

e - Seyrüsefer tarifesinin tanzimi iskeleler arasında yeniden seyrüsefer açılması hakkında karar itası,

f - Talimatnamelerin tetkik ve tatbiki idarenin terakki ve tealisi hakkında raporların tanzimi,

g - Lüzumunda acentalar tesisi (Umumî Müfettişliğin kabulü ile).

h - İdareye ait davaların ikamesi.

Madde 24 — İdare heyetinin mukarreratını ya doğrudan doğruya veya B. U. Müfettişliğin tasdiki ile icra müdüre aittir. 1000 liradan yukarı alım ve satımlara ve para işlerine ait kararların icrası Birinci Umumî Müfettişliğin tasdikine mütevakıftır.

Madde 25 — İdare heyetince istihdam olunmamak kaydile işlerinden çıkarılanlar bir daha idare hizmetine alınamazlar.

ALTINCI FASIL

İdarenin senevi hesabatı ile varidat ve temettüatın sureti tesbit ve teslimi:

Varidatın nev'i:

Madde 26 — İdarenin Varidatı şunlardır:

- a. - Yolcularla eşya ve saire nakliyatından elde edilen hasılat,
- b. - Tarifelerine tevfikân Asker ve Jandarma efradile ciheti askeriyeye ait eşyanın nakliye ücretleri,
- c. - Hususî nakliyat için isticar olunan gemiler hasılatı,
- ç. - Vapur iskelelerde vapur ve iskelelerdeki kahve, lokantalar, depo ve sair emvali gayrı menkullerin kiralari ve iskelelerin palamar ücretleri,
- d. - Satılacak hurda ve harice yapılacak mamûl eşya bedellerinde tamirat ücretleri,
- e. - Gayri melhuz varidat,
- f. - Umumî bütçeden tahsis olunacak mebalîğ,
- g. - Satılacak Kiremit, Balık ve saire bedelleri,
- h. - Yapacağı inşaattan temin edeceği (cırak ücretlerinden başka) faydalar,

Madde 27 — İdarenin masrafları şunlardır:

- a. - İdare memur ve müstahdemlerinin maaş ve ücretleri,
- b. - İşletme masrafı, (mahrukat, levazım, teçhizat ve tamirat).
- c. - Acentalara verilecek % hesabile aidat, bu yüzdenin miktarı B. U. Müfettişliğince tasdik olunur.
- ç. - Ticarî mukavelelerden dolayı verilmesi iktiza eden tazminat ve masarifi muhakeme ve saire,
- d. - Gemilerle menkul ve gayri menkul emval ve eşya ve iskele ve sairenin tamirat ve idame masrafları,
- e. - Hüsnü hizmeti görülenlere verilecek ikramiye ve naktî mükâfat,

f. - İdareye ait nakliye vasıtalarının kıymeti mukadderresinin senevi % 5 nisbetinde tefrik olunacak imha karşılığı.

Madde 28 — a - İdarenin sene sonundaki safi hasılatının tamamı hazineye teslim olunur.

b - İdare teşkilâtının tevsii lâzım geliyorsa bu husus umumî bütçeden yapılacak yardımla yeni sene bütçesine konulacak tahsisatla temin olunur.

Madde 29 — İşbu nizamnamenin neşrini müteakip (2) inci maddede sayılan hususatin sureti icrasını gösterir bir dâhilî talimatname tanzim edilecektir.

Madde 30 — Gölde Vatandaşlar tarafından işletilecek her türlü Gemilerden, idarenin iskelelerinden istifade karşılığı olarak idarece tanzim ve Dahiliye Vekâletince tasdik olunacak tarife üzerinden iskele ve palamar resmi istifa olunacaktır.

Madde 31 — İdare muhitte divarcı, sıvacı, doğramacı gibi sanatkâr yetiştirmek için bütçeden ücret ve masraf vermemek üzere bazı Türk Gençleri çalıştırabilir.

Bu gençlere iş bulmak için resmî daire ve müesseselerle eşhase ait yapı işlerinin sırf inşası ve imali kısımlarını taahhüt edebilir. Bu taahhüt bedellerinden çalışan çıraqlara münasip ücret tefrik ve mütebakisi irat kaydolunur.

Madde 32 — Yukarıki madde mucibince çıraqlara tefrik edilen hisseler emanete alındıktan sonra senetler reddolunur. Bu ücretler için umumî müfettişlikçe musaddak bir tarife tanzim olunacaktır.

Madde 33 — İdare, malzemesi de kendisine ait olmak şartıyla zarar melhuz olan inşaat işlerine girişemez.

Madde 34 — Askerî nakliyat, hususî ve tenzilâtı tarifeye tabidir. Vazifedar ve münferit zabıta memurları hizmet karnelerinde meccanen seyahat ederler. Bunların elinde Kaymakam ve Valiler tarafından verilmiş ilmühaberler bulunmak şarttır. Toplu jandarma kuvveti askerî tarifeye tâbi tutulur. Beşten fazla ve bir işe memur efrat toplu sayılır.

Madde 35 — Asayiş ve vatan müdafaası vaziyeti icap ettirirse asker ve jandarma nakliyatı bütün nakliyata tercih ve icabında bütün vesait bu işe tahsis olunur. Hazarda

bu icabın tayini Valiye veyahut B. U. Müfettişliğe aittir.

Seferberlikte mahallin kumandanı talep ederse askerî nakliyatın rüçhanının bir askerî komiser ikamesile murakabe ve temin edebilir.

Madde 36 — Askerî nakliyatla jandarma nakliyatı alâkalı amirin talebi ile havalesi bilâhare istihsal ve bedeli tahsil olunmak üzere mazbata mukabilinde teahhürsüz ifa olunur.

Hazarda bu talebin Vali veya Birinci Umumî Müfettişlikçe tasdiki şarttır.

Madde 37 — Şûrayı Devletçe görülmüş olan bu nizamname neşri tarihinden 15 gün sonra muteberdir,

Madde 38 — Van Vilâyeti Umumî Meclisinin 8/5/1929 tarih ve 20 sayılı içtimasında kabul ve tasdik edilen talimat mefsuhtur.

Madde 39 — Bu nizamname hükümlerini icraya Millî Müdafaa, Dahiliye ve Maliye ve İktisat Vekilleri memurdur.

Kararname No: 2-377

13 Şubat 1927 tarih ve 4721 sayılı kararnameye zeyildir.

Memurin Kanununun 14 üncü maddesi mucibince memurların gizli dosyalarına konulmak üzere Ziraat Vekilligince teklif olunan gizli tezkiye varakası örneği İcra Vekilleri Heyetince tetkik edilerek, ayrı ayrı tatbıkata mahal kalmamak üzere, her dairenin hususî vaziyetlerini de kaplıyabilecek ve bütün memurlar için tatbiki kabil olacak yeni bir şekil tesbiti tensip edilmiş ve keyfiyet Şûrayı Devlet Reisliğine yazılmıştı.

Bazı dairelerce tatbik edilmekte bulunan örnekler tetkik edildikten ve bütün Vekâlet ve dairelerin mütaleaları da alındıktan sonra Şûrayı Devletçe yeniden hazırlanıp 1/4/934 tarih ve 8700 sayılı tezkere ile gönderilen gizli tezkiye varakası örneği ve bu işe müteallik Tanzimat Dairesile Heyeti Umumiye mazbataları İcra Vekilleri Heyetince 5/4/1934 de tetkik ve mütalea edilerek ilişik gizli tezkiye varakasının, ciheti askeriye hariç olmak üzere, bütün vekâlet ve dairelerce tatbik edilmesi tasvip ve kabul olunmuştur.

5/4/1934

.....

T. C.
.....VEKALETİ
MAHREM
Tezkiye Varakası

İsmi :
Memuriyeti:
.....
Sicil No:

En son çıkarılan
resmi

SUALLER		Birinci derecede mafevk âmirin mütaleası	İkinci derecede mafevk âmirin mütaleası
1	Sin ve sıhhat noktasından işlerini iyi yapmaya mâni bir hali olup olmadığı. (Nümunesi vechile tabip raporu alınarak bu varakaya raptedilecektir.)		
2	Zekâvet derecesi ve kavrayış kabiliyeti		
3	Okumayı sevip sevmediği - ne gibi eserleri okumaktan zevk aldığı.		
4	Nutuk ve tahrirdeki kuvvetinin derecesi		
5	Kanun ve nizamlara ve talimatlara vukufu ve riayet derecesi.		
6	Fen ve sanata ait eserleri varsa ne gibi şeyler olduğu?		

SUALLER		Birinci derecede mafevk âmirin mütaleası	İkinci derecede mafevk âmirin mütaleası
7	Hangi ecnebi lisanlarına vukufu olduğu... bu lisanlardaki tercüme ve tekellüm iktidarının derecesi.		
8	Vazifesine merbutiyeti ve devamı. Çalışmasında intizamı, gayreti, dikkati veya müsamahası... sabır ve tahammülü, fedakarlığı, ciddiyeti, ke-tumluğunu, itimada şayan olmak derecesi.		
9	İş sahiplerine karşı muamelesi, nezaketi veya şiddeti... âmirane ve maiyetine karşı muamelesi.		
10	Maiyeti üzerinde nüfuzu... maiyetini sevk ve idarede muvaffakiyeti... maiyet yetiştirmek hususundaki kabiliyet ve muvaffakiyeti.		

S U A L L E R		Birinci derecede mafevk âmirin mütaleası	İkinci derecede mafevk âmirin mütaleası
11	Meslek şubelerinden hangisinde ihtisası vardır. İhtisası derecesi nedir. İhtisası dahilindeki şubeyi müstakillen idareye kudreti var mıdır. İhtisası yoksa meslekin ilmi işlerle ne dereceye kadar tevaggul eder. Umumi olarak ilmi kudreti ne merkezdedir.		
12	Meslek ve meslektaşlarına karşı merbutiyeti nasıldır.		
13	Bulunduğu işteki muvaffakiyet derecesi... dikkate şayan hizmetleri varsa neler olduğu.		
14	Fevkalâde haller karşısında anı karar vermek kabiliyeti... kararlarında isabet ve nüfuzu nazarı... kararlarında kat'iyet veya tereddüdü... kararlarını icraya iktidarı... fikri takibi.		
15	Son tezkryeden sonra inzibati ceza görmüş müdür... takdirname almış mıdır... vazifesinden dolayı işten el çekirilmiş midir... kanunî takibata tâbi tutulmuş mudur... takibat neticesi ne olmuştur.		

SUALLER		Birinci derecede mafevk âmirin mütaleası	İkinci derecede mafevk âmirin mütaleası
16	Vatani duygusu ve teceddüt ve terakkiye ta- raftarlığı derecesi... Cümhuriyete sadakati ...		
17	İyi ve fena huyları nelerdir. Vazife haricinde tavur ve hareketi ve terbi- ye ve nezaketi ve imtizaç ve teşriki mesai kabiliyeti nasıldır.		
18	İstikameti ve menfaati zatiyesine düşkünlüğü derecesi.		
19	Kinciliği, garazkârlığı ve yalan söylemek itî- yadı var mıdır...var ise derecesi.		
20	Hafif meşrepliği veya ağır başlılığı.		
21	İşret, kumar ve sair zevklere meyli ve bunla- rın vazifesine tesiri derecesi..		
22	Bulunduğu yerde mali ve ailevi rabıtası olup olmadığı ve derecesi.		

S U A L L E R		Birinci derecede mafevk âmirin mütaaleası	İkinci derecede mafevk âmirin mütaaleası
23	Muktesit veya müsrif olduğu... varidatle ma- işet tarzı arasında muvazenet olup olmadığı... zati ve ailevi serveti bulunup bulunmadığı, bor- cu itiyat edip edinmediği.		
24	Haysiyetini muhafazaya ve hürmet celbine mu- vafakiyeti derecesi.		
25	Hususiyeti halinin şayi olan iyi ve fena cihetleri.		
26	Adabı muaşerete vukufu ve riayeti derecesi... temiz ve muntazam giyinip giyinmediği.		
27	Korkaklığı ve müteredditliği var mıdır... cesa- reti ve teşebbüs fikri ve azımkarlığı derecesi.		
28	Resmi veya şahsî gailelerden fütura düşmüşse vazifesine tesiri ve bu halin nasıl izale oluna- bileceği.		
K A R A R			
29	Vazifesinin ehli olup olmadığı?		
30	Yukarı vazifeyi edaya iktidarı derecesi.		
31	Hangi şubede daha fazla muvaffak olabileceği?		

Tabip raporu numunesi		
1	Memurun ismi, şöhreti, pederi ismi, doğduğu tarih, memuriyeti.	
2	Boy uzunluğu: Vücut tartısı:	
3	Sıhhati tam mıdır.	
4	Bünyesi kuvvetli veya zayıf mıdır?	
5	Sakatlığı veya malûliyeti varsa nedir? (Sarı bir hastalığı ve tedaviye muhtaç vaziyeti varsa sebepleri beraber gösterilecektir.)	
6	Soğuk ve sıcak iklimlere ve yol meşakkatlerine tahammülü derecesi.	

 Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletine ait ilâve		
Doktorlar için		
1	Şuabatı tıptan hangisinde ihtisası vardır. İhtisası derecesi nedir. İhtisası dahilindeki şubeyi müstakilen idareye kadir midir.	
2	Şubesine ait son tarakkiyatı ve intişarı eden asarı tetkik ve takip ediyor mu. Ediyorsa ne suretle ve hangi eserlerden takip ediyor, edemiyorsa sebebi nedir.	
3	Şubesine ait tetkikatı ve neşriyatı var mıdır. Varsa eserlerinin ismi nedir. Veya makaleleri hangi mecmuada intişar etmiştir.	
4	İhtisası yoksa hangi şubei tıp ile teveggul eder. Derecei teveggülü ve kudreti ilmiyei umumiyesi ne merkezdedir. İstidadı hususisi var mıdır. Varsa nedir.	
5	Hastalara rıfk ve mülâyemetle mi, yoksa unf ve şiddetle mi muamele eder.	

6	İstıtıhap ve tedavideki muvaffakiyeti derecesi nedir?	
Eczacılar için		
1	Meslekî malûmatı ve sanatındaki mahareti derecesi nedir.	
2	Meslekî ve idari kanunlara ve nizamnamelere vukufu derecesi nedir? Hastane idare usullerine vakıf mıdır?	
3	Meslekine ait tetkikat ve tettebbuatta bulunur mu? Hususî bir istidadı var mıdır ve nedir?	
4	Meslekinin sanatına müteallik kısmında mı veya idareye temas eden aksamında mı istihdama daha elverişlidir?	
Sıhhat Memurları ve Ebeler için		
1	Nazarî malûmatı derecesi nedir, amelî malûmatı ve mümaresesi var mıdır? Varsa ne gibi işlerde muvaffak olur?	

2	Asepsi ve antisepsi usullerine lâ-yıkile riayet ve tatbik ediyor mu?	
3	Büro muamelâtına ve mevzu usullere vakıf mıdır? Kuyudatın tanzimine heves ve merakı var mıdır?	
4	Kanunî salâhiyeti dahilinde mi iş görür? Yoksa salâhiyetinin harici fennî işlere de müdahale eder mi? Yani hasta tedavisine karışır mı?	
Hemşireler için		
1	Meslekine muhip ve sadık mıdır?	
2	Hastalara şefkat ve mülâyemetle muamele eder mi?	
3	Sade veya tecemmüle meyli var mıdır?	
4	Mesleki hakkındaki malûmatı derecesi nedir?	

Kararname No. 2-411

Umumî Hıfzıssıhha Kanununun 197 inci maddesi mucibince Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekilligince teklif ve Şûrayı Devletçe görülerek 8/4/1934 tarih ve 9190 sayılı tezkere ile tevdi olunan ilişik «Mezbaha Yapı Nizamnamesi» nin mer'iyete konulması; İcra Vekilleri Heyetinin 9/4/1934 toplanışında kabul olunmuştur.

9/4/1934

Mezbaha Yapı Nizamnamesi

Madde 1 — Şehir ve kasabalarda yeniden yaptırılacak veya varken düzeltilecek mezbahalar için şehir ve kasabaların nüfusuna göre üç tip kabul edilmiş ve örnekleri bağlanmışır.

Tip: 1 - Nüfusu 2,000-10,000 ve tip 2- nüfusu 10,000- 20,000 ve tip 3- 20,000-50,000 olan şehir ve kasabalara mahsustur.

Madde 2 — Nüfusu 50.000 den yukarı olan şehirler, ihtiyaçlarının derecesine göre fennî esaslar dairesinde hususî bir tip kabul ederek plânını o yolda tanzim ettirerek tetkik ve tasdik edilmek üzere Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletine gönderirler.

Madde 3 — Mezbaha yaptıracak veya mevcut mezbahayı ıslah edecek olan belediyeler yukarıdaki maddede zikredilen tiplere göre plânlar tertip ettireceklerdir. Yalnız arsanın vaziyetine ve sair bazı sebeplere göre bu tiplerdeki şekillerin değıştirilmesi lâzım gelirse, kabul edilen tiplerin esasları değışmemek şartile, yapılacak plânlar tetkik edilmek üzere Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletine gönderilir.

Madde 4 — Bu nizamnameye bağı tiplerin eb'adı vasati olarak kabul edilmiştir. Her belediye bulunduğu yerin ihtiyacına ve kesilen hayvanların miktarına göre bu eb'adı değıştirebilir.

Madde 5 — Nüfusu 2,000 den aşığı olmakla beraber vilâyet veya kaza merkezi olduğundan dolayı teşkilâtı bulunan kasabalarda birinci tipin tatbiki zaruridir. Nüfusu 2,000 den aşığı mahaller belediyesinden varidatı mü-

saat olamayanlar için birinci tipteki yalnız kesim yerinin yaptırılmasına müsaade olunabilir.

Madde 6 — Mezbaha mevkileri, etrafı boş, meskûn mahallere asgarî 250 metre mesafede, kabil olduğu ve mahzursuz görüldüğü takdirde bir akar su kenarında ve şehir ile irtibatı kolay olacak derecede şose ve yol kenarında intihap edilmelidir.

Madde 7 — Mezbahada kesilen her büyük hayvan başına bir kesim için 300 litre ve her küçük hayvan başına 150 litre hesap edilmek üzere yetecek kadar su bulunması şarttır.

Madde 8 — Tazyikli su olmayan yerlerde suyun kâfi tazyikle gelmesini temin için yapılacak su depolarının mezbaha döşemesinden en aşağı 1,80 metre yüksekte tesis edilmesi lâzımdır.

Madde 9 — Kesim mahalli ile helâlardan çıkan kullanılmış kirli sular mazarratları bertaraf edildikten sonra defedilecektir. Bunun için aşağıda gösterildiği gibi hareket edilir;

A - Şehirde kanalizasyon mevcut ise kirli suları bu kanalizasyon şebekesine akıtmak.

B - Şehirde kanalizasyon olmadığı takdirde kirli suları tasfiye etmek. Bunun için kirli suları, içindeki kaba maddeler ıskara tertibatı vasıtasile ayrıldıktan sonra dibe çöktürme ve süzme tesisatı yaparak mihaniki ve hayatî usullere müracaat olunur. Bu tesisat mahalline ve ihtiyaca göre az derin kuyular, süzme hendekleri veya sun'î olarak yapılmış havuz ve süzgeçlerden ibarettir.

Madde 10 — Kabul edilen her üç tipte de büyük ve küçük hayvanlar için müşterek kesim yerleri vardır; müşterek kesim yerlerinin büyük hayvanlara mahsus olan kısmında bu hayvanların kesme, yüzme temizleme ameliyeleri yapılacaktır. Kesilmek için salona getirilen hayvan döşemeye merbut bir halkaya bağlanır. Yalnız bu halkalar taştan açılmış oyuya girecek tarzda olmamalıdır.

Madde 11 — Halkaya bağlanan hayvanlar kesilmek üzere yere yatırıldığı vakit sırtının eyice dayanması için tahtadan sırtlıklar yapılır. Bu sırtlıklar, araları hayvan sırtı girecek kadar açık bırakılarak yekdiğerine tes-

bit edilmiş ve muntazam yolulmuş uzunca iki ağaçtan ibarettir. Bu sırtlıklar yerine kaim olmak üzere kesim mahalli döşemesine ayrıca oyuklar yaptırılmamalıdır.

Madde 12 — Halkaların bulunduğu mahalde hayvanın kanile kirli suları toplamak üzere ıskara ile örtülmüş çukurlar yapılacaktır. Bu çukurlardan sular münasip bir mecra ile umumî mecraya verilir.

Madde 13 — Kesme işi bittikten sonra hayvanların yüzülmesini temin için beden duvarlara tesbit edilmiş çıkırık tertibatı ile hayvanlar makaralara asılır ve yüzme işi burada bitirilir. Bundan başka etlerle baytarlar tarafından tetkik edilecek olan hayvan kısımlarını asmağa mahsus ayrıca çengel tertibatı lâzımdır.

Madde 14 — Yüzme işi bitikten sonra birinci tip mezbahalarda etler kesim yerinde dinlendirilecektir. İkinci ve üçüncü tiplerde bu dinlendirme yeri ayrıdır.

Madde 15 — Küçük hayvanların kesilmesi için, kesim yerlerinden birinin kenarında üzeri ıskara ile örtülmüş bir kanal yapılacaktır. Yüzme işini kolaylıkla temin için yapılan asma demirlerinin aralarındaki açıklık 2-3 metre olacaktır.

Madde 16 — Büyük ve küçük hayvanların sakatları için her üç tipte de ayrıca sakat mahalli yapılacaktır.

Madde 17 — Sakat mahallinde duvar kenarlarına kâfi emaye «tedariki mümkün olmayan yerlerde çinkodan veya çinko ile kaplanmış ahşap» yıkama tekneleri konulacaktır. Bu tekneler arasına konan sakat temizleme tahtaları meşe ağacından veya su geçirmeyen bir ağaçtan yapılacaktır. Temizleme tahtaları yıkama teknelerine doğru meyilli olacaktır. Yıkama tekneleri üzerinde suyu temin eden musluk tertibatı yapılacaktır. «Kabilse bu tertibat sıcak su dahi verecektir.» Teknelerin suyu, bunların imtidadınca döşemede açılmış üstü açık bir oluğa akıtılıp bu oluktan da umumî mecraya sevkedilecektir. Sakat mahalline yetecek kadar çengel konacaktır.

Madde 18 — Hayvan ahşasından çıkan pisliklerin karice def'inin mahzursuz bir surette yapılabilmesi için üçüncü tipe göre yapılacak mezbahalarda bir gübre sevk mahalli yapılacaktır. Gübre sev mahallinin alt kısmı boş-

tur ve bu kısmın yüksekliği arabaların girmesine elverişli olacaktır. Boş kısımla gübre sevk mahallini ayıran döşemede açılmış hususî delikler vasıtasile gübreler sevk mahallinden arabalara boşaltılarak mezbahadan ayrı olarak yapılan gübre saklama yerine sevk edilir. Birinci ve ikinci tiplerde gübreler sakat mahallinden alınarak gübre saklama yerine götürülecektir.

Madde 19 — Gübre saklama yerleri asıl binadan uzakta ve üzerleri örtülü olarak yapılacaktır.

Madde 20 — Soğuk hava tesisatı yalnız üçüncü tip mezbahalarda mecburî olup diğer mezbahalarda arzu üzerine yapılacaktır.

Madde 21 — Kandan istifade edilmesini arzu eden belediyeler bu tertibatı havi yaptıracakları plânları tasdik edilmek üzere Sıhhat ve İctimaî Muavenet ,Vekâletine gönderirler.

Madde 22 — Laboratuvarların duvar ve döşemesi temizlenmesi kolay bir madde ile örtülecektir. Laboratuvarlarda akar su bulunacaktır.

Madde 23 — Mezbaha duvarları döşemeden itibaren 1,80 metre irtifaa kadar beyaz fayans veya su geçmez bir sıva tabakasile örtülecektir. Duvarların döşeme ile ve yek- diğerle birleştikleri yerler ve köşeler keskin bırakılmayıp yuvarlattırılacaktır.

Madde 24 — Döşemeler, tokmaklanmış kırma taş veya betondan yapılmış bir temel tabakası üzerine asfalt veya sert cinsten döşemelik taşlar konularak yapılacaktır. Taş döşemeler yapıldığı takdirde bitişme yerleri çimento veya suya karşı dayanıklı bir harçla kapatılacaktır. Kesme ve sakat yerlerinden başka yerlerin döşemeleri için ahşap olmamak üzere her türlü döşeme yapılabilir.

Madde 25 — Kesme Salonunda döşemenin meyli her iki taraf tulâni beden duvarlarına doğru verilecek ve sular buralarda açılacak oluklar vasıtasile umumî mecraaya sevk edileceklerdir.

Madde 26 — Tahsisat müsait olduğu takdirde mezbaha dahilinde et nakliyatını temin etmek üzere havaî hat tesisatı yapılır.

Madde 27 Kesme salonunun yüksekliği en az 4 metre olmalıdır.

Madde 28 Mezbahalar umumiyetle bir katlı yapılarak üzerine başka herhangi bir maksat için olursa olsun inşaat yapılması memnudur.

Madde 29 — Mezbaha ve müştemilâtının bir duvarla çevrilmesi lâzımdır. Duvarla çevrilen bu saha dahiline hayran ahırları ve saire gibi müştemilât yaptırılır.

Madde 30 - Her üç mezbaha tipi için hayvan ahırları yapmaya belediyeler mecburdur.

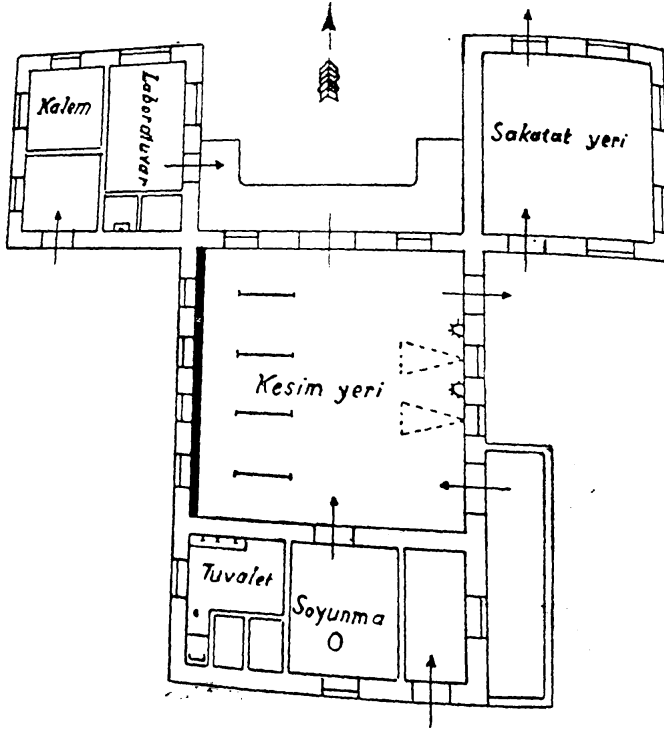
Madde 31 — Umumî Hıfzıssıhha Kanununun 197 nci maddesine göre tertip edilerek şûrayı Devletçe görülen bu nizamname neşri tarihinden muteberdir.

Madde 32 — Bu nizamnamenin hükümlerimin icrasına Sıhhat ve İçtimaî Muavenet ve Dahiliye Vekilleri memurdur.

TİP: I 2000 - 10,000 Nüfusa

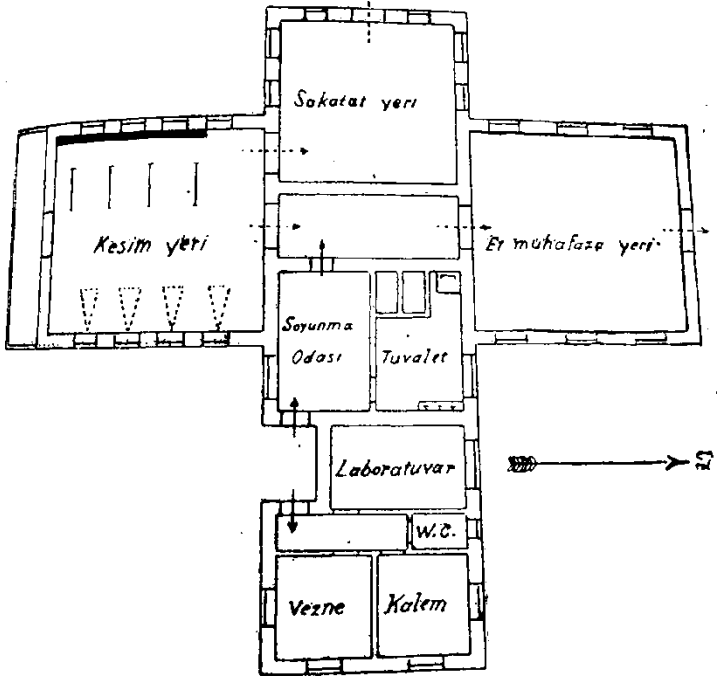
Mikyas – 1: 200

Ş

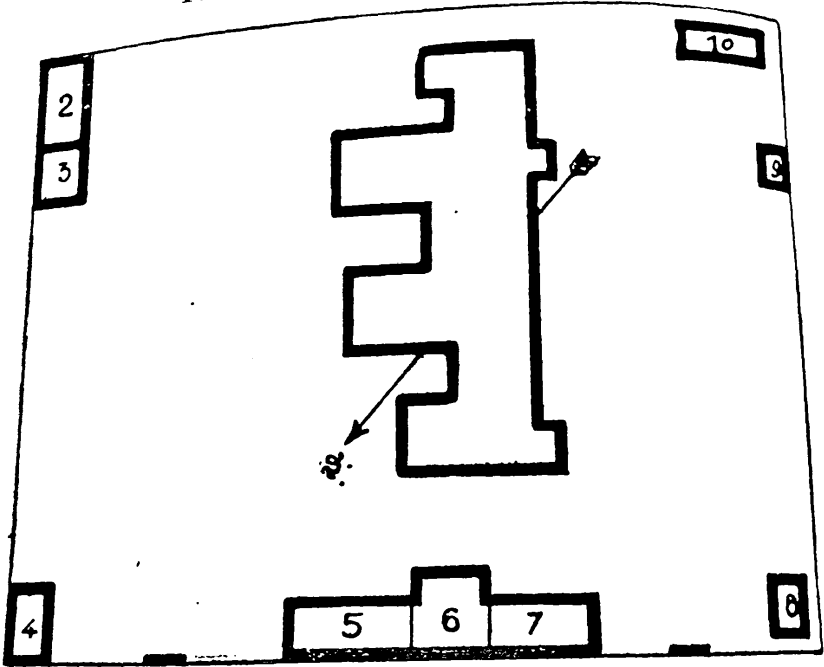

TİP: II 10,000 - 20,000 nüfusa

Mikyas - 1: 200

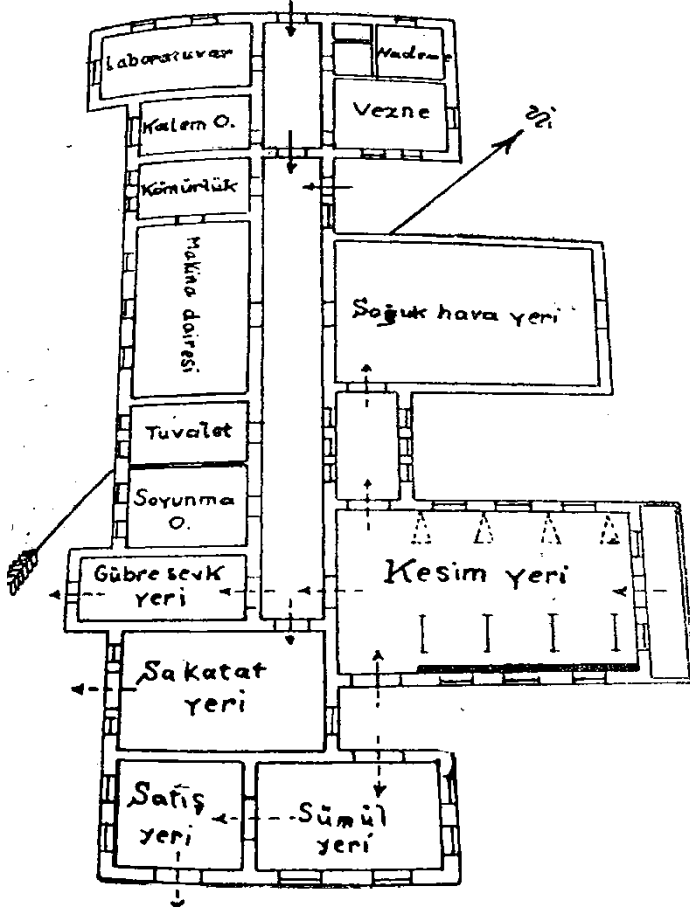
TİP III E ait umumî sitüasyon

1- Mezba	6- Arabalık
2- Küçük hayvan ahır	7- Ahır
3- Büyük hayvan ahır	8- Kapıcı
4- Şüpe	9- Gübre çukuru
5- Tefrik yeri	10- Tasfiye tesisi

6- TİP: III 20,000 nüfusa

7- Mikyas - 1: 400

2/248 numaralı kararname Zonguldak vilâyetine bağlı Ereği kazasının Çavuş ağı mevkiindeki kömür istismar mıntakası imtiyazının feshine dair olup Resmi gazetenin 1/4/934 tarih ve 2664 üncü sayısındadır.

2/293 numaralı kararname Polonya tebaasından Maksoğlu Rafael Lih-Tandal.ın vatandaşlığa alınmasına dair olup Resmi gazetenin 4/4/934 tarih ve 2667 inci sayısındadır.

2/294 numaralı kararname Avusturya tabiiyetine geçmek isteyen Hayim oğlu Yosef hakkında olup Resmi gazetenin 16/4/934 tarih ve 2677 inci sayısındadır.

2/295 numaralı kararname vatandaşlığa alınmasını isteyen Abdurrahman oğlu Abdüsselâma ait olup Resmî gazetenin 9/4/934 tarih ve 2667 inci sayısındadır.

2/296 numaralı kararname Eskişehir vilâyetinin Mihaliççik kazasının Sazak köyünde Krom ve demir madenleri arayacak olan İsveç tebaasından (Mamburk Ro- dolf) Efendinin ruhsatnamesinin bütün hukukunu Eren- köyünde Muhtar Bey satılmasına izin verilmesi hakkında olup Resmî gazetenin 12/4/934 tarih ve 2674 üncü sayısındadır.

2/297 numaralı kararname İtimadı Millî Türk Anonim şirketi esas mukavelenamesinin bazı maddelerinin tadiline dair olup Resmî gazetenin 9/4/1934 tarih ve 2671 inci sayısındadır.

2/298 numaralı kararname Ankara Mensucat Fabrikası Türk Anonim şirketi esas mukavelenamesinin 7 inci maddesinin tadiline dair olup Resmî gazetenin 3/4/934 tarih- ve 2666 inci sayısındadır.

2/350 numaralı kararname Devlet demiryolları İnşaatına ait müzayede, münakaşa ve ihâlât talimatnamesinin 30 uncu maddesinin son fıkrasının tadiline dair olup Resmi gazetenin 14/4/934 tarih ve 2675 sayısındadır.

2/353 numaralı kararname İstanbul vilayeti Maliye Murakaba nizamnamesinin meriyete konulması hakkında olup Resmi gazetenin 10/4/934 tarih ve 2675 sayısındadır.

2/353 numaralı kararname İstanbul vilâyeti Maliye Murakaba nizamnamesinin meriyete konulması hakkında olup Resmî gazetenin 10/4/934 tarih ve 2672 inci sayısındadır.

2/359 numaralı kararname son senelerden maden fiyatlarının düşmüş olmasına göre harice çıkarılacak maden cevherlerimizin sürümünü kolaylaştırmak için alınan nisbî resimlerin azaltılmasına dair olup Resmî gazetenin 11/ 4/1934 tarih ve 2673 inci sayısındadır.

2/391 numaralı kararname Deniz yolları işletmesi müdüriyeti teşkilâtı ve sureti idaresi hakkındaki talimatnamenin muaddel şekli hakkında olup Resmî gazetenin 22/4 /1934 tarih ve 2672 inci sayısındadır.

2/397 numaralı kararname Mektep pansiyonları nizamnamesinin mer'iyete konulması hakkında olup Resmî gazetenin 18/4/1934 tarih ve 2679 uncu sayısındadır.

2/38 numaralı kararname Polonya tebaasından olup vatandaşlığa alınmalarını isteyen Küstav Karlpolzav (Cevat Alp) ve karısı Roza (Radiye) Hanım hakkında olup Resmî gazetenin 29/4/934 tarih ve 2687 inci sayısındadır.

2/425 numaralı kararname Bursa kaplıcaları Türk Anonim şirketi esas mukavelenamesinin 3 üncü maddesinin değiştirilmesi hakkında olup Resmî gazetenin 30/4/934 tarih ve 2681 inci sayısındadır.

2/456 numaralı kararname hastalık tehlikesinden dolayı İstanbul ve Bursa havalisinden Diğer yerlere gönderilecek fidanların muayenesi hakkında olup Resmî gazetenin 29/4/934 tarih ve 2687 inci sayısındadır.

2395 numaralı kazanç vergisi kanunu hakkında Maliye Vekâletinden yapılan umumî tebliğ

I

2395 numaralı ve 22/3/1934 tarihli yeni kazanç vergisi kanunu Resmî gazetenin 2662 numaralı ve 25/3/1934 tarihli nüshasında intişar etmiştir. Bu kanun, 101 inci

madde mucibince 1 Haziran 1934 tarihinden itibaren meriyet mevkiine geçecektir; ancak üçüncü muvakkat maddeye göre, 1934 malî senesi vergileri için tarh ve tahakkuka ait hükümleri, neşrini müteakip tatbik edileceğinden ve eski kazanç vergisi kanunu hükümleri dairesinde tarh ve tahakkuk muameleleri başlayalı hayli zaman olduğundan bu muamelelerin yeni kanununun muvakkat maddeleri dairesinde he suretle tadil ve tebdili veya aynen muhafazası lâzım geleceğini, eski kanun hükümleriyle yeni kanun hükümlerini karşılaştırmak suretile acele beyan ve izah eylemek faideli görülmüştür.

Yeni kazanç vergisi kanunu, eski kanundan yeni kanuna intikal devresine taalluk eden hükümleri 2 nci ve 3 üncü muvakkat maddelerinde toplamış bulunmaktadır. Her iki muvakkat madde birlikte tetkik edilecek olursa şu. neticelere vasil olunur:

1 — Yeni kanunun 3 üncü muvakkat maddesinin 2 inci fıkrasında (bu kanun hükümlerine göre işgal edilen mahalleri gayri safi iratları vergilerine matrah ittihaz olunan mükelleflerle mütedavil sermaye üzerine ticaret yapanlardan ikraz ve istikraz ve bankacılık muameleleriyle iştigal edenler ve kambiyo ve nukut ve mücevherat üzerine iş yapanların ve eczacıların vergileri, bu kanun dairesinde gayri safi irat üzerinden, yeniden, tarholunur) denilmektedir. Bu hükme göre,

A) Yeni kanunun 17-18-19 uncu maddeleri mucibince işgal ettikleri mahallerin gayri safi iratları üzerinden vergiye tâbi tutulup, vergi nisbetleri kanununu 34 üncü maddesinde beyan olunan mükelleflerin vergileri, eski kanun mucibince bunlar beyanname vermiş olsalar veya senelik icarelerine göre vergileri tarhedilmiş olsa dahi, bu cihetler nazarı dikkate alınmayarak 1934 senesi vergileri işgal ettikleri mahallerin gayri safi iratları üzerinden tarh ve tebliğ olunacaktır.

B) Eski kanunun muaddel 3 üncü maddesinin 5 inci, fıkrasında yazılı mütedavil sermaye üzerine ticaret yapanların, ikraz ve istikraz ve bankacılık muamelelerde iştigal edenlerin kambiyo ve nukut ve mücevherat üzerine iş yapanların ve eczacıların 1934 malî senesi vergileri, bit mükelleflerin eski veya yeni kanun mucibince tâbi tutul-

dukaları mükellefiyet şekilleri nazarı dikkate alınmayarak işgal ettikleri mahallerin gayri safi iratları üzerinden tayin ve tebliğ olunacaktır. Bu mükelleflerin işgal ettikleri mahallerin gayri safi iratları iki bin liradan fazla dahi olsa bu hal, 1934 vergilerinin gayri safi irat esası üzerinden tarh edilmesine mani değildir.

Yeni kanunun muvakkat 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yazılı mükelleflere ait 1934 malî yılı vergilerinde, matrah, nisbet, tarh ve tahakkuk muameleleri, tamamen yeni kanunun ahkâmı esasiyesi dairesinde cereyan edecektir.

II) Yukarıda (1) numaralı maddede yazılı olanlar haricinde kalan mükelleflerin 1934 malî yılına ait vergilerinde tatbik olunacak muamele şudur:

A) Eski kamunun muaddel üçüncü maddesinin 1 ve 2 numaralı fıkralarında yazılı şirketler ve müesseselerin vergileri bunların eski kanunu mucibince zamanında verdikleri beyannameler üzerine ve yeni kanun hükümleri dairesinde tarh ve tebliğ olunur. (Kollektif şirketler bu hükümden müstesna olup vergileri gayri safi iratları üzerinden tarhedilecektir.)

B) İşgal ettikleri mahallerin gayri safi iratları iki bin lira ve andan fazla olması dolayısıyla yeni kanun mucibince beyannameye tâbi tutulan mükellefler esasen eski kanun mucibince de beyannameli mükelleflerden bulunduğundan bunların 1934 malî yılı vergileri, zamanında verdikleri beyannameler üzerinden yeni kanun hükümleri dairesinde tarh ve tebliğ olunacaktır. (Ancak fırınlar ve hamamlar bu hükümden hariç olup bunlar, gayri safi iratları iki bin liradan fazla da olsa ve evvelce beyanname vermiş olsalar dahi, gayri safi irat üzerinden vergiye tâbi tutulacaklardır.)

C) 1847 numaralı kanun mucibince umumî, mülhak ve hususî bütçeli dairelerden verilen, maaş, ücret, tahsisat, hakkı huzur, tazminat, yevmiye, ikramiye ve ihbariyelerden alınacak kazanç vergileri hakkında 1 haziran 1934 tarihine kadar mezkûr kanun hükümleri tatbik olunacaktır.

Ç) Eski kazanç vergisi kanunu mucibince birinci kısım mükellefler nezdinde istihdam edilenlerin mayıs 1934 ayı gayesine kadar olan istihkaklarına ait vergileri, eski ka-

nun hükümleri dairesinde tediye sırasında tevkif ve alâkadar varidat idarelerine teslim olunacaktır.

D) Yeni kanunun 20 ilâ 23 üncü maddeleri mucibince gündelik gayri safi kazançları üzerinden vergiye tâbi tutulacak mükelleflerin 1934 malî yılına, ait vergileri, 20 ilâ 23 ve 48 ilâ 50 inci maddelerde yazılı usul ve merasim dairesinde ve malî yıl girmeden evvel tahakkuk ettirilmiş bulunacaktır.

III — Yeni kanunun muvakkat ikinci maddesinin birinci fıkrasında, kanunun meriyete gireceği 1 haziran 1934 tarihinden evvelki zamanlara ait olup mezkûr tarihte tarhiyatı yapılmamış veya tarhiyat yapılmış olupta itiraz ve temyiz komisyonlarından geçirilmek suretile katiyet kesbetmemiş olan vergilerde mükellefiyet şekli, vergi nisbeti, muafiyetler ve müruru zaman eski hükümler tarh ve tahakkuk muameleleri yeni kanun hükümleri tâbidir, denilmektedir. Bu fıkra yazılı (kanunun meriyete girdiği tarihten evvelki zamanlara ait) hükmünden 1933 malî yılı ile daha evvelki yıllara ait vergiler anlaşılmalıdır. 1934 malî yılı vergileri hakkında tatbik olunacak muamele I ve II numaralarda gösterilmiştir.

Eski kazanç Vergisi kanununun 64 üncü muaddel maddesinde mevzu, tahakkuk ve tahsil müruru zamanları ve bilhassa tahsil müruru zamanının mebdeinin tayini, muhtelif içtihatlarla sebebiyet verdiği malûmdur. Yeni kanunun müzakeresi sırasında muvakkat ikinci maddede yazılı müruru zamanın mebdei hakkında da yeni kanunun 78 inci maddesinde tayin edilen mebdelerin esas tutulacağı mazbata muharriri tarafından beyan ve keyfiyet zapta geçirilmiştir. Müruru zaman müddetlerinin hesabında bu cihetin nazarı dikkate alınması lâzımdır.

IV — Yeni kanunun 8 inci maddesi mucibince umumi, mühlak ve hususî bütçeli daire ve müesseselere, bankalara, sermayesinin en az yarısı Devlete ait olan müesseselere ve menafii umumiyeye hadim cemiyetlere ve imtiyazlı şirketlere karşı taahhüdatta bulunan müteahhit ve mültezimlerin vergileri, mezkûr daire ve müesseselerce kendilerine yapılan tediye arasında kesilecekse de, bu hüküm, kanunun mer'iyeti tarihi olan 1 haziran 1934 tarihinden sonra ve muvakkat 2 inci madde hükümleri dairesinde tatbik olunacaktır.

Yeni kanunun 8 inci maddesinin 2 ve 3 numaralı fıkralarında yazılı mükelleflere ait vergiler de, aynı suretle 1 Haziran 1934 tarihinden itibaren yeni kanun hükümleri dairesinde tevkif ve istifa olunacaktır.

Binaenaleyh 1 Haziran 1934 tarihine kadar kanunun 8 inci maddesinde yazılı mükellefler hakkında da, eski kanun hükümleri dairesinde muamele olunacaktır.

V — Eski kanun hükümleri dairesinde verilmiş olan ve yukarıdaki maddelerde, 1934 malî yılı vergilerine esas ittihaz edileceği zikredilen beyannameler üzerine yapılacak tarhiyat, yeni kanunun 39 uncu maddesi mucibince muvakkat tarhiyat şeklinde tebliğ ve tahakkuk eden vergileri de yeni kanun hükümleri dairesinde taksit müddetlerinin hulûlünde tahsil olunacaktır.

VI — Bu tebliği, 2, 3, 4: — numaralı tebliğler takip edecek ve yeni kanunun izaha muhtaç noktaları sür'atle bildirilecektir. Tatbikatta müşkülât görülen noktaların acele vekâletten istizanı tasviye olunur.

II

2395 numaralı ve 22/3/1934 tarihli kazanç vergisi kanununun birinci maddesi mucibince «umumî, mülhak ve hususî bütçeli daire ve müesseselere ve menafii umumiye hadim cemiyetlere ait olup ticarî bir gaye takip eden müesseselerin temin ettikleri kazançlar» da kazanç vergisine tâbi tutulmaktadır.

Eski kazanç vergisi kanununun 2 inci maddesinin 17 inci fıkrası mucibince, münhasıran Devlete ait müessesat ve fabrikalar, kazanç vergisinden müstesna tutulmuş ve fakat Vilâyet hususî idareleriyle belediyeler gibi mahallî idarelere veya müessesatı umumiye veya menafii umumiye hadim cemiyetlere ait müessesat ve fabrikalar hakkında, ne mükellefiyete ne de muafiyete dair sarîh bir hüküm bulunmadığından bu bapta idarî veya kazaî içtihatlarla muamele olunmakta bulunmuştu. Yeni Kazanç Vergisi Kanunu, ticarî bir gaye takip eden müesseseleri, sureti umumiyede, vergi mevzuuna almakla vergide umumiyet kaidesini tesis eylemiş ve içtihatlarla mahal bırakmamıştır.

Bu maddedeki (ticarî bir gaye takip eden) ibaresi, hükümet tarafından hazırlanmış olan lâyhada, iktisadî bir

gaye takip eden şekilde yazılmış idi, Büyük Millet Meclisi İktisat Encümeni, her iktisadi teşebbüsün mutlaka ticarî: bir mahiyeti olmaması lâzım geleceği esbabı mucibesile iktisadi kelimesini ticarî şekline tahvil eyledi.

Büyük Millet Meclisi Bütçe Encümeninin mazbatasında, prensip şu suretle izah olunmaktadır: «Birinci maddenin (B) fıkrasındaki ticarî ve sınaî teşebbüsler erbabı mefhumunu, Encümenimiz tam ve mutlak olarak kabul eylemektedir. Bu itibarla mahiyeti ticarî ve sınaî olan her teşebbüsün, kimin elile işletilirse işletilsin, serbest ticaret ve san'at sahasındaki mümâsilleri gibi vergiye tâbi tutulmasını bu mutlakıyetin zarurî neticesi gibi telâkki eylemektedir.» Aynı Encümenin mazbatasında, demiryolları işletmesinde ticarî bir mahiyet görülürse de, memleketimizde imtiyazlı demiryolları umumiyetle kazanç vergisinden muaf bulundukları cihetle Devlet Demiryollarının da mümâsili teşebbüslerin vaziyetinde bulunması zarurî telâkki edildiği beyan edildikten sonra, Devlet Demiryollarının vergiye tâbi tutulmaması iltizam olunmuştur.

Dahiliye ve Adliye Muhtelit Encümeninin mazbatasında da, «doğrudan doğruya idare olunan Devlet inhisar müesseselerinin muamelâtı, ticarî bir gaye ile değil, Devlete vergi ve hasılat temini maksadına matuf olmasına binaen, bunların vergiye tâbi tutulmamaları lâzım geleceği aşîkârdır.» denilmektedir.

Bu vaziyete göre,

Maddede yazılı daire ve müesseselerin ticarî bir gaye takip eden teşebbüslerinin, mazbatalarda zikrolunan Devlet demiryolları ve doğrudan doğruya idare olunan Devlet inhisarları hariç, olmak üzere vergi mevzuu dahilinde olduğu ve ticarî bir gayeden maksadın, ticarî bir mahiyette olan teşebbüslere matuf bulunduğu anlaşılmaktadır. Ticaret kanununun 12 inci maddesinde, Devlet, Vilâyet ve Belediyeler ticaret edebilirlerse de tacir sıfatını ihraz edemezler; şukadar ki muamelâtı ticariyeleri Ticaret Kanunu hükümlerine tâbidir denilmektedir. Muamelâtı ticariyenin nelerden olduğunu da yine Ticaret Kanunu saymaktadır. Muamelâtı ticariyeyi beyan ve tavsif eden maddeler şunlardır :

Madde 15 — Tacir olan ve olmayan eşhasın emvali

menkuleyi ahara beyi veya icar etmek niyetile iştirâ etmeleri ve bu niyetle iştirâ edilen emvali menkuleyi halile veya icar eylemeleri muamelâtı ticariyedendir. İştirânın beyiden veya icardan mukaddem veya muahhar olması müsavidir.

Madde 16 — Tacir olan ve olmayan eşhasın emvali menkuleyi ahara icar niyetile isticar ve bu niyetle isticar edilen emvali menkuleyi icar etmeleri muamelâtı ticariyeden maduttur. İsticarın icardan mukaddem veya muahhar olması müsavidir.

Madde 17 — Tacir olan ve olmayan eşhasın ahara icar niyetile ecir isticar etmeleri ve bu niyetle isticar edilen ecirin amelini ahara icar eylemeleri muamelâtı ticariyededir. İsticarın icardan mukaddem veya muahhar olması müsavidir.

Madde 18 — Tacir olan ve olmayan eşhasın ahara, bey veya ferağ ederek temini temettü kaskile emvali gayri menkule iştirâ veya teferruğ etmeleri ve bu niyetle iştirâ veya teferruğ ettikleri emvali gayri menkuleyi beyi veya ferağ eylemeleri muamelâtı ticariyeden maduttur.

Madde 19 —..... Şu kadarki bir kimse mahsulâtı arziyesini veya çıkarılmış cevheri şekli ahara ifrağ veya beyi için sınaî ve ticarî bir müessese şekil ve ehemmiyetini haiz daimî bir müessese küşat etmiş ise, bu müesseseye ait muamelât, muamelâtı ticariyedendir.

Madde 20 —

1) Her nevi emvali menkule itası taahhüdâtı ve alelumum imalât ve inşaat tekabbül ve iltizamı,

2) Fabrikacılık, tezgâhçılık, matbaacılık, fotoğrafçılık, litografçılık, naşirlik, gazetecilik, ilâncılık ve kitapçılık;

3) Tiyatro, sinema ve sair temaşagâh ve otel ve han ve lokanta bibi umumî mahaller ve iş idarehaneleri ve müzayede mahalleri küşadı;

4) Karada ve nehir ve göllerde ve havada yolcu ve hayvanat ve eşya nakliyatı;

5) Su ve gaz ve elektrik tevzii ve telefon ile muhaberat tesisi muamelâtı ticariyedendir.

Madde 21 — Zirde tadat olunan muamelât sureti mutlakada yani akidin niyet ve sıfat nazarı itibara alınmayarak ticaridirler.

-
- 1) Kumusyonculuk;
 - 2) Tellâllık;
 - 3) Poliçe ve emre ve hamiline muharrer senetlerle çekler;
 - 4) Kambiyo muamelâtı;
 - 5) Hususî ve umumî bankalar muamelâtı;
 - 6) Hesabî carî mukavelât ve muamelâtı;
 - 7) Umumî mağazalara ve bunlara mevdu emval mukabilinde verilen makbuz ve rehin senedatına mütedair muamelât;
 - 8) Ticaret şirketleri teşkili ve ticaret şirketlerine ait esham ve hissei menafî beyi ve şırası;
 - 9) Merakibi bahriye beyi ve şırası ve icar ve isticarî ve inşa ve tamiri;
 - 10) Merakibi bahriyenin teşhizine mahsus alelumum levazımat ile mekûlât ve meşrubat ve mahrukat beyi ve şırası;
 - 1) Seyrisefaine, bahren ve tahtelbahir her nevi nakliyat ve sevkîyat ve seyahate ve alelîtlak ticareti bahriyeye müteallik muamelât;
 - 12) Merakibi bahriye hizmetinde müstahdem kaptan ve çarkçı ve tayfa ve kılavuz ve sair eşhasın maaşat ve ücuratına ve eşhası mezkûrenin sefaini ticariyedeki hidematına müteallik her nevi ukut ve muamelât;
 - 13) İkrâz ve istikrazı bahrî;
 - 14) Berrî ve bahrî her nevi muhatarata karşı gerek ücretli gerek mukabil her nevi sigortalar ve hayat sigortaları;
- Ticaret Kanununun yukarıya alınan maddelerinde muamelâtı ticariyeden addedildiği halde; yeni kazanç vergisi kanununun istisnalara taallûk eden 3 üncü maddesinde yazılı işler için bittabi, kazanç vergisi mevzuubahis olmaz.
- Kazanç vergisi kanununun birinci maddesindeki (ticarî bir gaye takip eylemek) ibaresinin, ticaret kanununda (muamelâtı ticariye) diye tatad ve beyan olunan işleri ve teşebbüsleri yapmak olduğu anlaşıldıktan sonra, şimdi, Devlete, Vilâyetlere ve belediyelere merbut olan ve ticarî bir gaye takip eyleyen müesseselerin bazılarında bahsedelim:

Devlete ait müesseseler:

A) 2262 numaralı kanun mucibince teşekkül eden Sümerbank Ticarî mahiyette idare edilen bir müessesedir. Bu müesseseye ait kanunun birinci maddesine göre, alelumum sanayi işlerle ve bankacılık muamelelerde iştigal etmek ve merkezi Ankarada olmak üzere Sümerbank teşkil olunmuştur. Bu banka, hükmî şahsiyeti haiz olup bütün muamelelerinde bu kanun ve hususî ve ticarî haklar hükümlerine tâbidir.

B) 2248 numaralı kanun ile deniz yolları ve A. K. A. Y. işletmeleri ile fabrika ve havuzlar teşkilâtı vücade getirilmiştir. Bu kanun hükümlerine göre, her biri hükmî şahsiyeti haiz olmak üzere 1) deniz yolları işletmesi, 2) A. K. A. Y. işletmesi, 3) fabrika ve havuzlar olmak üzere üç müdüriyet teşkil olunmuştur.

Gerek (A) gerek (B) fıkralarında yazılı idarelerin muameleleri, Ticaret kanununun muamelâtı ticariyeden diye beyan ettiği muamelelerden olmalarına binaen, bu idareler, senelik bilânçolarına müstenit safi temettüleri üzerinden kazanç vergisine tâbi bulundurulmak lâzım gelir.

Belediyeler ait müesseseler:

1580 numaralı Belediye kanununun 15 inci maddesinde 76 fıkra da tadat olunan işlerden mezkûr kanunun 17 nci maddesi mucibince belediyeler için yapılması ihtiyarî addedilenler içinde, Ticaret kanununun ticarî mahiyette addettiği teşebbüsler de mevcuttur. Ezcümle, 15 inci maddenin 59 uncu fıkrasında yazılı tiyatro, sinema, otel, gazino, 61 inci fıkra da yazılı buz fabrikası, soğuk hava mahzenleri; 62 inci fıkra da yazılı mahrukat pazarları ve ardiyeler yapıp idare etmek; 63 üncü fıkra da yazılı sergi ve panayırıları kurmak ve işletmek; 64 üncü fıkra da yazılı mezat salonları açmak ve işletmek 65, 66, 67, 68 inci fıkralarda muameleler ile Ticaret kanununun ticarî mahiyette tadat ve beyan eylediği işleri yapmak vergi mevzuu dahilinde bulunmaktadır.

Keza bazı vilâyet hususî idarelerinin tesis etmiş oldukları matbaa, tiyatro, sinema, han ve lokanta, gibi teşebbüsler de tamamen ticarî mahiyettedirler.

Yeni kazanç vergisi kanununun birinci maddesinin (A) fıkrasının tatbikatında umumî, mülhak ve hususî bütçeli idarelere merbut müesseseleri, bütçeli veya bütçesi: olmaları, şirket veya bir idarei umumiye veya adiyen bir teşekkülü idarî mahiyetinde idare edilmeleri, vergi noktasından haizi tesir değildir. Kanunun istihdaf eylediği maksat, yapılan işin ve teşebbüsün ticarî mahiyeti haiz olmasıdır.

Yeni Kazanç vergisi kanunun, 101 inci maddesi mucibince 1 haziran 1934 tarihinden itibaren mer'iyete girmiş olacağından, yukarıda yazılı müessese ve teşebbüslerin de mezkûr tarihten itibaren, yeniden işe başlayanlar gibi kazanç vergisine tâbi bulundurulmaları lâzım gelecektir. Ancak, yeni kazanç vergisi kanununun 54 üncü maddesi, yeniden işe başlayan mükelleflerin, işe başladıkları takvim yılına ait vergileri, müteakip takvim yılında tarholunur hükmünü muhtevi bulunduğundan bu müesseselere 1933 takvim yılı için vergi tarholunmayacak ve 1935 malî senesinde alınacak vergi de, mükellefiyet 1 haziran 1934 tarihinden başladığına göre, bu tarihten 1934 takvim yılının sonuna kadar olan devreye taallûk edecektir.

Yeni kazanç vergisi kanununun yine 54 üncü maddesi, yeniden işe başlayan mükelleflerin işe başladıkları tarihten itibaren bir ay içinde keyfiyeti bağlı oldukları varidat dairelerine yazı ile haber vermeğe mecburdurlar hükmünü muhtevi bulunmakta ise de; yukarıda yazıldığı gibi vergiye tâbi tutulacak bu müesseseler ve teşebbüsler kanunun beyan eylediği şekilde filen ve yeniden işe başlamış vaziyette olmadıklarından, her mahallin varidat idaresi alâkadarlara Şimdiden lâzım gelen tebligatta bulunarak, yeni kanun hükümleri dairesinde vergiye tâbi, bulunduklarını bildireceklerdir. Bu tebligat içinde, 1 haziran 1934 tarihinden evvel, yeni kanunun 15 inci maddesi mucibince tutunacak defterlerin tasdik edilmesi ve muamelelerinin 1 haziran 1934 tarihinden itibaren bu defterlere kaydedilmesi lâzım geleceği ve keza yeni kanunun 81 ve 82 inci maddeleri mucibince 1934 malî yılının başında ruhsat tezkeresi almaları bilhassa zikir ve tasrih olunacaktır.

Bu müessese ve teşebbüslere ait beyanname ve bilânçoların nasıl ve ne zaman alâkalı varidat dairelerine ve-

irileceği kanunun 11 inci maddesinin son fıkrası mucibince, Vekâletçe tayin ve başkaca tebliğ olunacaktır.

İşbu tebligat dairesinde muamele ifası lüzumunun mülhakata da tebliğ ve kâfi nüshalarının irsali tavsiye olunur.

III

2395 numaralı ve 22/3/1934 tarihli kazanç vergisi kanununu 2 nci maddesi kazanç vergisi tatbikatında, ecnebi müesseselerin ne zaman Türkiyede yerleşmiş addedileceğine dair hükmü ihtiva etmektedir. Kanunun bu ikinci maddesi, ecnebi müesseselerin yerleşme vaziyetleri hakkında prensip hükmünü koymakta ve 8 inci maddesi de, bu prensip hükmünün istisnaî muamelelerini beyan eylemektedir. Bu hususta eski kanunda sarîh bir hüküm mevcut olmadığından şimdiye kadar, kanununun tatbikatında ecnebi müesseselerin yerleşmiş olup olmadıkları, muhtelif idarî ve kazaî merciler tarafından yekdiğerine mütehalif surette mütalea edilmekte idi. Badema, herhangi bir tereddüde mahal kalmamak üzere yeni kanun ile keyfiyet kat'î surette halledilmiş oluyor; şöyle ki:

Yeni kanunun ikinci maddesi hükmüne göre,

Türkiyede yerleşmiş olan ecnebi müesseseler dahi kazanç vergisine tâbidir. Bir ecnebi müessesenin ne zaman Türkiyede yerleşmiş sayılacağını kanunun aynı maddesi şöyle izah eylemektedir.

Türkiyede (alım - satım) veya (satım) yapmak üzere,

A) Merkezi ecnebi memlekette bulunan bir müessese Türkiyede şube açar veya iştigal mevzuu olan işleri yapmak üzere sabit tesisat vücade getirirse, Türkiyede yerleşmiş sayılır.

Bu fıkradaki (şube açmak) hadisesi, eski kanunun muaddel 3 üncü maddesi mucibince esasen beyannameye tâbi bir muamele teşkil ediyordu. Bu noktada yeni bir hüküm yoktur. (İştigal mevzuu olan işleri yapmak üzere sabit tesisat vücade getirirse) hükmü yenidir. Buradaki sabit tesisattan maksat, fabrika, imalâthane, mağaza, depo, yazıhane, bahrî inşaat için tezgâh ve mümâsili sabit inşaat ve tesisat demektir. Fıkraî kanuniye, bu sabit tesisatın iştigal

mevzuu olan işleri yapmak üzere vücade getirilmiş olmalarını yerleşmiş sayılmak için kâfi addediyor; Bu nevi sabit tesisat, mevzuu işstıgal ile alâkadar bulunmamış ve yalnız gayri menkule sahip olmak mülâhazası ile vücade getirilmiş ise bunların vücade getirilmesi kanunun istihdaf eylediği yerleşme mefhumunu ifade etmez.

B) Merkezi ecnebi memlekette bulunan bir müessese, Türkiyede mukim ve bir ecnebi müessese namına harekete mezun bir veya bir kaç kimse veya müessese tarafından temsil olunur ve yazıhane ve depo masrafları merkezi ecnebi memlekette bulunan müessese tarafından temin edilmiş bulunursa, Türkiyede yerleşmiş sayılır.

Bu fıkraya göre 1) ecnebi müessesenin Türkiyede mukim hakikî veya hükmî bir şahıs tarafından ticaret kanunu hükümlerine göre temsil edilmiş olması; 2) Yazıhane ve depo masrafları ecnebi müessese tarafından temin edilmiş bulunması lâzım gelir. Fıkrai kanuniyeye göre yalnız temsil veya yalnız yazıhane ve depo masraflarının ecnebi müessese tarafından verilmiş olması kâfi değildir; her ikisinin müştereken mevcut olması icabeder. Ecnebi müesseseyi Türkiyede temsil eden şahsın, hakikî veya hükmî şahıs olması mümkündür. Hükmî şahıstan maksat, ticaret şirketleri, ve hükmî şahsiyeti haiz olmak üzere ahkâmı mahsusası mucibince tescil edilmiş bulunan cemiyetler ve müesseselerdir. Temsilin tam ve kat'î veya mahdud salahiyetli olması devamlı veya muayyen bir iş için bulunması, tatbikata müessir değildir. Temsilin mevcut olması kâfidir.

C) Merkezi ecnebi memlekette bulunan bir müessese, Türkiyede mukim ve bu ecnebi müessese namına harekte mezun bir veya bir kaç kimse veya müessese tarafından temsil olunur ve mütedavil sermaye de temsil edilen işbu ecnebi müessese tarafından temin edilmiş bulunursa, kezalik Türkiyede yerleşmiş sayılır.

Mütedavil sermayeden maksat, Türkiyede yapılacak iş ve teşebbüsün tedviri için lâzım gelen para veya emval ve eşyadır. Mütedavil sermaye, bazan açılan bir kredi veya hesabı carî suretile de temin olunur. Kredinin para veya eşya veya emval üzerine olması da mümkündür. Fıkrai ka-

nuniyedeki (mütedavil sermaye) tabiri bunların cümlesini ifade eyler.

Yukarıda (A), (B), (C) fıkralarında yazılı hükümler, merkezi ecnebi memlekette bulunan müessesenin Türkiyede (alım - satım) veya (satım) yapmak üzere yerleşmiş olması hallerine göredir. Eğer bu ecnebi müessese Türkiyede münhasıran (alım) yapmak üzere teessüs etmiş bulunuyorsa bu takdirde yeni kanunun 2 inci maddesi hükmü ve bu hükmün netayici tatbik olunmaz. Bu suretle münhasıran alım yapmak üzere teessüs eden veya teessüs etmeksizin alım yapan müesseseler, eğer bu işi resen yapmakta iseler, komisyoncu, mubayaacı gibi muamele görürler. Memurlardan birini göndermek suretile alım muamelesini yapmakta iseler, bu memur, hizmet erbabı gibi vergiye tâbi tutulur.

Büyük Millet Meclisi Adliye ve Dahiliye Muhtelit Encümeninin mazbatasında kanunun bu ikinci maddesine müteallik fıkroda aynen şöyle denilmektedir.

«2 inci maddede yazılı yerleşmiş ecnebi müesseselerin (alım), (alım - satım) ve (satım) yapmaları ihtimallerine ve yalnız alım yapanların komisyoncu veya mubayaacı veya memur ve müstahdemleri delâletile bu işi temin ettiklerine ve Türkiyede satışları olmadığına göre bu suretle muamele yapanların mükellefiyetleri, komisyoncular veya hizmet erbabı gibi olacağından ve ikinci maddede (alım - satım) veya (satım) yapanların anlaşılması maksut olduğundan ona göre izahat verilmiştir.»

Binaenaleyh, Türkiyeden mal mubayaa edip te, Türkiyede herhangi bir suretle mal satmayarak bu malları kamilen ecnebi memleketlere çıkaranlar ve münhasıran bu işle iştigal eyleyenler, Türkiyede yerleşmiş müstakil bir ticarethane gibi vergiye tâbi tutulmayacaklardır. Eğer bu işi bizzat yapıyorlarsa mubayaacı komisyoncular gibi komisyon üzerinden, kendilerinin müdür veya memurlarını göndererek yaptırıyorlarsa müdür veya memurları hizmet erbabı gibi, şayet bu mubayaa işini diğer komisyoncu veya mubayaacı vasıtasile yaptırıyorlarsa, o komisyoncu veya mubayaacı, mümessil sıfatı olmamak ve sermayei mütedavilesi de ecnebi müessese tarafından verilmek şartile, yine komisyon üzerinden vergiye tâbi tutulacaklardır.

Şu kadar ki, kanun sadece alım yapan ecnebi müesseseleri kasteylemiş olduğundan, bu alım ile beraber imal, tasfiye veya sair suretlerle sinâî bir teşebbüs mahiyetinde bir müessese de vücade getirilmiş olursa, bu takdirde cereyan edecek muamele alımdan ibaret olmayacağından, bu nevi müesseseler iştigal mevzuu olan veya ona teferru eden işleri yapmak üzere sabit tesisat vücade getirmiş yani yerleşmiş addile bu teşebbüsleri dolayısıyla müstakil bir ticarethane gibi vergiye tâbi tutulurlar.

Türkiyede yerleşmiş ecnebi müesseseler tarafından Türkiyede (satım) yapmak iki suretle olabilir:

1) Umumî, mülhak ve hususî bütçeli daire ve müesseselere, bankalara, sermayesinin en az yarısı devlete ait olan müesseselere, menafii umumiyyeye hadim cemiyetlere ve imtiyazlı şirketlere karşı olur. Bu takdirde yapılan satış kanununun 8 inci maddesinin 1 inci fıkrası mucibince taahhüt mahiyetinde telâkki edileceğinden, bu satış dolayısıyla aranılacak kazanç vergisi, ecnebi müesseseye yapılan tediyat sırasında ve kanunun 33 üncü maddesindeki % 1,5 nisbeti üzerinden hesap ve tevkif olunarak alelûsul alâkadar mal sandığına teslim olunur. Yeni kanun yerli müteahhitlerle, ecnebi müteahhitleri bu noktadan tefrik etmemektedir. Ecnebi müteahhitlerin, Türkiyede yerleşmiş, olup olmaması da vergi tatbikatında haizi tesir değildir. Yani Türkiyede yerleşmemiş ecnebi müesseseler doğrudan doğruya taahhüdata girişecek olsalar da, vergileri, yine tediyе sırasında tevkif olunur.

Yeni kanunun 8 inci maddesinin 1 inci fıkrası, birinci müteahhitten iş alan ikinci müteahhitlerin verkilerinin de birinci müteahhitler tarafından kendilerine tediyе yapılırken kesilmesini âmirdir. Binaenaleyh, bir ecnebi müessese Türkiyede tahhüde girişir ve bu taahhüdü parçalayarak ikinci müteahhitlere verecek olursa, ikinci müteahhidin veya müteahhitlerin vergilerinden de mes'ul tutulur. Taahhüdün tamamen devri hali, bu hükümden hariçtir. Bu takdirde taahhüdü devren alan müteahhit esasen birinci müteahhit vaziyetine girmiş olur.

Taahhüdü tamamen devredenin bu devir dolayısıyla alacağı komisyon ve sair menafii için aranacak vergi, Yeni Kazanç Vergisi Kanununun 28 inci maddesi mucibince

devir alan tarafından kesilip alelûsul, müstahdemin bordrosunda gösterilmek icap eder.

2) Yukarıda (1) numaralı fıkra haricindeki satış ve muameleleri dolayısıyla yerleşmiş ecnebi müesseseler, Türkiyede çalışan ve bilançoya müsteniden beyanname veren müstakil ticarethaneler gibi ve kanunun tarifâtı dairesinde beyannameleri üzerinden vergiye tâbi tutulurlar.

Yeni Kazanç Vergisi Kanununun 8 inci maddesinin 2 numaralı fıkrası, kanunun 2 nci maddesinin istisnaî bir hali olmak üzere ecnebi nakliyat müesseseleri ile bunların şube ve acentaları hakkında hususî bir hükmü ihtiva etmektedir. Hüküm şudur:

«Beynelmîlel ecnebi ve transit nakliye kumpanyaları şube ve acentalarının Türkiyede veya Türkiyeye ait olarak Türkiye dışında yaptıkları muameleler dolayısıyla bir ay zarfında yolcu ve eşya nakliyatı için aldıkları para ile üçüncü şahıs makamındaki diğer kumpanyalar hesabına aldıkları paralardan uhdelerinde kalan komisyon veya ücret miktarlarını, ertesi ayın nihayet 15 inci günü akşamına kadar bir bordro ile alâkalı varidat idaresine bildirmeleri mecburidir. Bu müddet, dış işleri için lüzumuna göre dört, ayı geçmemek üzere Maliye Vekâleti tarafından uzatılabilir.»

Bu hüküm deniz, kara, hava yolile yolcu ve eşya nakliyatında bulunan beynelmîlel nakliyat kumpanyalarda ecnebi nakliyat kumpanyaları veya bunların şube ve acentaları için konulmuştur. Yataklı vagonlar şirketi, bilûmum ecnebi vapur kumpanya ve acentaları, hava nakliyatı için Türkiyede yerleşmiş şirket ve müesseseler bu madde hükmüne tâbi tutulurlar. Kanunun 2 inci maddesi mucibince, bu kumpanya ve acentaların Türkiyede yerleşmiş olması hali, bunların yerleşmiş ecnebi müesseseler gibi muameleye tâbi bulundurulmasını icap ettirmez. Kanunda bunların hususî vaziyet ve meşgalelerine nazaran ayrı hüküm konulmuştur.

Maddei kanuniyeye göre, bu kumpanya ve acenta ve şubelerin bir ay zarfında:

A) Türkiyede kendi hesaplarına yapmış oldukları muameleler dolayısıyla yolcu ve eşya nakliyatı için aldıkları mebalîğ ile,

B) Türkiye dışında Türkiyeye ait olarak yaptıkları muameleler dolayısıyla aldıkları mebalîğ,

C) Türkiyede, diğer kumpanyalar nam ve hesabına yapmış oldukları muamelelerden mütevellik aldıkları paralardan uhdelerinde kalan komisyon ve ücret miktarını,

Ertesi ayın nihayet 15 inci günü akşamına kadar bir bordro ile alâkalı varidat idaresine bildirmeleri mecburidir. Aylık bordrolarda bu üç kısmın ayrı gösterilmesi lâzımdır. Bordro numunesi başkaca bildirilecektir. Bu kumpanya ve acentalar, Türkiye dışında Türkiyeye ait olarak yaptıkları muameleler dolayısıyla aldıkları mebalîğ, ertesi ayın 15 inci günü akşamına kadar bildiremeyeceklerini beyan ve bu ciheti tevsik edecek olurlarsa, keyfiyet acele Vekâlete bildirilecek ve kanunun müsaadesine binaen, bunlara daha geniş bir müddet tayin edilecektir.

İşbu nakliyat kumpanya ve acentalarının vergilerinin bordrolar üzerinden hesap ve tayin olunacağı kanunun sekizinci maddesinin ikinci fıkrasında; 33 üncü maddesinin 2 inci fıkrasında; 74 üncü maddesinin (A) fıkrasının sonuncu bendinde yazılıdır.

Ecnebi müesseselere ait bulunan işbu hükümler, yeni kanun 1 haziran 1934 tarihinden itibaren mer'iyete geçeceğine göre, mezkûr tarihten itibaren tatbik olunacaktır. 1 haziran 1934 tarihine kadar eski kanun hükümleri devam edecektir.

İşbu tebligat dairesinde muamele ifası lüzumunun mülhakata da tebliğ ve miktarı kâfi nüshalarının irsali tavsiye olunur.

Tamimler

EMNİYET İŞLERİ UMUM MÜDÜRLÜĞÜ

Ş. II.

Antakya ve İskenderon'da temsiller vermek üzere giden (Türk Akademi) namındaki tiyatro kumpanyasının avdetleri esnasında arkadaşlarından Ziya Efendi namında

.....

bir artisle araları açıldığından nüfus hüviyet cüzdanile san'at vesikasını beraber alıp götürdükleri ve avdet için yol parası dahi vermediklerinden ecnebi memlekette aç kaldığı Halep Konsolosluğumuzdan bildirilmiştir.

Temsiller vermek üzere memaliki ecnebiyeye giden tiyatro kumpanyalarımızın bu gibi çirkin hareketleri şerefi millimizi ihlâl ile beraber mahallî konsolosluklarımızı da pek müşkil vaziyete düşürmekte olduğundan bu halin önüne geçilmek için badema bu kabil tiyatro heyetlerine pasaport verileceği esnada bu noktanın nazarı ehemmiyete alınarak kumpanyayı teşkil edenlerin yekdiğerine karşı olan mütekabil vaziyeti hukukiyelerini tespit eden kontratolarının tetkiki ve temsil vermeğe ehil olduklarına dair san'at vesikası ibrazına da mecbur tutulmalarının usul ittihazı tamimen tebliğ olunur efendim.

29/4/934

EMNİYET İŞLERİ UMUM MÜDÜRLÜĞÜ

Ş. H.

Vilâyetleri dahilinde mevcut veya bundan sonra açılacak bar ve çalgılı kahvelerle bu kahvelerdeki kadın ve erkek artistlerin numunesi ilişik cedvel münderecatına göre tanzim olunacak defterinin gönderilmesi ve vuku bulacak değişikliklerin merkezde tutulmakta olan deftere işaret edilmek üzere her ay içinde bildirilmesinin usul ittihazı tamimen tebliğ olunur efendim.

30/4/934

İsmi	Babasının İsmi	Yaşı ve Vilâyeti	Tabiiyet ve Nufusta kayıtlı olduğu vilâ- yet ve kazası	Mesleki	Fotografı

ÖZ:

Vatandaşlıktan düşürülen A-
postol Kiryakara Hk.

Ş. IV.**No. 2059-51**

Çanakkale vilâyetinin İmroz, kazası Giliki karyesi 121 o. hane üzerine 1299 doğumu ile kayıtlı ve halen Newyorkta Mavrumat Apustol Kiryakara 1041 No. kanuna tevfikân İcra Vekilleri Heyetinin 19/2/1933 tarih ve 13859 No. kararnamesile vatandaşlığımızdan iskat edilmiştir.

Bu adamın bir daha Türk hukukundan istifadesine ve hudutlarımız dahiline girmesine meydan verilmemesi tamamen rica olunur efendim.

17/3/1934

Ş. IV.**No. 2066-68**

17/12/933 tarih ve 7821 No. tamime ektir.

24 Nisan 1926 tarihinde Pariste imzalanan beynelmilel otomobil mukavelenamesine bu defa Arnavutluk hükümetinin dahil olması üzerine 23 Temmuz 1923 tarihinde Arnavutlukta bir Turing ve otomobil kulübü teşkil edildiği ye kulübün beynelmilel Turizm ve otomobil ittifakı tarafından tanındığı Hariciye Vekâletinden bildirilmiştir. efendim.

17/3/1934.

Ö Z:

Çekoslovakya tabiiyetine geç-
mesine Heyeti Vekilece mü-
saade edilen Frays İzidor hak-
kında.

.....

Ş. IV.

No. 2058-50

İstanbul vilâyetinin Eminönü kazası Alemdar nahiyesinde mahfuz Viyana şehbenderliğine ait bir No. nüfus kütüğünün 110 nuncu yaprağında 1301 Viyana doğumu ile kayıtlı Frays İdzior Efendiye talebi veçhile Çekoslovakya tabiiyetine geçmesine yüksek İcra Vekilleri Heyetinin 18/3/933 tarih ve 1040 No. kararile izin verilmiştir.

Bu adamın bir daha Türk hukukundan istifadesine ve millî hudutlarımız dahiline girmesine meydan verilmemesi tamimen rica olunur efendim.

17/3/1934

—————

MAHALLİ İDARE UMUM MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı 241/61

Zeyl: 28/12/1934 tarih ve 513/185 numaralı tamime:

Vilâyetiniz dahilinde mevcut elektrik tesisatları hakkında aşağıdaki malûmatın iş'arı:

1 — Elektrik tesisatlarının sermayeleri ne kadardır. Bu tesisat münferiden mi yoksa şirket ile mi idare olunmaktadır. Şirkete ait olduğuna göre iştirak edenler kimlerdir. Bu şirketlere Belediyeler ve İdarei hususiyeler de iştirak etmişler ise iştirak hisselerinden ibarettir.

2 — Bu tesisat için teşekkül eden şirketin sermayesi tamamlanmış mıdır ve hisse senedi çıkarmış ise bunların karşılığı tamamen tesviye edilmiş midir. Edilmeyenler varsa şeriklerden kimler vermemiştir. Ve miktarı neden ibarettir.

3 — Mezkûr tesisatın yapılması ve işletilmesi dolayısıyla harice halen ne miktar borçları vardır.

Yukarıdaki hususların ehemmiyetle tetkikile neticeden vazıhan malûmat itası temenni olunur efendim.

28/4/1934

—————

Sayı 117/47

1580 numaralı kanunun 20 inci maddesine göre belediye meclislerinin intihap devresi dört senedir. İntihap eylül 930 da yapıldığına nazaran 1 eylül 934 de yeni intihabata başlanacaktır.

Belediye kanunu intihabatın icrasında muhtar ve ihtiyar hey'etlerine bir takım vazifeler tahmil etmiş iken ahiren neşredilen ve belediye teşkilatı olan yerlerde muhtar ve ihtiyar heyetlerinin lağvına müredair bulunan 2295 numaralı kanunla bunlara ait işlerden en mühimleri belediyelerimize verilmiş ve bu suretle vazifeleri bir kat daha artmış olduğundan belediyelerimizin şimdiden intihap hazırlıklarına başlamaları ve intihap defterlerini 15 ağustos 934 tarihinde ikmal etmiş bulunmaları mumaileyhin selameti noktasından elzem görülmektedir.

İleride her hangi bir karışıklık ve aksaklığa meydan verilmemesi için bu işlerle Mülkiye amirlerinin bizzat meşgul olmaları ve şimdiden alınacak tedbirle takip netayicinden vekaleti haberdar etmeleri tamim olunur efendim.

17/4/934

Sayı 349/51

Ölçüler kanunu ve nizamnamesi ile belediyelere tevdi edilen bilimüm vazifelerin ifası için lazım gelen ayar memurlarının tayin edilmesi ve bütçelerinde tahsisat olmayan belediyelerce münakale yapılarak bu hususun temini İktisat Vekaletinin iş'arı üzerine tamimen tebliğ olunur efendim.

18/4/934

Sayı 349/60

Belediye kanununun 131 inci maddesi ve Belediyeler Bankası kanununun 55 inci maddesi mucibince mezkur

Banka hesabına tefrik edilen %5 ihtiyat akçesi, mecburi iştirak hissesi, Belediyeler Bankası tesis karşılığı) borçlarına mahsuben Belediyeler tarafından postahane veya İş Bankası şubeleri vasıtasile Belediyeler Bankasına gönderilecek paralar için mazrufen gönderilen matbu irsaliyelerin kullanılması münasip görülmüştür. Bunların vilayetinize bağlı Belediyelere tevziini ve her para gönderdikçe bu irsaliyelerin dikkatle tanzim ve imla edilerek doğrudan doğruya Belediyeler Bankasına irsaline tamimen tebliğini rica ederim.

25/4/934

Ö Z:

Belediyeler gayri menkul
mallarının sigortalanması
hakkında

Sayı 349/47

Belediyeler Bankası esas nizamnamesinin 60 ıncı maddesi hükmüne göre Belediyelerin gayri menkul mallarını, umum kanunlar hükümleri dairesinde bizzat veya bilvasıta sigorta etmeye Belediyeler Bankası salahiyetlidir. Bankaca yapılacak sigorta işlerinin tetkikine esas olmak üzere Belediyelerin elyevm tahtı tasarrufunda olupta sigorta ettirilmesi Belediyenin menfaati iktizasından görülen binalar hakkında mufassal malumat alınmasına lüzum görülmüş ve bu malumatın derci için tanzim kılınan cedveller leffen gönderilmiştir.

Bu cedvellerden vilayetiniz dahilindeki bütün Belediyelere lüzumu kadarının tevzii ve Belediyelerce sigorta ettirilmesi lüzumlu ve faideli sayılan her gayri menkul için birer nüshasının sıhhatlı olarak doldurulup tasdik ettirildikten sonra vekaletle gönderilmesi tamimen tebliğ olunur.

7/4/934

Sayı: 117/40

Mühim bir kısım belediyelerimizin İtfaiye vasıtalarının mübayaasında mezkûr vasıtalarından anlayacak mütehassıs memur olmadığından sarfedilen mühim mebalığden iyi neticeler alınmadığı yapılan tetkikattan anlaşılmıştır.

Mühim fedakârlıklarla belediyelerimiz tarafından tedarik edilen bu gibi vasıtalarından beklenen faideleri temin etmek için bu vasıtaların tecrübe edilen nevileri bilâharâ bildirilecektir. Şimdilik belediyeler tarafından mübayaa edilecek itfaiye vasıtalarının nevilerini ve fiyatlarını vekâlete bildirmeleri ve bu işle Mülkiye amirlerinin, meşgul olmaları temenni olunur efendim.

9/4/934

Ö Z:

İştirak hisseleri (Belediyeler Bankası tesis karşılığı, ihtiyat akçası)

Sayı 349/38

Belediye Bankası kanununun 5 inci maddesinin (A) fıkrasına göre 1933 senesinde tahakkuk etmiş ve andan sonraki senelerade tahakkuk ettirilecek % 5 mecburî iştirak hisselerinin sureti tahakkuku ile bunun Belediyeler Bankası hesabına İş Bankası şubesine ve İş Bankası olmayan yerlerde İş Bankası muhabiri olan Ziraat Bankası şubelerine ve postaya zamanı tevdiî anlaşılmak ve ona göre Belediyeler Bankasınca vakit ve zamanile takibat icra kılınmak üzere Belediyeler tarafından doldurulacak cedveller leffen gönderilmiştir.

Bunların her Belediyeeye beşer adedinin tevzii ile altında yazılan izahat dairesinde muayyen zamanlarda doldurularak doğruca Belediyeler Bankasın gönderilmesi hu-

.....

susunun Belediyelere tamamen tebliği ve idare amirlerince de bu işin ehemmiyetle takibi beyan olunur efendim.

15/3/934

NÜFUS İDARESİ UMUM MÜDÜRLÜĞÜ

ÖZ:

Kaçak olarak memleketimize gelen ve yurttaşlığımıza alınmalarını isteyen Muhacir ve mülteciler hakkında.

Ş. II.

Sayı 5278/2022

Bulgaristanlı muhacir ve mülteciler hakkında yazılan 24/1/1934 tarih ve 1205/501 sayılı umumî yazımız hükmünün yurttaşlığımıza alınmalarını isteyip hüviyet ve tabiiyetleri hakkında vesika gösteremeyen diğer yabancı memleketler halkı hakkında da tatbiki temenni olunur efendim.

1/4/1934

ÖZ

Türkiyedeki Suriyelilere ve Suriyedeki Türklere ait em-lâk itilâfnamesi hakkında.

Ş. II.

Sayı 6740/2293

Hükümetimizle Fransa Hükümeti arasında 27/10/932 tarihinde Ankarada aktedilip 2089 numaralı kanunla kabul olunan Suriyede Türklere ait emlâk hakkındaki 11/1/933 tarihinde mer'iyete giren itilâfname mucibince mallarının

tasarruf hakkı geri verilecek Suriye tebaası itilâf namenin 4 üncü ve 5 inci maddelerine göre aşağıda yazılı olanlardan ibarettir:

A — 30 Mayıs 926 tarihli Ankara İtilâfnamesinin üçüncü maddesi mucibince hıyar haklarını Suriye lehine kullanmak suretile Suriye tabiiyetini iktisap etmiş olanlar,

B — Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan ve Fransa Cumhuriyeti idaresi altına vazedilen arazide 30 Teş. evvel 1914 tarihinde yerleşmiş olup Lozan muahedenamesinin 30 uncu maddesi mucibince bu arazide mer'î tabiiyeti iktisap edenler,

C — Lozan muahedenamesinin mer'iyete girdiği tarihte en aşağı bir seneden beri Suriye veya Lübnanda ikamet etmekte olup kendileri yahut babaları bu memleketlerde doğmuş bulunan ve Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan ve Fransa Cumhuriyeti idaresi altına vazedilen arazide mer'î tabiiyeti Lozan muahedenamesinin 30 uncu maddesi mucibince iktisap etmiş olanlar.

D — Lozan muahedenamesinin 32 inci ve 34 üncü maddeleri mucibince hıyar haklarını Suriye lehine kullanmak suretile mezkûr tabiiyet iktisap edenler.

Yani kendisi veya babası aslen Suriye doğumlularından olmayan Suriye tebaası 30 Teşrini evvel 1914 tarihinde Suriye veya Lübnanda yerleşmemiş iseler emlak itilâfnamesinden istifade edemeyecekleri gibi kendisi veya babası aslen Suriye doğumlusu olanlar da Lozan muahedesinin mer'iyete girdiği 6 ağustos 1340 tarihinden bir sene evvelinden beri Suriyede yerleşmemiş iseler itilâfname hükümlerinden istifade edemezler. Bundan başka itilâfnamenin 13 üncü maddesine göre Lozan muahedenamesine bağlı Türk-Yunan ahalisi mübadele mukavelenamesinin akıbetlerini tayin ettiği kimselerin emlakine bu itilâfname hükmü tatbik edilemeyeceği için mübadil Rum ortodokslar dahi emlak itilâfnamesinden istifade edemeyeceklerdir. Bu sebeple mallarının geri verilmesi için müracaat edip gayrı menkulleri hakkında tetkikat yapılmak üzere dosyadan vilâyetinize gönderilmiş ve gönderilecek olan Suriyelilerin verakı üzerinde yukarıda işaret olunan Tabiiyet vaziyetleri noktasından da tahkikat yapılması icap

eder. Bunun için:

1 = Tapu kayıtları delâletile veya kendilerini tanıyanlar vasıtasile eski ve yeni Nüfus kayıtları örneklerinin çıkarttırılıp görülmesi ve evrakına bağlanması,

2 = Ana ve babasının ve kendisinin doğum yerleri,

3 = Memleketimizden Ecnebi memlekete son gidim tarihleri,

4 = Alâkadarın istida veya beyannamesindeki ifadelerinin doğru olup olmadığı,

5 = 30 Mayıs 926 tarihli mukavele mucibince hıyar haklarını Suriye lehine kullananların hakkı hıyarlarını tarih ve sureti istimalleri hakkındaki resmî kayıt ve malûmat,

6 = Memleketimizden doğrudan doğruya Suriye arazisine mi, yoksa diğer memleketlere mi gitmiş olduğunun bilinmesine lüzum vardır. Bu hususların da araştırılıp öğrenilmesi malları veya doğum yerleri itibarile mensup bulundukları vilâyetlerin gönderecekleri mukni malûmatla mümkün olabilecektir.

Alâkadar şahısların muamelelerinin bitmesinde ve iddialarının kabulü ile arzularının yerlerine getirilmesinde vilâyetinizin bildireceği malûmat esas tutulacağından yapılacak tahkikatta çok titizlik gösterilmesini ve tek bir noktanın ihmal edilmemesini ve ilerde bir sehve veya ihmale sebebiyet verdirildiği tebeyyün ettiği taktirde müsebbip olan memurların hazineyi izrar görümünden kanunlarımızın şedit hükümleri ile cezalandırılacağıнын ehemmiyeti göz önünde tutulmasını rica ve itilâfnamenin tatbiki için tayin edilen müddet çok kısa olduğundan yapılacak tetkik ve tahkikleri en kısa müddette tamamlanması lâzım geldiğini ilâve eylerim efendim.

21/4/934

VİLÂYETLER İDARESİ UMUM MÜDÜRLÜĞÜ

Ö Z:

İdare heyetince rüyet edilen evrak hakkında.

Ş. II

Sayı. 1765

Son beş sene zarfında Vilâyet İdare heyetine «Kazalardan derecei saniyede tetkik edilmek üzere gelen evrak dahil» ne kadar evrak gelmiş ve ne kadar intaç edilmiştir. Her seneye ait kısım ayrı ayrı gösterilmek üzere bir cetvelin tanzimde acele gönderilmesi ve memurin muhakematına ait işlerin de cetvelde ayrı bir kalem olarak gösterilmesi ve elyevm intaç edilmemiş evrak miktarının da bildirilmesi tamimen rica olunur efendim.

Vilâyetlere ve malûmaten B. U. Müfettişliğe ve Trakya U. Müfettişliğine yazılmıştır.

22/4/1934

Ö Z:

Muharrerata hulâsa konulması ve cevaplara da şube ve kısımların işaret edilmesine dair.

Ş. III

Yazılacak muharrerata behemehal sarîh ve vazîh ve yeknazarda ait olduğu muharrerat münderecatını gösterir birer hulâsa konulmasına ve cevaben yazılacak muharrerat ve telgraflara hangi dire ve hangi şubeden yazıldığıнын sarahaten işaret edilmesine itina olunmasının lâzım gelenlere emir ve tebliğini bu kerrede tamimen rica eylerim efendim.

Umumî Müfettişliklere, vilâyetlere ve devaire yazılmıştır.

22/4/1934

FEK ve İLHAKLAR

No. 10390

Madde 1 — Konya Vilâyetinin Karaman kazasına bağlı İlisire nahiyesi merkezi «İlisire» köyünden «Kasaba» köyüne kaldırılmıştır.

Madde 2 — Bu kararnamenin İcrasına Dahiliye vekili memurdur.

17/4/1934

No. 10392

Madde 1 — Sinop Vilâyetinin Ayancık kazasına bağlı Yenicuma nahiyesine merbut Akbaş, Sazlı, Göller köyleri bu kazadan ayrılarak mezkûr vilâyet merkez kazasına merbut Kabalı nahiyesine bağlanmışlardır.

Madde 2 — Bu kararnamenin İcrasına Dahiliye Vekili memurdur.

17/4/1934

No. 10393

Madde 1 — Kuruçay kazasına bağlı (Madendere) köyü bu kazadan ayrılarak Refahiye kazasına bağlanmıştır.

Madde 2 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

17/4/1934

No. 10394

Madde 1 — Kuruçay kazasına bağlı Gerne, Mezreihan, Çiçekali, Eskikoçgeri köyleri bu kazadan ayrılarak Refahiye kazasına bağlanmışlardır.

.....

Madde 2 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

17/4/1934

—————

No. 10389

Madde 1 — Erzurum vilâyetinin Tercan kazasına bağlı Gölviran Nahiyesi merkezi (Gölviran) köyünden (Çiftlik) köyüne kaldırılmıştır.

Madde 2 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

17/4/1934

—————

No. 10403

Madde 1 — Antalya Vilâyetinin Kaş kazasına bağlı İslâmlar, Sarılar, Eserler, Yavi, Ahatlı köyleri bu kazadan ayrılarak Elmalı kazasının Bayat nahiyesine bağlanmışlardır.

Madde 2 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

17/4/1934

—————

No. 10391

Madde 1 — Köyceğiz kazasına bağlı Eskire, Uzunoluk, Geriçam köyleri bu kazadan ayrılarak Muğla vilâyeti merkez kazasına bağlanmıştır.

Madde 2 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

17/4/1934

—————

No. 10402

Madde 1 — Bayazıt vilâyetinin Diyadin kazasına bağlı Abdelik, Kanisor, Harabegül köyleri bu kazadan ayrılarak Karaköse kazasına bağlanmışlardır.

Madde 2 — Bu kararnamenin icrası Dahiliye Vekili memurdur.

17/4/1934

No. 10345

Madde 1 — Acıpayam kazasının Erle nahiyesine bağlı (İnceler, Cümalı, Çambaşı, Beylerli, Çaltı, Ayvaz, Gölcük ve İncelertekesi) köyleri bu kazadan ayrılarak Denizli vilâyeti merkez kazasına bağlanmışlardır.

15/3/1934

No. 10334

Madde 1 — İstanbul Vilâyeti Üsküdar kazasının Kısıklı nahiyesine merbut (Küçükakkal) köyü bu nahiyeden ayrılarak Kadıköy kazasının Erenköy nahiyesine bağlanmıştır.

Madde 2 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

15/3/1934

No. 10354

Madde 1 — Darende kazasının Ayvalı nahiyesine bağlı Mescitli köyü bu kazadan ayrılarak Kangal kazasının Alâcahan nahiyesine bağlanmıştır.

Madde 2 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

25/3/1934

No. 10355

Madde 1 — Darende kazasına, bağlı Tepecik, Şeref, Mahkânlı köyleri bu kazadan ayrılarak Gürün kazasına bağlanmışlardır.

Madde 2 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

25/3/1934

**25/3/1934 den 28/4/1934 tarihine kadar
Dahiliye Vekâletince muamelesi ikmal
edilen tekaüt ve yetim maaşları**

İsim ve memuriyeti	Nev'i tahsis
İstanbul Belediyesi Yeniköy belediye kondüktörü Hafız Hüseyin B.	Tekaüt
İstanbul Belediyesi Kumkapı belediye tahsil- darı Tevfik B.	»
İstanbul Belediyesi vize müdürlüğü kondüktörü Şucaattin B.	»
İstanbul Belediyesi Üsküdar belediye tahsil- darı Haşan Ef.	»
İstanbul Belediyesi Üsküdar tephirhanesi baş mubahiri Rıza Ef.	»
İstanbul Belediyesi muhasebecisi Cemal B	Yetim
» » Fen müfettişi Vefik B.	»
» » Beykoz belediye baş me- mur muavini Şakir B.	»
İstanbul Belediyesi Umumi meclis ve daimî	

encümen mümeyyizi Muhsin B.	»
İstanbul Belediyesi Haseki hastahanesi göz hekimi M. Münir B.	»
İstanbul Belediyesi Kadıköy belediye muhasebe kâtibi Süleyman Servet B.	»
İstanbul Belediyesi Beykoz belediye temizlik işleri memuru Nurettin B.	»
İstanbul Belediyesi Beykoz belediye baş fen memuru Aptülkadir B.	»
İstanbul Belediyesi Kadıköy belediye fen memuru İsmail B.	»
İstanbul Belediyesi Mülga vize kontrolörü Ali B. İstanbul Belediyesi Emrazı zühreviye hasta- hanesi kâtibi Haşan Tahsin B.	Tekaüt Yetim
İstanbul Belediyesi Hadımköy tahsil şubesi memuru Ahmet Niyazi Ef.	Tekaüt
İstanbul Belediyesi Kara ve deniz naklieleri vasıtası tahsil hey'eti tahakkuk memuru İsmail B.	Yetim
İstanbul Belediyesi Hesap işleri müdürlüğü masraf şubesi kâtibi Şevket Ef.	»
Çorum nüfus ikinci kâtibi Mehmet Ali Ef.	Tekaüt
Amasya nüfus ikinci kâtibi Necmettin Ef.	Yetim
Tokat mektupçusu Arif Sacidi B.	»
Vakfikebir hususî muhasebe tahsildarı Hamdi Ef.	Tekaüt
Kuruçay hususî muhasebe memuru Ömer Ef.	»
Eşme tahrirat kâtibi Rasih Ef.	Yetim
Çanakkale hususî muhasebe müdürü Mustafa B.	»
Edirne hususî muhasebe başkâtibi İsmail Rüştü B.	Tekaüt
İncesu hususî muhasebe memuru Cevdet Ef.	»
Nüfus işleri U. M. müracaat memuru Baha B..	»
Kaypak nahiyesi müdürü Haşan B.	Yetim
Maçka nahiyesi müdürü Ragıp B.	»
Nazimiye nüfus memuru Mehmet Emin B.	»
Çine kazası nüfus memuru Ahmet Emin B.	»
Pasinler kazası nüfus memuru Hakkı Ef.	»
Siirt meb'usu ve Tavas kaymakamı Necmettin B.	»
Antalya hususî muhasebe müdürü Sadık B.	»
Mardin vilâyeti nüfus başkâtibi Mehmet Faik B.	Tekaüt
Konya hususî muhasebe tahsildarı Süleyman Ef.	Yetim

Elâziz matbaa mürettibi İbrahim Ef.	»
Habap nahiyesi müdürü Celâl B.	»
Yumurtalık nahiyesi müdürü Mehmet Ali B.	»
Kastamonu matbaa litoğrafya memuru Hüsnü Ef.	»
Urfa Memleket hastahanesi idare memuru Celâl E.	Tekaüt
Silopi nahiyesi müdürü Aptullah Recai B.	»
Azort nahiyesi müdürü Hacıp B.	»

Aramızdan ayrılanlar

Orhaneli kaymakamı Mehmet Lâtif Beyi kaybettik.

Mehmet Lâtif Bey İstanbulda 1306 senesinde doğmuştur. Merhum Sadık Paşanın oğludur.

1328 senesinde Mülkiye mektebinden mezundur.

Beyoğlu Maiyet memuru olarak Dahiliye mesleğine intisap etmiş bir kaç senesi Nahiye müdürlüklerinde ve 4, 5 senesi İstanbul ve İzmir mekteplerinde olmak üzere muhtelif muallimliklerde ve Adana - Bağdat Demiryolları memurluklarında ve Adana- Belediye reisliğinde bulunduktan sonra İslâhiye ve Sultaniye kaymakamlıklarında bulunmuştu.

Son vazifesi olan Orhaneli kaymakamı iken çoktan beri tutulduğu tedavisi kabil olamayan hastalıktan kurtulamayarak 15-4-934 tarihinde hayata gözlerini yummuştur. Keder gören ailesine taziyetlerimizi sunarız.

Gayri Resmî kısım |

Umumî İdarelerde

Uslaştırmanın kuvveden file çıkarılması için lazım olan esaslı prensipler [¹]

Taylor muhtelif vesilelerle şu prensibi teyit etmiştir: «Amelenin zihniyetinde, kendilerine ve patronlarına karşı haiz oldukları vazifeler hakkında bir tahavvül vukua gelmedikçe, ve patronların haleti fikriyesinde kendilerine ve istihdam ettikleri ameleye karşı haiz bulundukları vazifeler hakkında buna benzer bir tebeddül vuku bulmadıkça sâyin ilmi surette tensiki keyfiyeti kuvveden file çıkamıyacaktır. Tekrar ediyorum: Bu cezri tahavvül insanların zihniyetinde husule gelmediği müddetçe sâin ilmi bir surette tensikine mahal bulunmayacaktır.»

Bu prensip amele hakkında olduğu kadar ticarî ve sınaî teşebbüsatta sermaye koyanlar hakkında doğru ise - ki bu hususta şüphe yoktur-, Umumî idarede sâi hakkında da o kadar ziyade doğrudur. Bundan başka; umumî memurları alâkadar eden meselede Taylor demiştir ki: «Şimdiki zihniyetleri cezri surette değişmedikçe, hükümet memurları münasip bir randıman asla veremeyeceklerdir, ve en büyük mesele, bu esaslı ve tam tahavvülü = revirement ne suretle yapmak lâzım geldiğini bilmekten ibarettir. Muhakkak olan bir şey vardır, o da böyle bir değişmenin bir günün eseri olamayacağıdır; bu, bizzarure batı, hattâ gayetle batı bir tekâmül eseridir.»

¹ Beşinci Beynelmilel Hukuku İdare kongresine ar- zedilen rapor (Viyana, Haziran 1933).

Taylor tarafından bu suretle vazıhan ifade edilen bu fikir ve içtimaî büyük bir ehemmiyeti haizdir: Filhakika ilmî teşkilât, yalnız bir maske yahut temelsiz bir yapı, yahut az çok cazibeli bir gösteriş cephesi olmamak için, ta ruhumuzdan başlamalı ve ruhun - zekâ, his, irade gibi- bütün melekelerine ve -ahlâk, hukuk, siyaset gibi- en yüksek tezahürlerine nüfuz eylemelidir. Bu gayeye varmak için, bu tezahürlere müsait zemin bulmak ve onu inkişaf ettirmek lâzım gelir.

Çiftçi, muhtaç olduğu yeri bulup hazırlamadan tohum ekmez, çünkü mahsulün kemmiyet ve keyfiyeti yalnız tohumun cins ve nev'ine ve sureti istifasına değil, belki ve bahusus araziye, bunu terkip eden unsurlara ve bu unsurların, gerek birbirleriyle ve gerek dâhilî ve haricî büyük bir âmiller kütesile makul ve münasip surette terekkebüne tâbidir.

Hükümet memurları = Fonctionnaires publics ⁽¹⁾ zihniyetinin cidden tebeddül ve tahavvül edebileceği, bürokrasi psikolojisinin teceddüt eyleyebileceği ve binaenaleyh rasyonalizasyonun kuvveden file çıkabileceği bir zemini hazırlamak için, zannediyorum ki, aşağıda zikir ve beyan olunan esaslı kaziyeleri nazarı itibare almak ve tahakkuk sahasına isal etmek mutlaka lâzımdır.

I

İdare ile memurlar arasındaki münasebetlerde ahlâk unsurlarının kuvvetlendirilmesi

Bütün vatandaşlar, içtimaî ve siyasî camianın bütün azası - Hukukun mevzuu olmak ve ona tâbi bulunmak itibarile- devletin takip ettiği hukukî, ahlâkî ve içtimai gayelerin icrasına hep birlikte çalışırlar. Lâkin bu gibi gayelerin ifa ve icrası tahsisen hükümet memurlarına; yani devletin umumî hizmetleri tevdi etmiş olduğu kimselere ait

¹ Hükümet memurları tabiri, umumî bir idare namına hareket eden hükmü şahsı ifade makamında kullanılmıştır. Bu şahsın vazife memuriyeti mahiyette ve ne ehemmiyette olursa olsun, mevzuubahis olan şahıs ister Kral, ister bir Telgraf memuru olsun.

olduğuna göre, memurlar devletin maksat ve gayelerini fiil sahasına isal eden kimselerdir demek oluyor.

Umumî idare, iradeye malik değildir ve «İdare teşkilâtına bağlı olan ve onun dahilî unsurlarından biri bulunan» memurun yardımı olmadıkça her hangi bir işi ifa ve ikmal edemez; «İdare l'Administration ile memur bir ve aynı şeydir» (1).

«Memurlar idarenin aletleri = Örganes'dir; onun fikrine tamamilen nüfuz ve kesbi vukuf ederler; onun realitesidirler» (2).

«İdare ile memur arasında, bir mukavele yoktur, bir enkorporasyon (yani bir cismi vahit teşkil edecek surette bir birleşme) vardır: Memurlar bir şey istihsal etmeğe, mecbur değildirler, muvafakat etmeğe mecburdurlar.» Memurun devletle aynı küh ve mahiyette ve birbirinin aynı olması, yalnız hukukî ve vazifevî tatbikat noktai nazarlarından tefsir olunamaz ve olunmamalıdır, belki bu hal ahlâkî ve namevî noktai nazardan da anlaşılacak lâzım gelir, yani memurun faaliyetini mucip sebeplerle devletin zarurî ve esas gayeleri aynı küh ve mahiyette ve birbirinin aynı gibi telâkki edilmek icap eder. Bundan istintaç olunur ki, memura ilham veren sebep, memurun irade ve faaliyetinin tayin edici kuvveti... bunlar hukukî nizam ve tertibin vesayetine, âmme menfaatinin içtimâî tesanüdüne, müşterek menfaata, yani modern devletin zarurî ve esas gayelerine tevcih olunmak lâzım gelmektedir.

Vaktaki memurun iradesi ve amfeli = action yani ruhi ve haricî bütün faaliyeti ahlâkî ülküden, devletin hissiyatından ve manevî gayesinden mülhem olur ve bu hissiyat ile memurun vazifelerini telâkki ve ifa etmesi keyfiyeti - hükümetin maksat ve gayelerine tamamen ve samimiyyen muvafık ve müttehit olarak - ruhunun tav'i bir hareketi haline gelecek surette beslenir, o zaman umumi idarelerin makul surette uslaştırılması için lâbüt ve zarurî olan bu zihniyet tebeddülü ve bu bürokrasi psikolojisinin teceddüdü kuvveden file gelmiş olacaktır.

Burada afakî ve enfüsî neviden, resmî veya zatî, hu-

¹ Santi Rornano, corso di diritto administrativo.

² Viré

kukî veya ahlâkî içtimaî (yemin gibi) diğer sebepleri zikretmiyorum.

Bunlar asri devlette memurların faaliyetinde ahlâkî unsurun yeniden kuvvet ve metanet iktisap ettiğini gösterirler. En mühim ve en nazik sebebi göstermek bence kâfidir: Bu da, umumî idare ile memur arasında idarenin gayelerde memurun amelini =action tayin eden dâhilî sebeplere nisbetle, teessüs eyleyen münasebetin tabiatından doğan sebeptir.

II

Hak ve devlet hissi

Hariçte ihtirama mazhar olmak ve dahilde sağlam bir temel üstünde huzuru, sükûn bulmak isteyen bir devlet için, hak hissinden daha kıymetli bir nimet, en çok muhafazasına ve tercihine gayret edilecek bir lütuf yoktur. Bu zaruret, siyasî pedagojinin en mühim ve en yüksek vazifelerinden biridir.

«Herkesin en zinde, en kuvvetli olan hak hissinden, devlet kendi hüküm ve nüfuzu altında bulunan en bereketli, en feyizli damara maliktir. O kaybolur, yahut kendini göstermezse, kayalar ve kumlar arasında, kurursa, her şey aldatici bir manzaraya münkalip olur.»

Thering'in bu derin sözleri iki mülâhaza uyandırır:

a) Bizim hukukî vicdanımızın temelinde, her tecrübeden evvel hasıl olmuş, her türlü tarihî müktesebattan ayrı hissi bir meylân vardır, yani hak, idrak edilmiş bir mehum şeklinde görünmeden evvel, muzlim bir temayül, şevki tabiiye = instinct benzer bir şey gibi nümayan olur.

b) Muhazi ahlâkî olan vicdandan ayrı olan bu his, hakkın tekâmülünde yalnız sonraki inkişafında tebellür etmeğe namzet tayin edici bir âmil = facteur değil, belki hakkın, kuvvei teşriiyece hazırlanmasından mahkemelerce tefsirine ve idareten icrasına kadar, bütün tatbikatında kendini zorla kabul ettiren bir vazife - fanction teşkil ediyor.

Binaenaleyh, denilebilir ki, «Hukukî bir bilgi ve hukukî bir irade yoktur ki, aynı zamanda hukukî bir his olmasın; bunun içindir ki, kanun yalnız mantikî ve amelî = pratique bir karar mucibince tedvin, tatbik ve icra olunmaz,

belki vicdanın bilgi irade ve his suretinde yardımile heyeti mecmua halinde mevki icraya vazedir.»

Yukarıda Thering'in ve profesör Maggiore'nin lisanile izah olunan fikirler = concepts, yurttaşların umumu için, âlimler ve hukuk tercümanları için bir ehemmiyeti haiz iseler, fikrimce, devletin vezaîfî âmmeden başka kendilerine hukukî düsturlara riayeti ve onların tatbikini temin etmeği, hattâ kaleme alınmasını dahi tevdi eylediği bütün hükümet memurları için müstesna bir kıymeti haiz olmalıdırlar.

Hükümet memurları indinde hakkı hissi onların mücerret eserlerinde görünmeleidir, ta ki bu eserle Milleti teşkil eden muhtelif içtimai sınıfların hissiyatı, ihtiyaçatı ve gayatı = ideals arasında sıkı (samimî) ve müsmir bir irtibat temin edilmiş olsun. Bir nevi mantikî otomatizmin mekanizmasından ibaret olan ve kanun için - vicdanın bir güna taattufü, münafereî - antipathie, kin veya muhabbeti olmaksızın - hususî hale vasıl olmak, onu tertip ve tanzim etmek hususunda bir vasita teşkil eden düz (legalizim)den hükümet memuru, diğer yurttaşlardan ziyade, kaçınmak mecburiyetinedir. Hakkın tatbiki, kanunun mücerret hâdiseye otomatik surette takribinden ibaret bir hadde indiril-memelidir: Onu, düstürülâmel haline koymak, için, takdir etmek, yani kanun noktai nazarından anlamak, bütün anasirile, bütün karanlıkları ve bütün anatile nazarı itibare almak lâzımdır.

Diğer tabir ile, memurun faaliyetinde nazarı itibare alınmak ve kıymetli addedilmek lâzım gelen şey, ne kanunun ifadesi, ne kararnamelerin metni, ne nizamnamelere karşı gösterilen mütereddît imtisal değil; belki daha ziyade bunların ruhi, manalarının derin hissi, kanunî hükümlerin tatbik edilmesi iktiza eden hâdis ve münasebet hissidir. Galebe çalması icabeden şey, müşterek taattufü hissi, içtimâî muhit = atmosphere hissidir, hulâsa, memur camianın bir cüz'i (hattâ zarurî ve emir altında bir cüz'i) olduğu, onun için faaliyette bulunduğu, onun için istihsal eylediği hissine malik olmalıdır.

Lâkin hakkı hissi kâfi değildir; hükümet memuru, diğer vatandaşların hepsinden ziyade, devlet hissini de taşımak ve onu daha zinde; daha müessir surette beslemek

mecburiyetindedir. Devlet hissi «milletin, devlet mefhumunda izah ve teşhis olunan ahlâki ve içtimai birliği hissidir.»

Memur, kendini idareye bağlayan, tamamilе ona benzeten içtimâî münasebat sebebile devlete ve devletin hayatına bağlı olmak mecburiyetinde bulunduğunu hissetmeli; bizzat kendini ferdin zümreleri ve şahsi menfaatları hududunu aşan bir eserin aleti ad ve itibar ederek, müşterek vicdan üzerindeki tesirinin sebeplerini istimbat eylemelidir.

Memur; ataların miras olarak bıraktıkları ananeler, servetler, iratlar heyeti mecmuasını idareye müekkil olduğu, bunları ıslah ve teksir edilmiş olarak gelecek nesillere nakil ve isal eylemekle mükellef bulunduğu kanaatini taşımalıdır.

Memurların kafasını değiştirmek, zihinlerini tebdil etmek, bürokrasi psikolojisini yenilemek ve binaenaleyh, umumî idarelerde uslaştırmayı = rationalisation ikame eylemek hususunda hak ve devlet hissine büyük bir ehemmiyet atfetmekteyim.

Bununla beraber, her şeyin kendiliğinden hasıl olma, bir hissile yahut iradenin sevk ve tahrikile meydana geldiğini kabul eden hukuku romantizmin veya bir sathı pragmatizmin taraftarı gibi telâkki edildiğini istemiyorum.

Katiyen eminim ki, his; büyük bir kuvvettir. Ve beşer ruhunun her türlü tezahürlerinde ve binaenaleyh uslaştırma hususunda mühim bir rol oynamaktadır. Lâkin, gerek nazariyat Spéculation ve hukuk, gerek politika ve iktisat sahasında, ihtiyarî ve amelî = pratique fili hareketin de taraftarıyım. Mamafih, bu hal hayat hukuk, iktisat; devlet ve hatta uslaştırma hâdiselerini, kendini zorla kabul ettiren bir noktai nazardan, yani ahlâki ve millî ilcaların mahsulü olan mübareze, muhite muvafakat ve hürmet noktai nazarından takdir ve tenkit etmekten kimseyi menetmemelidir.

III

Hars âmili

Profesör Müsyü Arcoleo der ki: «Fikir ve vicdan tecdit edilmezse siyasî tebeddüller, içtimâî zümreler, mektepler ve

programlar faydasız kalır.»

İmdi fikir ve vicdan tecdit ve tahvil olunur:

a) Maarif ile ve bahusus hars ile: Fakat ampirizme, formalizme ve sade ananaya müstenit ve mücerret olan haricî hars ile değil, belki temsilin manevî vetiresi ve binaenaleyh hayatın, irade üzerine doğrudan doğruya müessir, bir düsturu olan dâhilî hars ile;

b) Yalnız malûmatı artıran ve mücerredattan ibaret, kalan hars ile değil, belki hissiyatı tahrik tenbih eden ve mahsuldar faaliyetleri müsmir kılan hars ile;

c) Kuru, faydasız bir takım malûmattan ve kanun ve nizamlara mihaniki surette haricen imtisalden ibaret olan bir nevi yaşayış ile değil, belki faaliyetimizin umumî ve hususî âmilleri hakkında doğru malûmat veren, noksan bilgilerimizi itmam ve bize hak ve devlet hissini ita eyleyen hars ile.

Nihayet, hars, bahusus hükümet memurları için, idarei umumiyenin maksat ve gayelerde olan münasebetlerine göre, hayat ve faaliyetin hakikî bir mayası olmalı, ve onlarda, ferdiyet hudutlarını aşarak, cemiyetin ihtiyaç ve ilcalarına ve devletin şahsiyetine karışıp onlara intibak eden bir vicdan teşkil etmelidir.

Bunun da husule gelebilmesi için, yukarıdan beri tebyin edegeldiğim veçhile, hükümet memurlarının, harsları sayesinde şu kanaati peyda etmeleri lâzımdır, ki faaliyetlerinin nazmı düsturları «hakkın yalnız haricî ve amelî noktalarıdır ve bunlar, hakkın - gerek genişlik ve gerek derinlik itibarile - hakikî ehemmiyetine hiç bir şey ilâve etmeyen bir düstura faik olacak bir gayeye varmağa çalışıyorlar.»

Filhakika, nizama ve protokola muvafık teşriî düsturlar şerh ve tefsirden ari bir takım tarifelerden, sebepsiz bazı hükümlerden, mütekaddim bir kuvvaniyeti = dinamisme haiz olmayan tecrübelerden ibaret değildir: Bütün bu inkişafı, bütün bu âmilleri, bütün bu vetireleri zekâ ve iradenin ilham etmesi lâzımdır.

Fazla olarak şurası aşikârdır ki, böyle bir harsı kazanmak için gayrete, itimada, iradeye ihtiyaç vardır. Çünkü anana, zihnî itiyat, tedris ve talime müteallik teşekkül, ve ekseriya -niçin itiraf etmemeli- her türlü tenkitleri ve her

türlü yoklama gayretlerini ortadan kaldıran atalet, tenbellik, yahut reybilik = scepticisme gibi ahval fikir ve irade mahsulünü sektedar eyleyen en ağır mahzur ve ihmallerdir. Bu manii yalnız hars kırabilir. Hakikat, irademizi, zekâmızı ve hissimizi bir taraftan umumî idare maksat ve gayelerine, diğer cihetten uslaştırmamanın (gerek felsefi, ahlâkî ve millî prensipleri ve gerek tatbikatı itibarile) şimdiki ilmine isal etmek suretile, hars, evvelen idarenin ahlâkî ve İçtimaî gayelerini bildirir, ve sonra bu gayeleri hakikat sahasına çıkarmak için lâzım olan en iyi metotları ve en münasip vasıtaları gösterir.

Bu tarzdaki bir hars ile memurların kafası, zihniyeti -Taylor tarafından temenni olunduğu veçhile- tam ve cezri bir surette değiştirilmiş ve umumî idarelerde sâyin ilmi surette tanzimi mümkün kılınmış olur. Mamafih böyle bir harsın yalnız büyük memurlar ve idare edenler tarafından öğrenilebileceği ve yalnız onlarca öğrenilmesi lâzım geleceği zannedilmemelidir. Bilâkis, bu hars devletin maksat ve gayelerini tahakkuk ettirmek uğrunda her hangi bir surette iştirak edenlerin umumiyetle -herkesin faaliyetine ve vazifesine göre nazarı itibare alınması lâzım ve münasip olan hudut dahilinde - öğrenebilecekleri ve öğrenmeleri iktiza eden bir harsdır.

Böyle bir harsı iktisap için tevessülü gelen ve her memlekete göre tahallüf etmekle beraber kanun ve kararnamelerin ihtilâfile; müesseselerin ve sendikaların teşekkülü ve faaliyetile münasebette bulunan vasıtaları, velev muhtasar olsun, zikrederek böyle bir fikri = concept (1) amelî surette izah edemeyeceğime müteessifim.

(1) Bir takım işler vardır ki, vazi ve maddî; hatta bazan cemiyetçe mahzar bir manzaraları vardır. Süpürgeçilerin, mezarcılarının umumî yollar ile lâğımların nezaret ve nezafetine memur amelenin, sıhhat müfettişlerinin, müvezzilerin, telgrafçıların, ilk mektepler kapıcılarının ve saire vesaire... gibi kimselerin vazifeleri gibi ki, dikkati şayan derecede mühim bir ahlâkî ve içtimaî hassaları vardır. Bu hassa, devletin maksat ve gayelerini istihsal hususundaki iştirakleri mümtaz ve ruhanî denilen makulelerin iştirakinden ne daha az zarurî, ne daha az mühim olan bu ame-

IV

Yukarıda izah edilen üç prensip, umumî idarelerde ilmi teşkilâtın tatbiki için lâbût ise, insanları idare etmeğe vesayi en muvafık bir şekilde tanzim ve tensip eylemeğe muktedir asri idareciler = dirigeants, iş başıları = Chefs de file hazırlamakta ondan daha az lâzım ve zarurî değildir.

Böyle mümtaz bir sınıf idarecileri hazırlamak her şeyden evvel düşünülecek çok ehemmiyetli bir meseledir. Çünkü uslaştırma lehine yapılacak hareket, aşikârdır ki, memurin silsilesinin aşağı tabakalarından sadır olamaz.

Misal, öğüt, talim, her şey yukarıdan, şeflerden başlamak icap eder.

Lâkin her idarede = adminstration böyle mümtaz bir sınıf idarecileri ne suretle teşkil yahut ıslah etmeli? Umumî idarelerin başında bulunanlar arasında sayın ilmi surette tensiki prensiplerinin tetkikine, idrâk ve ihatasına, tatbikina müsait bir muhit nasıl? Yaratmalı? Yeni sây prensiplerine ve sây metodlarına karşı hemen her tarafta hüküm sürmekte olan hissizliği, lâkaytlığı ve reybiligi nasıl sarsmalı?

Benim teklifim berveçhi atidir:

I — Her umumî idarede (nezaretler, devletin büyük te-

leye kolayca izah edilebilir. Bu mutavazi amelenin maddî ve manevî melekelerini ferdietti, yani ruh ile bedenin biri diğerinden ayrılmayan vahdeti nazarı itibare alınarak onlar hars ile manevî, vehbi ahlâkî ve teknik unsurlarla zenginleştirilir. Bu unsurlar onların mesaisinden mutahassıl randıman üzerinde iyi bir tesir yapacaklar ve bu tesirlerini onların ailelerine, cemiyete ve devlete de sirayet ettireceklerdir.

Ahlâkî, içtimaî ve müsmir olan bu manevî teşekkül, zor hasıl olur bir eser midir? Hayır: Bana zor görünen şey başkadır, o da yüksek mevkideki hükümet memurları arasında, memleketin idaresine memur ve iş başında bulunanlar arasında bu ahlâkî ve manevî derin teceddüde en ziyade ehil olanları -kemimyet ve keyfiyet itibarile - aramaktan ibarettir.

şebbüsleri ilâ...) mümkün olduğu kadar genç (her halde faaliyet ve heyecan yaşında) bir takım memurlar intihap etmek. Bu memurların evvelce teşkilât işleriyle meşgul olmuş, bürolarla vazifelerin islâhı meselelerinde geniş bir ihataya malik olduklarını göstermiş bulunmaları lâzımdır. Yapılacak intihap şahsî meziyet ve melekelerin takdirine medar olan objektif kıstaslara müstenit olmalı ve bu hususta gerek esasları = doctrines, gerek tatbikatı seri ve derin surette temsil etmekteki şahsî kabiliyetlerde nazarı itibare alınmalıdır.

Bu suretle intihap edilmiş olan memurları büyük bir merkezde toplamak ve umumî idarelerde yapılacak uslaştırma keyfiyeti hakkında nazarı ve ameli bir kurs açmak. Bu kurslar yalnız ilim sahibi olanlar arasında değil, belki tatbikat ve tecrübe sahibi olanlar arasında intihap edilmiş profesörler ve konferansçılar tarafından verilecektir.

3 — Yeni ilme ait en mühim neşriyatın müntheiplerini, pisikoteknik dairelerini, idarî teknik laboratuvarlarını ilâ., havi bir kütüphaneyi arzularına amade bulundurmak.

4— Kurslar ve dersler idare administration uslaştırma rationalisation hakkındaki umumî ve hususî prensiplere müteallik olmaktır. Bu uslaştırma keyfiyeti bütün esaslı prensiplerde ve her sahadaki bir çok ameli tatbikatiyle gösterilmelidir.

İdare, Fayol'un koyduğu kaideye = doctrine göre bir istidlâl, teşkilât, tensik ve kontrol eseri olarak telâkki edilmek icap eder.

5 — Bütün tedrisatta aşağıdaki prensip -âli prensip- hükümlerinde olmalıdır: «Görmek suretile öğrenmek iktiza eder». Bu da şu darbimeselin bir tatbiki demektir: «Bir şeye bir kere bakmak, yüz ders almaktan evlâdır.»

6 — Kurslar çok az imtidat etmelidir.

7 — Kursları, yalnız memleket dahilinde değil, belki ecnebi memleketlerde dahi yapılacak bir seyahat takip eylemelidir. Bu seyahatlere iştirak edecek olanlar sınaî ve ticarî müesseselerle temasta bulunarak bunların şeflerle muarifeler peyda etmeğe çalışacaklardır. Çünkü umumî idarelerin başında bulunanlar için o şeflerden öğrenilecek çok şey vardır.

Bu seyahate yalnız rasyonalize etmek azminde bulunduklarını değil, belki diğerlerini (insanları; sây ve eşyayı) dahi uslaştırmaya ehil bir fikre malik olduklarını sureti kafiyyede isbat etmiş olan idareciler kabul olunmalıdır.

Şurası kendinden meydandadır, ki gerek kurslar, gerek tetkik seyahatleri malûmatfuruşluk maksadile veya sırf seyahat = tourisme gayesile yapılmamalıdır.

Bu hususta hâkim olması lâzım gelen ahval:

- a) Yüksek bir içtimaî, ahlâkî ve millî bir gaye ile öğrenmek azmi kafisi;
- b) Yeni fikre = doctrine ve saydeki yeni usullere = methodes iman;
- c) Mes'uliyete, müşterek hayata ve cemiyetin istikbaline ait, devletin ve umumî idarelerin faaliyetlerine sıkı sıkıya merbut ahlâkî his.

Kurslara ve tetkik seyahatlerine iştirak edecekler için, umumî idarelerde yapılacak uslaştırma hakkında; yahut umumî idarelerin muayyen bazı şubelerini veya bunların hususî faaliyetlerini alâkadar eden mevzulara dair yazacakları eserlere verilecek mükâfata mahsus olmak üzere, ikramiyeli müsabakalar tertip etmek lâzım gelir.

Bu müsabakalara iştirak arzusunu uyandırmak için, verilecek mükâfatlar pek vazi olmamalı, para mükâfatından mada, tettebbü seyahatleri için, ilmî ve fennî eserler satın almak için, hatta ecnebi memleketlerde çıkan mecmualara abone olmak için tettebbü keseleri bile ihdas olunabilir.

Yukarıdan beri izah ve isbat eylediğim teklifin fiil sahasına gelmesi, eminim ki, yalnız bir idareciler sınıfı mümtazı teşkil ve ıslahı değil, belki idarei umumiyenin hususî sahasındaki uslaştırmaya müteallik tetkikatını da umumî ve müsmir surette uyanması neticesini husule getirecektir.

Kezalik seyahatlara iştirak edecek idareciler ve muallimler ile ziyaret olunan idare müdürleri arasında bizzarure teessüs edecek münasebetler, fikir ve tecrübe mü

badelerleri, hiç şüphe yoktur ki, tatbikatta müsmir neticeler vereceklerdir (1).

Lâkin, yukarıda beyan edilen ve esasen muvakkat mahiyette olup ancak bir tedbirden ibaret bulunan tekliften mada, yapılacak bir teşebbüs daha vardır, ki asri devletlerce daha müessir surette ifayı vazife etmek ve teknik teşkilâtı daha iyi bir hale koymak için bu, bana çok münasip ve çok zarurî gibi görünüyor: Bu da, ya devletler tarafından yahut devletin en büyük idarelerinden müteşekkil bir heyet = Constortium tarafından, gerek idarî ilimler tetkikatı ve hükümet memurlarının rasyonel bir şekilde ihzârı maksadile bir Üniversite tesis edilmesi ve gerek bütün eşkâl ve tecelliyatıle sâyi ilminin ve her hangi bir surette idarei umumiyeye temas ve taallûk eden nazarı ve amelî, iktisadî - siyasî, ahlâkî - içtimaî bütün meselelerin tetkik, taharri ve tatbik olunacaklarını birer merkezi muhtevi yüksek bir enstitü teşkil olunmasıdır. Böyle bir müessesenin kütüphaneleri, laboratuvarları Pisikoteknik daireleri bulunmak lâzımdır ve müessesenin tecrübeler = Expériences ve ilk denemeler — essais neticeleri hakkında hatta yabancı memleketlerdeki müesseselerle daimî surette münasebette bulunması muktezidir.

(1) Gerek millî, gerek beynelmilel noktai nazardan, isbat edilebilir ki umumî idarelerin daha iyi bir tarzda teşkiline ait faaliyetlerde bir teceddüt vardır. Bu suretle Belçikada; İdare âlimler millî komisyonu, Brükselde 3/5 Mart- 1933 tarihinde (İdarî günler) teşkilâtını vücade getirmiştir.

Bugünlerin programı, çok faydalı diğer malûmattan mada, şunları ihtiva ediyordu: Umumî idarelere mensup memur ve açanların meslek noktai nazarından ihzar ve tenkili; içindeki fikirlere ve şimdiki hâdiselere göre, umumî ve hususî idarelerde mesainin tanzimi; şehirlerdeki büyük kütlelerin İdarî vazifelerinin tensiki ve saire.

Kezalik, Çekoslovakya'da İlmi teşkilât millî komitesi nezdinde bir kaç sene evvel ihdas edilmiş olan, umumi idarelerin ilmi teşkilâtı komisyonu, Çekoslovakya'da umumî idare hakkında bir kaç hafta devam edecek bir kurs tertip etmektedir. Konferanslar haftada üç defa içtimaî basiret nezareti nutuk salonunda verilmektedir.

Umumî idarenin uslaştırılmasına müteallik tetkikatı meşgalesi mevzuu ittihaz eden böyle bir müessesenin müstesna bir ehemmiyeti haiz olduğu bence bedihidir.

V

Hukuku mevzua ve uslaştırma

Yukarıdan beri izah edegeldiğim veçhile, ahlâk unsuru, hak ve devlet hissî, idarecilerin harsı ve teşkili umumî idarede sayı makul bir surette tensik etmek keyfiyetinin esaslı kuvayı muharrekesini teşkil ederler. Bu kuvayı muharrekeye hukuku mevzuanın teşkil ettiği esaslı ve nazik cihazı (kanunlar, nizamnameler, tadimatlar, tamimler, kararnameler, dâhilî nizamnameler, vazifeye ait tebligat ilâh...) ilâve etmek lâzım gelir.

Filhkika, hukuku mevzua:

a) Devlet teşkilâtı meyanında yaşayan ve icrayı fiil eden muhtelif devlet kuvvetlerinin, umumî idarelerin, müesseselerin, sendika ve korporasyonların teşkilâtını, vazifelerini ve faaliyetini:

b) Memurların bu kuvvetlerle, idareler ve müesseselerle, vatandaşlarla ve mafevk ve madun diğer memurlarla olan münasebetlerini;

c) Vatandaşın bu kuvvetlerle, idareler ve müesseselerle, memurlarla ve cemiyetin diğer fertlerde olan münasebetlerini tanzim eder.

Kalem bureau ve memuriyet = services'lerini asrî surette teşkili, memurun makul tarzda icrayı faaliyeti ve vatandaşlarla muhtelif müessese ve cemiyetlerin hukuk ve menafime riayetini temini için, bugün sâyin ilmi teşkilâtı sahasında hâkim olan prensiplerin ilham ettiği bir hukukî -organik ve vazifevî- düsturlar heyeti mecmuasının ne kadar lâzım ve zarurî olduğunu anlamak kolaydır.

Şûrasını söyleyebilirim ki, bugünkü hukuku mevzua uslaştırma keyfiyetinin ne prensiplerine, ne tatbikatına muvafıktır. Bu da, hukuku mevzuanın âme vicdanının ve müşterek zihniyetinin ifadesi olması ile izah edilebilir. Ve nasıl ki, bu vicdan ve bu zihniyet maalesef uslaştırma ruhile meşhun ve meşbu değildir, hukuku mevzuada bununla hiç meşbu olamaz.

Aşikâr bir hâdisedir ki, idareye, hazineye, mâliye, mekteplere müteallik kanun ve nizamnameler, hukuk ve ceza muhakeme usulleri ve hatta hukuku mevzuanın sahaları gibi, bugün bile henüz işlenmemiş yerlerdir. Bunların içinde hareket etmek, kımıldanmak, teşevvüşattan kurtulmak, şahsî hukuk ve menafiini mer'î ve muteber kılmak ekseriya öyle bir teşebbüstür ki, vatandaşlar kadar memurlar için de kolay, iktisadî, çabuk değildir. İşte bunun içindir ki tatbik mevkiinde bulunan hukukî düsturların -Bunları gerek millî, gerek beynelmilel noktai nazardan cemiyetin ve efradın şimdiki ihtiyaçlarına tevfiğ etmek için - mufassal surette tetkikile yeniden gözden geçirilmesi, tensik edilmesi, basitleştirilmesi icap etmektedir.

Bu gözden geçirmek, tensik etmek, basitleştirmek keyfiyeti o kadar zarurî ve müstaceldir ki, asrî devletler içtimâî, iktisadî ve fikrî hayatın her türlü hâdiselerinde vazifelerinin ve müdahalelerin lâyenkati çoğalmakta olduğunu görmektedirler. Çünkü - Musolininin dediği gibi- «Ferdî ve cem'anî hayatın hiç bir dairei faaliyet ve nüfuz devletin hüküm ve tesirlerinden hariç kalamaz.» Bundan istintaç olunur ki, «kanunların miktarı, makinalar adedi gibi, her gün artıyor. Bu artma adeta tabîî bir hâdisedir; hakikati halde, insanın ihtiyaçlarını tatmin hususunda kullandığı maddeler ne gibi sebeplerle çoğalıyorsa, kanunların miktarı da aynı sebeplerle artmaktadır.

Yalnız kemmiyet noktai nazarından vaki olan tezayüt, kanun sahasında dahi keyfiyet itibarile sukutu - zarurî olarak - istilzam eder: Seri halinde çıkan kanunlar, ekseriya fena kanunlardır. Bunu söylerken bilhassa, her türlü mahzurlarla dolu olan bu kanun yığınlarını her gün icra mevkiine koymak zaruretinde bulunanları sinirlendiren müteaddit noksanlara iyma ediyorum.»

Lâkin kemmiyet itibarile vuku bulan tezayüitten mada, hukuku mevzuanın uslaştırılması lehinde bir diğer sebep vardır: O da, hukuku mevzuanın git gide ihtihâsî bir mahiyet almasıdır; hukuku mevzu, malûmdur ki, devletin terakkiyat namına, halkın refahu saadeti namına ve milletin huzur ve asayiş namına nizam ve mürakabe altına al-

mak ve teşvik etmek mecburiyetinde bulunduğu teşkilât ile ve faaliyetlerle münasebetten tahassül eder.

Şimdi nizamnameleri, talimatları, umumî tebligatı, kararnameleri tetkik edersek - yalnız sarahat itibarile değil mana ve esas cihetile de - noksanlarını, karışıklıklarını ve ademî tecanüslerini daha vahim görürüz.

İmdi hukuku mevzuanın uslaştırılması meselesi, umumî idarelerde sâyin yeniden tensiki arzu ediliyorsa, mutlak surette zaruridir ve müstaceldir. Bu meselenin devlet kuvvetleri tarafından, bahusus kuvvei icraiye tarafından, bizzat hükümetler ve memurlar canibinden tetkik ve mütalea edilmesi icap eder. Zira bunlar, riayet etmeğe ve âmmeye için mer'î kılmağa mecbur bulundukları hukukî düsturları ıslah etmek ve mükemmel bir hale sokmak vazifesile mükelleftirler ve menfaat da bunu icap eylemektedir.

Söylemeğe hacet yoktur ki, böyle bir meselenin halli, gerek hukukî ve siyasî şekli, gerek bu meselelerin devlet kuvvetleriyle ve ferdî cema'ani, iktisadî, manevî = spirituelle hayatın bütün hâdiselerile olan samimî ve derin iştirak ve irtibatları nazarı itibare alınırsa, asla kolay ve basit bir keyfiyet değildir.

Hukuku mevzuada uslaştırmayı fiil sahasına isal edecek mahiyetteki vasıta, alet ve tarzların tafsili benî çok uzaklara götürecektir. Burada ahiren Cemiyeti Akvam kitabetine, beynelmilel manevî taavün enstitüsünce, teşriî meclisler birliğince, beynelmilel sâyin ilmî surette tensiki enstitüsünce tetkik edilmiş olan bir meseleyi, kanunların birleştirilmesi, basitleştirilmesi ve «standarize» edilmesi meselesini ortaya koyarak iktifa ediyorum.

30/Mart/1934 Bilecik

ALİ KEMALİ

Bilecik Valisi

Memurin Kanunu

Memurin kanununun, Fransız Hukukşinasları şöyle tarif etmişlerdir.

Memurların resmî işlerinde vazife ve haklarını tayin eden kaidelerin heyeti umumiyesidir.

Bu kaideler: Nasp, terfi, inzibat, maaş ve tekaüt işlerine tatbik olunur. Memurluk ve memur şartları yalnız memuriyet sınıfları ile değil, aynı sınıfta bulunan memuriyetlerin yekdiğerine olan münasebetleri ile de değişir. Bu fevkalâde değişikliklerdi ki, yakın zamanlara kadar, memur ile hükümet ve muhtelif derecedeki memurlar arasındaki münasebeti daimî teamüllerle idare etmek lüzumunu göstermiştir. Sonraları bazı memleketlerde, hükümete nazaran gördükleri iş itibarile istiklâli olan memuriyetler için teamülî ve idari muameleler kaldırılmış kanunlar yapılmıştır. Hâkimler, de olduğu gibi muallimler için de böyle kanun vardır.

Fransada hâkimler ve muallimlerden başka memurların yine idari yollarla ve hükümete vâsi salâhiyetler veren nizamlar ve emirler ile vaziyetlerine bir istikrar verilmiştir. Fransada memurların haklarını korumak hususunda Devlet Şûrası mühim bir nazım vazifesi görmektedir. Hükümetin memurlar hakkındaki tasarrufatını bu yüksek müessese tanzim etmektedir. Fransada umum memurlara şamil olmak üzere elyevm mer'i olan bir memurin kanunu yoktur. Bu bapta tanzim olunan kanun lâyihası Meb'usan meclisinde kalmış ve çıkmamıştır.

Belçikada da bir memurin kanunu yoktur. Muhtelif kanunlarda memurlar için hükümler vardır.

Belçika kanunu esasisinin altıncı maddesinde: (Bütün Belçikalılar kanun nazarında müsavidir. Mülkî ve askerî hizmetlere yalnız Belçikalılar kabul olunabilir... ilâh) denilmiştir. Buradaki (Mülkî ve Askerî hizmetler) cümlesinden âmme hizmeti yani hükümet kuvvetinden ehemmiyetli bir kısmı üzerinde cem etmeği icap ettiren hizmet manası alınmıştır. İşte (Fonctionnaire) mukabili memurun tarifini de Belçika Hukukşinasları buradan çıkarmışlardır.

Memur, (Fonctionnaire public) Belçika kanunu şinaslarına göre hükümet kuvvetinden (Antarité public) bir parçası ile salâhiyetlenmiş emir ve karar vermek hakkı olan, hükümet nüfuzunu kullanabilen vatandaşa denir.

Müstahdem, (Employés) kumanda etmek salâhiyetini haiz olmayan, hükümet kuvveti ile mücehhez bulunmayan, yalnız salâhiyeti kimselerin emirlerini yapmakla mükellef bulunan yani âmme hizmetlerinden birini ancak idare (gestion) ile meşgul olan vatandaşdır. Diye tarif edilmiştir.

Diğer daha geniş bir tarif de memur: Kanunen muayyen salâhiyetleri olan veya doğrudan doğruya karar vermek hakkı bulunan kimsedir: (Legalement revéu d'attribution on investi d'ime juridiction qui lui est propre).

Müstahdem, hükümet kuvvetinden olmayan vazifeleri yapan veya maddî bir iş gören kimsedir:

(Ceux qui font des actes de gestion ou n'accomplissent qu'une besogne materielle) görülüyor ki, memurun tarifinde ve müstahdemle aralarındaki sarahatin tayininde maaş mes'elesi bir âmil değildir. Vatandaşın yaptığı iş bu sıfatı temyizde bir rol oynamaktadır.

Fransada, memurun tarifi hakkında muayyen bir şey yoktur. Memuriyetlerin nev'i çok olduğundan bunlardan umumî bir tarif çıkarmak güçtür.

Yukarıda bahsi geçen ve 25 Mayıs 1909 tarihinde tanzim olunup Meclisi meb'usunda kalmış olan kanun lâyihasında memurun tarifi elyevm bizim memurun kanunumuzun tarifinin aynıdır.

Bertelmi, memuru, (idarei hükümette, bir mevkii muayyene tayinini kabul eden ve mütemadi bir surette bir âmme hizmetinde bulunan kimsedir.) diye tarif etmiştir.

Bu suretle:

Meslek memuru olur: Vali, hâkim, muallim, zabıt gibi.

Tesadüf memurları olur: Belediye reisleri gibi,

Maaşlı memurlar, maaşsız memurlar, daimî memurlar, muvakkat memurlar olabilir

Teşkilâtı esasiye kanunumuzun 93 üncü maddesi bilûmum memurların evsafı, hukuku, vazai fi, maaş ve mu-

hassesatı ve sureti nasp ve azilleri terfi ve terakkileri kanunu mahsus ile muayyen olacağını tasrih eylemiştir. Bu esasa nazaran memurların 93 üncü maddede zikredilen vaziyetlerini tayin için bir kanun yapmak lâzım gelmiştir.

926 tarihide neşredilen bu kanun 788 Numaralı memurin kanunudur. Bu kanun birinci maddesinde memuru şöyle tarif etmiştir:

(Kendisine Devlet hizmeti tevdi olunan ve sicilli mahsusunda mukayyet olarak umumî ve yahut hususî bütçelerden maaş alan kimseye memur denir.)

Bu tarife nazaran bir kimseye memur denilmek için en evvel aranılacak vasfı mümeyyiz kendisinin maaşlı olmasıdır. Maaşlı olmayan kimse gördüğü hizmet ne olursa olsun bu tarife göre memur değildir. Ve binaenaleyh kendisi her ne kadar memurun hukuk ve salâhiyetinden müstefit olamaz ise de, memurlardan aranan evsaf ve şeraite ve takyidata da tâbi olmadan bir Devlet hizmetine tayin olunabilir. Fikrimizce ikinci maddede tayin olunan şumûl derecesi, tayinde aranan vasıflar noktasından, memur ve müstahdem hududu ile değil vatandaşın gördüğü Devlet hizmetinin mahiyeti itibarile bir tarife tâbi olması, vazıı kanunun şumûlü maksadına daha uygundur. 788 numaralı memurin kanunu, neşri tarihi olan 926 tarihinden bugüne kadar, geçirdiği tadilât ile elyevm aldığı şekle nazaran esaslarından bir çoğunu kaybetmiş bulunmaktadır:

1 — Kanunun (memurların intihap ve tayin ve terfileri) faslından 21 inci maddesinde memurlara otomatik bir zam tanımışken bu cihet bütçe kanununun 29 uncu maddesi ile tadile uğramıştır.

Tatbik edilmemektedir.

2 — İnzibatî cezalardan yalnız ihtar cezası inzibat komisyonu kararı olmadan amir tarafından verilebileceği 26 inci madde iktizasından iken tevbih cezasına da resen verilebileceği kabul olunmuştur. Ve bu suretle 16 inci maddede münderiç bulunan esası da tadil edilmiş bulunmaktadır.

3 — 1610 numaralı kanun ile yapılan zeyilde yeni bir inzibatî suç kabul edilmiş ve bu suçu işleyen memur hakkında İnzibat Komisyonuna vâsi bir hakkı takdir verilerek her hangi bir inzibatî cezanın tayini salâhiyeti tanınmıştır. Bu suretle her cezanın mevzuu olan suçları, unsurları ile tayin ve tesbit eden kanun bu prensibi bu zeyli kanun ile değiştirmiş bulunmaktadır.

4 — Kanunun 35 inci maddesi vaktile Büyük Millet Meclisi tarafından tefsir edilerek bu maddesindeki muamelenin bir ceza mahiyetinde olmadığı esası kabul edilmiş ve memura harcırah verilmesi lâzım geleceğine karar verilmiş ise de bilâhare bu da kanunun 24 inci maddesi bu esası tatil eylemiş ve harcırah verilemeyeceğini tasrih eylemiştir.

5 — Kanunun 37 inci maddesi ile uzaklık ve hususî vaziyetlere tabi yerlere giden memurlara maaş ve hizmet müddeti noktasından kabul edilen hususî vaziyette tadil edilmiştir.

6 — Kanunun 42 inci maddesi tahvil nakil hususlarını memurun rızasına talik ederek yeni bir esas koymuştu. Bu da bugün tadil edilmiş ve memurların rızalarına bakılmaksızın tahvil ve nakilleri esası kabul edilmiştir.

7 — Gerçi 59 uncu madde idareten azli lâğv eylemiş ise de 60 ıncı maddenin tadili üzerine bu esası a bugün hükümden kalkmış bulunmaktadır. Bugünkü hükme nazaran her memur vekâlet emrine alınabilir ve o memura hizmet senesine göre rubu, sülüs, nısıf maaş verilir. Ve bu maaşlar da nihayet yine hizmet senesine nazaran üç ve beş seneden fazla verilemez. Bu müddet mürurundan sonra memur yeni bir memuriyete tayin edilmemiş bulunursa tekaüde sevk olunur.

8 — Kanunun 68 ve 69 uncu maddelerinde bahsedilen sandık ve muavenet hususları da tatbik edilememiştir.

9 — Tekaüt hususları hakkında (askerî ve mülkî tekaüt kanunu) ile yeni esaslar kabul edilmiş olduğundan memurin kanununun 70, 71, 72, 74, 76 maddeleri ve 77 inci maddenin son fıkrası ile vazolunan hükümlerde ilga edilmiş bulunmaktadır.

10 — 84 üncü maddenin vazettiği himaye usulü de

tekaüt kanunu ve bütçe kanununun 25 inci maddeleri ile tadil edilmiştir.

11 — Memurin kanununun 85 inci maddesi ile memuriyeti ilga edilen memurlara karşı kabul olunan esaslarda bütçe kanununun 20 ve 19 uncu maddeleri ile tadil edilmiştir.

12 — Memur çocuklarının mektebe verilmesi hususunda vaz edilen himaye usulü de bütçe kanununun 27 inci maddesi ile tadil edilmiştir.

13 — Muvakkat maddenin birinci fıkrası da, müddet geçmiş bulunduğundan bugün tatbik mevkiinden kalkmış bulunmaktadır.

Velhasıl elyevm mer'i bulunmakta olan memurin kanununun 23 üncü maddesi hükümleri muhtelif suretlerde tadil veya ilga olunmuş bulunmaktadır.

Kanunun neşriden bugüne kadar geçen sekiz sene zarfında tatbik sahasında görülen zaruretlar bu tadillere sebep olmuştur.

İhtiyaca uygun ve âmir ile memur arasında mütevazın ve her ikisinin hak ve vazifelerini iyice tartıp ölçebilecek bir memurin kanunu yapmak çok müşkül bir şeydir. Bunun içindir ki, birçok Garp memleketlerinde memurin kanunu yoktur. Olan yerlerde de teamül ve idari muamelelere çok yer verilmiştir. Filhakika bir memur, memur olmağı kabul edince hiyarirşikman amirinin bir dereceye kadar hükmü altına girmeğı de birlikte kabul etmiş demektir. Bu amirlik, memurluk münasebeti de her noktai nazardan bir kanun çerçevesi altında bütün hatları ile tesbit edilemez. Amirin hüsnü niyete makrun tasarruflarında bir çok hususlarda serbest olması lâzımdır. Onun takdirine geniş bir yer verilmek lâzımdır. Bunun hüsnü istimâlinde nazım Şûrayı Devlet olmalıdır. O da hükümlerinde kanunun dar hududundan ziyade yapılan muamele ile sebeplerini hâdiseler üzerinde tetkik ve takdir cihetinden geniş bir takdire malik bulunmalıdır.

Memurin kanununun elyevm tadile uğramamış maddelerini de tetkik edecek olursak şayanı dikkat şeyler görürüz.

Zaten Büyük Millet Meclisi fırka grubu da memurin kanununu hususî bir encümende tetkik ettirmektedir.

Memurin kanununun tatbıkında tesadüf edilen müşkilât fikrimizce şunlardır:

1 — «4» üncü maddenin «C» fıkrasında (muhtillî haysiyet ve namus suçu) tabiri vardır. Kanunlarımızda bu nevi suçlar tarif ve tadat edilmediğinden tatbikatta bu ciheti aramak müşkildir.

2 — 7 inci madde mucibince namzetlik (diğer bir dairede) istihdamı ile ikinci bir tecrübe devresi geçirmesi tasrih edilmektedir. Tatbikatta her zaman ikinci bir daire bulmak ve bu emri kanunu yerine getirmek mümkün olamamaktadır.

3 — 11 inci madde -bugünkü teşkilâta göre buna imkân olmadığından her vekâlet sicilini kendi vaziyetine ve (bütçesine göre) tanzim etmektedir.

4 — 16 ıncı madde hükmüne göre tekaüde müteallik hiç bir maddenin İnzibat Komisyonu kararı olmaksızın sicille geçirilmesi mümkün değildir. Bu kanun hükmü çok vasidir.

Binaenaleyh tatbikatta hangi nevi tekaüt hâdisesinin komisyon kararına iktiran edeceğini tayin müşkil olmaktadır.

5 — 28, 29, 30, 31, 32, 33 üncü maddeler inzibatî cezalardan hangisinin hangi nevi suçlara tatbik edileceğini tasrih etmektedir.

Bu vaziyet tatbikatta pek ziyade müşkilâtı muciptir:

Memur disiplinini bozan, memurlara inzibatî ceza tatbikini icap ettiren hâdiseleri böyle bir kaç maddenin mahdut hükümleri arasına sıkıştırmak mümkün değildir. Tatbik sahasında bir çok hâdiselere tesadüf edilmektedir ki, hakikatta memur hakkına muamele yapılmasını icap ettirdiği halde kanunun saydığı suçlara uymaması cihetile bir şey yapılamamak zarureti hâsıl olmaktadır. Gerçi Dahiliye memurları kanunu bu zaruret karşısında, tesadüf ettiği diğer bazı suçları da inzibat cezaları meyanına sokmuş ise de bu da kâfi gelemmez. Fikrimizce kanuniyet suçları tayin ve suç unsurlarını tesbit etmesi doğru değildir. Kanun; her hâdisenin takdirini ve neticeye göre inzibat cezalarından hangisinin tatbiki lâzım geleceğinin tayinini icabına göre amire veya inzibat komisyonlarına terketmelidir.

Zaten Büyük Millet Meclisi isdar ettiği «1610» numaralı kanun ile bu keyfiyeti esası itibarile kabul etmiş bulunmaktadır.

6 — Buna mukabil 34 üncü madde hükmü de tatbikatta hadis olan garip bir neticenin izalesi için değiştirilmek lâzımdır:

Memurun suçu kanunen cezayı müstelzim olduğu takdirde ve bu bapta takibata başlanıldığı halde inzibat cezasının tatbiki mutlaka o takibatın neticesine talik edilmelidir. Şimdiki vaziyette çok defa, yekdiğerini nakız iki karar karşısında kalmak gibi bir netice hasıl olmaktadır. İnzibat Komisyonunun suç gördüğü ve ceza verdiği bir mes'eleden mahkeme aynı suçun hiç vuku bulmadığı esbabı mucibesi ile beraat kararı verdiği vaki olmaktadır. Ve bu suretle suçlunun elinde aynı meseleden ve aynı suçtan dolayı iki mütenakıs karar bulunmuş oluyor ki, izalesi lâzım bir vaziyettir.

7 — 46 ıncı maddei kanuniyede tatbikatta müşkilât arzeden maddelerdendir. Bir defa bu memnuiyet hilâfı hareket eden memur hakkında tatbik edilecek muamelenin ne oluşu gösterilmemiştir. Bundan başka bir memurun tayini bazı kere bir kaç unsurun birleşmesi ile tamam olduğuna göre hangisi memnu fili işlemiş olacaktır. Sonra da maddenin son fıkrasındaki (bir dairenin aynı şubesinde) kaydının her zaman neye matuf olacağının tayini mümkün olamamaktadır.

8 — 48 inci maddede bahsedilen inzibat komisyonu, işten el çektirilen memurun mensup olduğu İnzibat Komisyonu ise, o zaman o komisyon kararının icraatı Dahiliye Vekâleti olmuş oluyor.

Budan başka idari bir vaziyetin icabı olarak valilerce ittihaz edilen bir tedbirin, o işle hiç alâkası olmayan bir Vekâlet İnzibat Komisyonunca takdir güçtür. Ve bazı kere valinin neye müsteniden o kararı ittihaz ettiğinin delillerini de vermesi mümkün olmayabilir. Bu itibarla bu maddenin de tatbikında müşkilât vardır.

9 — 52 inci madde mucibince her vekâlette bir inzibat komisyonu vardır. Ve Vilâyet İnzibat Komisyonları kararlarını ikinci derecede tetkik ederler. Bu maddenin, tatbikatta iki fena neticesi görülmektedir.

.....

A — Vilâyette verilen kararlar memurun alâkası itibarile ikinci derecede tatbik edilmek için muhtelif vekâletlere gidebilir. Ve bazen muhtelif kararlara iktiran edebilir.

B — İnzibat kararlarını birinci derecede dahi veren vekâlet komisyonları aynı işler hakkında başka, başka kararlar verebilirler. Ve bu suretle memurlar üzerinde bu muhtelif tasarrufların şayanı tetkik bir haleti ruhiye uyandırmak mümkündür.

İşte bu izahat ile bugünkü memurun kanununun ihtiyacı tatmin etmediği anlaşılmaktadır. Gelecek makalemizde memur bahsinde:

1 — Memur ve memurinin hukukî vaziyeti nedir?

2 — Memuriyetin icrasında ne gibi şartlar vardır?

3 — Memurların nüfuzu memuriyetini suiistimal ve hatalarına karşı halkın muhafazası nasıl olmalıdır?

4 — Memurun hizmetini icrası sebebile husule getirdiği azrar ve ziyanlara karşı, hükümet hükmî şahsiyetinin mes'uliyeti hududu nedir? Noktaları hakkındaki tetkikatımızı arzedeceğiz.

Dahiliye Vekâleti Hukuk Müşaviri

Ekrem

Tekâüt Kanunu

Âmme hizmetleri gören memurların memuriyete girmeleri şartlarına, bunların mezuniyetlerine, hastalıklarına, terfi ve tecziyelerine ait hükümler memurin, maaş, barem kanunlarında yazılıdır.

Memuriyetin hitamına sebep olan yeniden tekaütlük ise memurun inzibatî bir cezaı ifade etmemek şartile kadrodan çıkması şeklidir.

Kanun, memuriyette bulunulamayacak bir yaş tesbit etmiştir. O yaşa vasil olanlar artık memuriyete devam edemezler. Memuriyette devam etmeleri için fevkalâde bir hale binaen fevkalâde bir karar lâzımdır.

Her memleketin tekaüt kanunlarında yaş kaydı, âmme hizmetlerinin muntazam bir surette görülebilmesi noktasından iklim ve hayat şartları da göz önünde bulundurularak memurların yıpranma haddine göre tayin ve tesbit edildiği gibi memuriyetin hususî şartlarına göre bir memleket dahilinde bulunan muhtelif sınıf memuriyetler arasında da bu husus farklı kaideler konulmuştur.

Ezcümle bizde sivil memuriyetlerde bu yaş 65 olduğu halde askerî memuriyetlerde 60 olarak kabul olunmuş ve hatta zabitlerde de tahdidi sin kanununa göre her askerî sınıf arasında bu yaşı tehalûf ettiği görülmüştür.

Âmme hizmetlerini görenlerin muayyen bir yaşa geldikten sonra âmme hizmetlerinin bunların ellerinden alınması bir zaruret olduğunu kabul etmek lâzım gelir. Yalnız başka bir mesleğe giremeyecek bir yaşa gelmiş namuskârane mesaisile vücudünü ve dimağını devlet ve âmme hizmetlerinde yıpratmış olan memurların memuriyetten çıkarılması için hususî bir nehc düşünülmesi lüzumu da bilhassa halka ve memuriyetlerine karşı adalet ve şefkat hisleriyle bağlı bir devlet rejimi kuran hükümetler için ehemmiyetten uzak tutulmayacak idarî bir mesele telâkki edilmiştir.

O halde tekaüt kanunları; memur sınıfına giren kimselerin muayyen bir meslekî faaliyet hayatı geçirdikten sonra bu meslekten ayrılırken mazhar olacakları hakları

ve bu hakların sureti iktisap ve tarzı idaresini tesbit ederler. Tekaüt maaşı da, memurların memur olmak itibarile, mezuniyetleri, hastalık esnasında tedavi edilmeleri, terfileri, mektepte okuyan çocuklarının tahsil ücretlerinden tenzilât yapılması gibi nail oldukları istifadelerden birisini teşkil ediyor demektir. Tekaüt maaşı alelûmum maaşlar gibi memurların ifa ettikleri hizmetleri nakten ödemek fikrini ifade ederse de bu maaş memurun memuriyetten çıktıktan sonra aldığı bir naktî mükâfat olmasına nazaran asil memur maaşından farklı telâkki edilmek iktiza eder.

Memuriyet maaşı tam manasile vazife esnasında ve vazife mukabilinde verildiği halde tekaüt maaşı vazife ifası şartına bağlı kalmaksızın tediyesine devam edilen ve hatta muayyen bir kısım akrabaya intikal eden bir maştır.

Tekaüt maaşını bir sigorta telâkki eden memuriyet, maaşile tekaüt maaşı arasında mevcut farklardan birinin bu sigortaya benzeyişi olduğunu ileri süren nazari yeler olmuştur. Bu nazariye bugün bile birçok memleket kanunlarında yer bulmuştur.

Bu nazariyeye göre memurlar memuriyetlerini ifa ederken maaşlarından cüz'î bir kısmını sigortaya verirler ve sigorta kasasında primlerden hasıl olan sermaye memurların memuriyetten çıktıkları zaman ele muhtaç olmadan yaşaması esbabını temin eder. Yani memuriyet yaparken maaşlarından kesilen para kendilerine aylık suretinde iade olunur. .

Yakın zamanlara kadar bu noktai nazar bizde de hâkim olmuştı. 1325 tarihinde biri askerler ve biri de sivil, memurlar hakkında çıkan iki kanun bu nazariyeye uygun bir tekaüt sandığı ihtas etmişti.

- 1 — Memurların aslî maaşlarından her ay kesilen % 12 ler.
- 2 — Terfi eden memurlar eski maaşlarile terfi ettikleri memuriyet maaşları arasındaki farkı bir defaya mahsus olmak üzere sandığa terke mecbur olduklarından bu farklar.
- 3 — İlk memuriyete alınanların birinci maaşlarının nısfı.

4 — Sandık sermayesinin faiz ve cüzdan bedelleri gibi paralar bu tekaüt sandığının varidatını teşkil edecekti. Tatbikatta yukarıda yazdığımız paraların ayrı bir hesabi tutulamadı ve umumî varidat meyanına konulmağa, mecburiyet hasıl oldu.

Bu vaziyetten sonra sandık varidatı olarak ihtas edilen aidat ve saire devlet varidatı arasına girdiği gibi tekaüt maaşları da devlet hizmetleri meyanında mütalea. edilerek Düyunu umumiye bütçesine ithal edildi.

Yakın tarihe kadar maaşlardan bu suretle tekaüt aidatı ve nısıf ve terakki namile bir vergi kesilmekte idi. 1929 tarihinde barem kanunu meriyet mevkiine girince maaşlardan bu suretle tevkifat yapılması prensip itibarile muvafık görülmediğinden tevkifat usulü kaldırılarak tekaüt maaşı hususu varidatla karşılığı aranılmayan umumî hizmetler arasında mütalea edildi.

Teadül kanunu her ne kadar maaşlardan tekaüt aidatı tevkifatını kaldırmış ise de bittabi mahiyeti tamamen devlet memurları maaşlarını birleştirmek ve aralarında muadelet tesis etmek olduğundan tekaüt maaş ve muamelelerine müessir bir kanun olamazdı.

Halbuki bir az evvel bahsettiğimiz 1325 tarihli kanunun neşrinden beri muhtelif zaruretlerle yapılan müteaddit tadiller ve noksanları ikmâli için alınan bir çok kararlarla tatbiki güçleşmiş ve maddeleri arasındaki ahenk kaybolmuştu.

Eski müesseselere eski prensiplere bağlı kalan ve ruhunda eski rejimin manevî tesiri bulunan eski tekaüt kanununun da yeni icaplara göre değişmesi zarurî idi. Çünkü memlekette aile münasebet ve rabitaları medeni kanunla medenî bir şekle sokulmuş memlekette yeni hukuk telâkkilerine uygun kanunlar kabul edilmiş âmme kanunlarında esaslı ıslahat ve değişiklikler yapılmıştı. Gerek fertle fert ve gerek fertle devlet ve devletle memurlar arasındaki münasebetlere teallûk etsin bütün kanunlarda hemen hemen daima yekdiğerini alâkadar eden hükümlere tesadûf edilir. Bu itibarla 1325 tarihli tekaüt kanununun da hayatına nihayet vermek onun yerine daha zinde ve zaman şart ve icaplarına ve mevcut ve alâkadar diğer kanunların prensiplerine uygun esaslara merbut ve-

mütekait ve yetimlerin vaziyetlerine malî kudretimiz nisbetinde bir derece daha vüŝ'at veren yeni bir kanun ortaya koymak lâzımdı. İşte l/Haziran/1930 tarihinde meriyete konulan 1683 numaralı yeni tekaüt kanunu bu ihtiyacı karşılamak için mevzuatımız arasına girdi.

Şimdi bu kanuna göre:

- 1 — Kimlerin tekaüt maaşına hangi şerait altında hakları olduğundan,
- 2 — Tekaüt maaşlarının miktar ve nisbetlerinden.
- 3 — Tekaüt maaşının sureti intikalinden yetim ve dul maaşlarından,
- 1 — Tekaüt maaşı haricinde memurun ailesine verilen ikramiyelerden,
- 5 — Malûliyet maaşlarından, bahsedeceğiz.

I Tekaüt hakkı

Tekaüt hakkı: Tekaüt kanununun 63 üncü maddesi mucibince memurun 25 sene bilfiil hizmet görmesile iktisap edilir.

Tekaüt hakkını kazanabilmek için kanunen aranılan fili hizmet görmek şartı mühimdir. Cephe zamları, mıntaka zamları, takdirname almak gibi kıdeme müessir vaziyetler, mazuliyet ve açık maaşı almak suretile geçen zamanlar fili hizmetten sayılmaz.

Fili hizmetle tekaüt maaşının hesabına müessir olacak bu gibi vaziyetleri karıştırmamak lâzımdır.

Fili hizmet kelimenin mutlak manasile filen memuriyet yapmak suretile geçen hizmet müddetidir.

Bundan başka şu haller dahi fili hizmetten addedilir.

- 1 — Meslekî memuriyet olup ta meb'usluğa seçilenlerin meb'usluk müddeti.
- 2 — Harp mevkiinde vazife ifa eyleyen ve düşmana esir düşen ve ihtiyat zabiti olarak seferberliğe iştirak eden memurların harp, esaret ve seferberliğe iştirak müddetleri (bu müddetler iki kat sayılır bir katı fili hizmete ve diğeri tekaüt maaşlarının hesabında hizmet müddetine zammedilir.

3 — 23/Nisan/1336 tarihile 23/ağustos/1339 tarihleri arasında.

A — Millî hükümet emrinde bilfiil vaziffe ifa eden memurların.

B — Meslekî memuriyet olupta müstahdem veya mazul olduğu halde bu müddet zarfında büyük millet meclisinde aza olanların.

C — Evvelce memur olduğu veya olmadığı halde millî orduya dahil olupta ihtiyat zabıtlığı edenlerin de neferlikle hizmet edip bilâhare memuriyete avdet edenlerin.

E — Memur veya mazul olsun olmasın gönüllü olarak millî orduya dahil olupta bilâhare memur olanların.

Millî hükümet emrinde bilfiil hizmette bulundukları müddet tekaütlüklerinde iki kat hesap edilir. Yani bu kat hesap edilen müddetin bir katı fili hizmette diğeri tekaüt maaşının hesabında hizmet müddetine zammolunur.

4 — Kanunî mezuniyetler bilfiil ifayı vazife hükmünde olduğundan bu gibi maaş verilmek suretile geçen müddetler fili hizmetten sayılır.

Fili hizmet tabiri meclisi alice ittihaz olunan bir tefsir kararında (memuriyet sıfatı baki kaldığı halde maaşlı geçen müddettir.) Şeklinde tarif ve tavzih olunmuştur.

Evvelce bir mahalden diğeri bir mahalle nakil ve tahvil edilen memurlara yolda geçen günler için yalnız seyahat yevmiyesi verilir ve bugünlere ait maaş verilmeydi. Fili hizmet tabirinin bu tefsirle tavzihi üzerine bu suretle maaşsız geçen günler fili hizmet tabirine girmeyecektir.

Tekaüt hakkı bu vaziyetler haricinde de bir kısmı memurlar için kabul olunmuştur.

A — Reiscümhurlukta bulunan zevata tekaüt müddetini ikmal etmiş olsun veya olmasın yani 25 sene fili hizmet şartı aranmaksızın tekaüt hakkı kabul edilmiştir ki buda (Reiscümhurluk makamına tahsis kılınmış olan şehri tahsisatın her ay beşte biri aylık olarak verilir.)

B — Türkiye Büyük Millet Meclisinin tesisinden itibaren Büyük Millet Meclisi Reisliğinde bulunanlar tekaüt müddetini ikmal etmeseler bile tekaüt hakkından istifade ederler.

C — İcra Vekilleri heyetine dahil olupta bilfiil vekillik yapmış olanlar tekaüt müddetini ikmal etmeseler bile kezalik tekaüt hakkından müstefit olurlar.

D — Polis meslekinde (Polis memurundan merkez memurları da dahil olmak üzere merkez memurlarına kadar) 22 sene hizmet ifa edenler tekaüt hakkına nail olurlar ve 25 sene hizmet etmiş gibi tekaüt maaşı alırlar.

Tekaüt hakkı memura tekaüt olmak ve tekaüt maaşı almak salâhiyetinin ifadesidir. Bu hakkın kullanılması eşkâl ve merasimi mahsusasına tâbi olmak lâzımdır. Tekaüt muamelesi zabitlerle askerî memurlar hakkında Resicümhurun ve mülkî memurlar hakkında mensup oldukları vekâletin tastikile yapılır.

Tekaütlüğü gerek askerlerde ve gerek sivil memurlarda iki büyük şubeye ayırarak tetkik etmek icap eder.

1 — Mecburî tekaütlük,

2 — İhtiyarî tekaütlük

1 — Mecburî tekaütlük memurun rızasına bakılmaksızın idare tarafından tekaüde sevk edilmesidir ki,

A — Zabitlerle askerî memurlar hakkında:

1 — Tahdidi sin kanunu mucibince,

2 — Mazuliyet üzerine.

3 — Sicilleri üzerine,

4 — Ay, gün hesabı ile bir rütbede cem'an iki sene ve daha fazla müddeti raporla sabit hizmetlerde veya tebdili havada geçirenler muharebede veya müsademede mecruh olan zabitan için bu müddet üç senedir.

B — Mülkî memurlar hakkına:

1 — 65 yaşını bitirmesi üzerine.

Yani 65 yaşını bitiren memurlar mecburî tekaüde sevk olunurlar. Şu kadar ki, 65 yaşını ikmal edenlerden iktidar ve ihtisasından istifade mümkün olanların İcra Vekilleri Heyeti kararile beş sene daha yani 70 yaşına kadar istihdamları istisnaen mümkün olabilir. Bu takdirde her sene için İcra Vekilleri Heyetinden birer karar alınmak şarttır.

2 — Mezuliyet üzerine.

3 — Memurun kanununun 84 üncü maddesinde yazılı ve hastalık sebebiyle hizmet müddetlerine göre verilen mezuniyet müddetlerinden ziyade hastalıkları devam etmesine binaen.

4 — Memurun kanununun 77 inci maddesi mucibince yani bulunduğu daire veya vilâyette iki sene vazife ve derecesinin ehli olmadığından dair sicil alan memurin diğer daire ve vilâyete re'sen nakil ve tahvil olunurlar. Oradaki hizmetin ilk senesinde dahi aynı sicili alırlarsa müddeti hizmetlerine bakılmayarak inzibat komisyonu kararile tekaüde sevkolunurlar.

Bu hallerde memurun rızasına ve talebine bakılmaksızın dairesi o memuru veya zabiti doğrudan doğruya tekaüde sevkeder.

Mecburî tekaütlük sebepleri mevcut olduğu halde tekaüde sevk muamelesi yapmayan daire amiri mes'ul ve tekaüde şevki lâzım geldiği tarihten sonra hizmet gördürülmesinden dolayı tediye edilmiş olan memuriyet maaşile tekaütlük maaşı arasındaki farkı zamin olur.

2 — İhtiyari tekaütlük:

25 sene bilfiil hizmet edenler veya fili hizmet bahsinde saydığım sebepler ve vaziyetlerle fili hizmeti 25 seneye balığ olanlar tekaütlüklerini talep edebilirler.

Bu takdirde dairesi vaki talep üzerine o memurun fili hizmet müddetinin (muayyen halleri de nazarı itibare alarak) 25 seneye balığ olup olmadığını tetkik ettikten sonra askerse Reisicümhurun mülkiye ise ait olduğu vekilin tasdikine behemehal arz etmek mecburiyetindedir. Tekauütlük muamelesinin tekemmülü behemahal bu tasdika muhtaç olduğundan bir memur 25 sene fili hizmeti doldurduğundan bahisle tekaütlüğünü talep etmek suretile vazifesi başından ayrılamaz. Tekauit muamelesi Reisicümhurun veyahut alâkadar vekilin tasdikine iktiran ettiği kendisine tebliğ edilmeden vazifesinden ayrılan memur mes'ul olacağı gibi tekaüt hakkını kullanmak için müracaat eden bir memurun bu müracaatını muameleye koymayan veya muamelesini kasten ve bilâlüzum uzatan dairede mes'ul olur.

İhtiyari tekaütlük hususunda ecnebi memleketlerde tahsil veya stajda bulunan zabitler hakkında ufak bir is-

.....

tisna mevcuttur. O da bu suretle tahsil ve staj için ecnebi memleketlere giden zabitler şayet kendi hesaplarına bu memleketlerde bulunmuşlarsa memuriyet mahallerine azimet ve avdet tarihleri arasında geçen müddet kadar eğer hükümet nam ve hesabına bulunmuşlarsa bulundukları müddetin iki misli kadar hizmet etmedikçe, tekaüt müddetini doldurmuş olsalar bile, tekaüt edilmelerini isteyemezler.

Tekaüt maaşı

Tekaüt hakkı kazananlara veyahut yaş veya sair sebeplerle tekaüde sevkedilenlere bağlanan maaşlara tekaüt maaşı denilir.

Tekaüt maaşı

1 — Memurların memuriyeti ifa etmekte iken almakta oldukları maaşlara (yani memuriyet derecelerine.)

2 — Hizmet müddetlerine

3 — Sağlam veya malûl olarak tekaüt edilip edilmemelerine göre miktarları değişir.

Tekaüt maaşında 25 sene hizmet üzerinden kanunen tesbit olunan miktarlar vahidi kıyasi olarak kabul edilmiş ve hizmet müddetinin 25 seneden az veya çok olmasına göre bu tesbit edilen miktarlarda muayyen zam ve tenziller yapılması kabul edilmiştir. Tekaüt maaşına tesir eden hallerin başında hizmet müddeti gelir. Diğer hizmet senesi 25 seneden fazla olursa 25 seneden fazla olan beher sene için 25 senelik tekaüt maaşının 25 te biri zammolunur.

Yalnız tahsis olunacak tekaüt maaşları hiç bir vakit memuriyet maaşlarının emsali hâsılının yüzde yetmiş beşini tecavüz edemez.

Şayet hizmet senesi 25 seneden noksan olursa 25 seneden noksan olan beher sene için 25 senelik tekaüt maaşının 25 te biri tenzil edilir.

Müddetin hesabında altı ay ve ondan fazla hizmetler bir sene sayılır. Altı aydan noksan hizmetler tayolunur.

Ancak talebi üzerine tekaüt edilenlerin bilfiil 25 sene hizmet görmeleri şarttır. Meselâ bir memur 24 sene yedi ay bilfiil hizmet etmekle tekaüt hakkından istifade

edemez. Yani altı aydan fazla hizmetlerin bir sene sayılması münhasıran tekaüt maaşının hesabında müessir olup tekaüt hakkına müessir olmayacaktır.

Tekaüt maaşının hesabında müddetlerin müessir olduğuna göre bu müddetlerin ne zamandan itibaren başlayacağını da bilmek lâzımdır.

Bu müddetler:

1 — Kara ve Deniz Harbiye mekteplerinden çıkanlar için bu mekteplere dühul tarihinden.

2 — Askerî Tıbbiye mektebinden çıkan hekimlerin şahadetname almazdan dört sene evvelki tarihten.

3 — Askerî Eczacılarla Baytarların şahadetname almazdan üçer sene evvelki tarihten.

4 — Kıt'adan yahut mülga sanayi mektebinden yetmiş olan zabitlerin dühul tarihlerinden.

5 — Evvelce mevcut ikinci sınıf ihtiyat zabitlerde sonradan yetiştirilen ihtiyat zabitlerinin askerlik hizmetine ilk girdikleri tarihten (askerlik hizmetinde geçirdikleri zaman nazarı itibare alınmaz.)

6 — Evvelce Harbiye muadili olarak Deniz talebesi ünvanile çıkmış bulunanlar için deniz talebeliğine terfi ettikleri tarihten.

7 — Evvelce çarkçı ameliyat mektebinden çıkmış olanların bu mektebin birinci sınıfına geçtikleri tarihten.

8 — Mülkî ve askerî memurların maaşa geçtikleri tarihten itibaren başlar. Zabitlerin gerek kendi hesabına ve gerek hükümet namına olarak ecnebi memleketlerde staj veya tahsilde geçirdikleri müddet bilfiil hizmetten sayılır.

Mülkî memurların yalnız staj müddeti fili hizmet hesabına katılır. Gerek tekaütlük talebi vuku bulmak suretile olsun gerek re'sen tekaüde sevk olunsun tekaüt edilen memura veya zabitlere tahsis olunacak tekaüt maaşlarının aşağıdaki tarihlerden itibaren verilir.

A — Müstahdem iken tekaüdü icra edilen zabitlerle mülkî ve askerî memurlara vazifelerine nihayet verilip maaşlarının kesilmesini takip eden aybaşından itibaren tekaüt maaşı verilir. Ve bittabi peşin verilen memuriyet maaşı da geri alınmaz.

Zabitlerle askerî memurların Reisicumhurun ve mülkî memurların ise ait olduğu vekilin tasdikile tekaüt muameleleri tekemmül edeceğinden tekaütlüğün bu suretle tasdikile tekaütlük muamelesinin memura tebliğ edilerek vazifesinden ayrılması arasında geçen müddetin ne olacağı tatbikatta birçok ihtilâflar doğurmuştur.

İhtilâfın esası iki noktada tebarüz eder.

1 — Tekauütlüğün tasdike iktiran eden bir zabıt veya memurun vaziyeti filen mütekaît vaziyeti olduğundan bu tasdik keyfiyetinin ne kadar müddet içinde memura tebliği ve vazifeden infikâk ettirilmesi lâzımdır.

Filhakika tasdik edildikten sonra keyfiyet memurun bulunduğu mahal veya daireye bildirilinceye kadar aradan zaman geçtiği gibi bazen o mahalle bildirildikten sonra da bir takım idarî zaruretlerle memur veya zabite tekaütlüğün tebliği geciktirilmektedir.

Bu ihtilâf yüksek meclise kadar intikal ettirilmiş ve meclisten verilen karar da tekaütlük muamelesi tasdika iktiran ettikten sonra tekaütlük vaziyeti tamam olduğu ve arada tebliğ için geçen tabîî ve zarurî müddet için o zabıt ve memurun vaziyetin ücretli memur telâkki edilerek bu aradaki tarihlere ait maaşının ücret gibi tesviye edilmesi esası kararlaştırılmıştır. Buradaki (tabîî ve zarurî müddet için) tabirine dikkat edilmelidir. Bir zabıt veya memurun tekaütlüğü tasdike iktiran ettikten sonra mahallin uzaklığına veya o memurun vazifesinden ayrılmazdan evvel intaç etmesi lâzım gelen devir ve saire gibi bir kısım vazifeleri ifa etmek için geçecek zamana göre nihayet bir veya iki ay arasında tehalûf edecek kısa bir müddet olmak lâzım gelir.

2 — İhtilâfın ikinci mühim noktası da bu arada geçen müddet içinde devlet namına ifa edilmekte olduğundan bu müddetin gerek tekaüt maaşından ve gerek bu maaşa ilâveten 30 sene bilfiil hizmet edenlere verilmekte olan ikramiyelerin tesviyesinde hizmet müddetine ilâve edilerek bir hak ihdasına sebep olacak mıdır.

Yukarıda söylediğim meclis kararında bu cihette halledilmiş yani tasdik ile vazifeden infikâk arasında geçen zamana ait hizmetin ücretli hizmetlerden telâkki edilmiş

olduğundan bu müddet arasında geçecek müddetin tekaütlük müddetine ilâve edilmesine imkân bulunmamıştır.

B — Açıkta bulunan zabitlerle askerî memurlara tekaütlüklerini tasdik tarihini takip eden aybaşından itibaren tekaüt maaşı verilir.

C — Malûl askerî efrattan tekaüdü icra edilenlere kıt'a veya müessesat icmallerinden kayıtlarının terkinini takip eden aybaşından.

D — Mülkî memurlardan vekâlet emrinde iken tekaüdü icra edilenlere almakta oldukları vekâlet emri maaşının kat'ını takip eden aybaşından.

E — Mülkî memurlardan açıkta iken tekaüdü icra edilenlere tekaüt talepleri hakkındaki karar tarihini takip eden aybaşından itibaren tekaüt maaşı verilir.

Bu suretle hesap ve tahsis olunan maaşların üçer aylıklarının peşin verilmesi için kanunla Maliye Vekiline salâhiyet verilmiştir.

Bu salâhiyete istinaden elyevm müteakaitlerin maaşlarının üçer aylığı her üç ayda bir peşin olarak tesviye olunmaktadır. Bu suretle üç aylığını peşin aldıktan sonra ölenlerin veya tekaüt hakkı iskat edenlerin fazla aldıkları peşin maaşları geri alınmaz.

Tekaüt kanununda mevcut mühim bir vaziyete de işaret etmek faideli olur. Buda talebi üzerine tekaüdü icra olunan zabitlerle mülkî ve askerî memurların tekaüde esas olan memuriyet maaşlarını iki sene almaları şart kılınmıştır.

Şu hale nazaran:

A — Son memuriyet maaşını iki sene müddetle almamış bir memurun bundan evvelki memuriyet maaşı son maaşına müsavi ise son memuriyet maaşını almış bulunup bulunmamasına bakılmaksızın evvelki memuriyet maaşı üzerinden tekaüt edilmesi lâzımdır.

B — Evvelki memuriyet maaşı son memuriyet maaşından dun ise kezaik evvelki memuriyet maaşı üzerinden tekaüt edilecektir.

C — Evvelki memuriyet maaşı son memuriyet maaşından fazla ise bu takdirde de kanundaki mutlak hükme istinaden evvelki memuriyet maaşı üzerinden tekaüt olunacaktır.

Tekaüt maaşına ve hakkına müessir olan yaş kaydının ne suretle tayin edilecek ve yaş tashihleri hakkındaki kanunî hükümler ne olacaktır.

Tekaüt muamelesinde yaş tayini için takvim senesi hesabı nüfus tezkerelerindeki doğum tarihine itibar olunur.

Nüfus tezkerelerinde doğum senesi hicri olup ayı yazılmamış ise hicri sene recebine tesadüf eden takvim senesi takvim senesi olarak kayıtlı bulunduğu halde ayı yazılmamış ise hicri sene recebine tesadüf eden takvim sededilir.

Yaş tashihlerine gelince: Tekaüt kanunu tekaüt hakkına müessir olacak yaş tashihlerine müsaade vermemiştir.

Muvakkat maaşlar: Tekaüt muamelesi tekaüdünü isteyen veya doğrudan doğruya tekaüde sevk edilen memurların hizmet müddetlerinin ve bu müddetlere müessir zamların tetkik ve hesap edilmesini icap ettiren bir takım tetkiklere muhtaç bir muameledir.

Dairenin sicil muamelesinin intizamlı olup olmaması noksan kısımların ikmal olunması gibi tekaüt maaşının tahsisini geciktirecek sebepler hatıra gelebilir. Tekaüt kanunu bu vaziyetleri nazarı itibara alarak tekaüt maaşı tahsis muamelesi ikmal ve senedi resmisi ile tekaüt maaşı alacak bir raddeye gelinceye kadar müteakillerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere bir muvakkat maaş itası usulünü vazetmiştir. Bu suretle tekaüde sevk edilenlere resmî senet verilinceye kadar mensup oldukları vekâletin iş'arı üzerine maaşları mâliyece mahsubu icra kılınmak şartile mahalleri mal sandıklarınca aşağıdaki nisbetler dahilinde peşinen tesviye olunur.

1 — Tekaüt muamelesinin neticelendiğine dair millî müdafaa vekâletinden bir iş'ar vuku bulmadan mahallî hükümetlerine müracaat edecek müteakilt zabitlerle as-

kerî memurların gösterecekleri muhassesat ilmühaberleri üzerlerine vazifelerine nihayet verildiği tarihten itibaren rütbe veya sınıf maaşları emsali hasılının üçte biri.

2 — Tekaüt maaşı tahsis edilmeden evvel almakta oldukları maaşın yarısı.

3 — Tekaüdü irca kılınan zabitlerle askerî memurların verecekleri muhassesat ilmühaberleri veya terhis vesikaları ve mülkî memurların memuriyetlerinden infikâklerini müş'ir vesikaları üzerine eski tekaüt maaşları tesviye edilir.

—Arkası var—

EDİP

Dahiliye Muhasebe Müdürü

—

Memur nedir ve kimdir?

Mabat V

Hizmetin ifasında mukaveleye müstenit âmiller

1 — Memur bir memuriyete tayin olunduktan sonra vakitsiz, münasebetsiz bir şekilde olmamak ve istifası mafevkler tarafından kabul edilmek şartile ne zaman isterse o vazifeden çekilebilir.

Devlet idaresi tarafından o vazifenin ifa tarzında vücuda getirilen değişiklik kendisince münasip görülmediği, iş çoğalıp ta maaş artmadığı veya o işler için ayrı ücret verilmediği, yahut herhangi hususî hayata tallûk eden bir sebep tehdüdüs ettiği takdirde istifa etmekte serbesttir.

Fakat Devlet idaresi de memurun o vazifeyi ifada devam etmesini kendisine lüzumlu görürse bu istifayı kabul etmeyebilir. Mamafih bu vaziyetin uzun zaman devam edemeyeceği şüphesizdir. Buna mümkün mertebe az bir zaman zarfında nihayet vermek devlet idaresinin menfaati iktizasındandır. Çünkü bir işe zorla bağlanmış olan memur, tabiidir ki, o vazifeyi tam ve mükemmel bir şekilde ifa etmez. Devlet er geç bu arkadaştan ayrılmak mecburiyetindedir. O halde Devletin bu istifayı memur tarafından ilk teşebbüs vuku bulduğu zaman kabul etmesi daha muvafık değil midir? Şüphesiz, çünkü istifanın kabulünden evvel bir memurun vazifesi başından ayrılması kendisinin mazul vaziyetie girmesini mucip olur. Bunun neticesi memura mazuliyet maaşı da verilmesi icap edeceği cihetle onun hakkında daha lütüfkâr bir muamele şeklini alır.

2. — Yukarıki bahislerde gördüğümüz veçhile hükümet ne zaman memura eski vazifesine ilâveten yeni bir takım işler verirse ona ya maaşının tezyidi, yahutta ayrıca ücret, mükâfat şeklinde bir istifade de gösterir. Binaenaleyh bu tarz tıpkı bir alış veriş andırdığına göre vaziyette hakikî bir mukavele mahiyeti sezilmez mi?

Mösyö Hauriou «evet» diyor, bir mukavele mahiyeti sezilir. Fakat idarî bir mukavele. Çünkü memur devlet idaresi tarafından vazifesinde husule getirilen tebeddülü kabul etmek mecburiyetindedir. Eğer vazifesinin hududu önce muayyen bir vesika ile tahdit edilmemiş ise, işinin o hududu geçtiğini tabii ispat edemez ve bunun neticesi maaşının artmasına yahut ayrı bir ücret ve mükâfat almasına imkân kalmaz.

Mösyö Hauriou'nun bu mütalâası kısmen gayri varittir. Çünkü âmme hizmetlerinden herbirinin faaliyet sahası ile o hizmeti ifa eden memurun salâhiyetinin hududu aşağı yukarı çizilmiştir. Binaenaleyh mukaveleye müstenit âmillerin noksanlığını en ziyade bu noktada değil başka taraflarda aramalıyız.

Memur için en feci vaziyet memuriyetinin lâğvedilerek kendisinin açıkta kalması, bunun neticesi tekaüt hakkını kaybetmek ümitsizliğine de düşmesidir. Çünkü asrî içtihatlar devlet idaresine memuru bir gûna tazminat vermeden, çıkarmak hakkını vermeğe taraftar bulunmaktadır.

Fakat itiraf etmeliyiz ki, bu şekil, «Hukuku İdare » de ancak bir nazariye halinde mevcuttur. Bu tarzda, sade çıkarılan memurları himaye maksadile değil, kendi vazifesini tamamilen ifa etmiş olmak gayesiyle yavaş yavaş vazgeçmektedir.

Hali hazırda bütün hükümetlerin çok müthiş bir malî buhran geçirmekte olmalarına rağmen kimse devletin bu vaziyetini bol keseden ihsanda bulunmuş olarak telâkki edemez. Çünkü vaktile Fransız Devlet Şûrası Komün memurlarının memuriyetlerinin lâğvı halinde kendilerine muayyen tazminat verilmesini karar altına almıştı.

Fransada 3 ağustos 1926 tarihli kanun mucibince belediye kâtibi umumilerinden, belediye reis muavinlerinden, hâkimlerden, tahsildarlardan, belediye müşavirlerinden, ve diğer memurlardan bir çoklarının memuriyetleri lâğvedilmişti. Hükümet ve vazifelerden açıkta kalanlar için şöyle bir esas ittihaz etti. Tekâüt müddetini dolduranlar tekaüde sevkedileceklerdi. Diğerleri maaşlarını alacaklar. Eski memuriyetlerine muadil yeni bir memuriyet açıldığı vakit oraya tayin olunacaklardı.

Bu müşahedeler bizi içtihatlar ile hukukî usuller arasındaki ihtilâflar esasına yeniden sevkeder. Acaba Devlet Şûrası mı, yoksa müellifler mi haklıdır? Zannediyoruz ki, Devlet Şûrası. Çünkü memurlar devlet idaresine, bir «âmme hizmetleri mukavelenamesi» ile bağlıdır ki, bu mukavelenamenin hakikî evsafını tahlil etmenin zamanı gelmiştir.

Yani bu mukavelenamenin kavaidi medeniyesi hukuku hususiye müelliflerinin esasatına müsteniden mi teessüs etmiştir. Yoksa buradaki mukavele mefhumu idari mukavelenin umumî nazariyesine dahil bir umumî hizmet mukavelesine taallûk eder tarzda ve büsbütün başka şekilde midir? Bu iki vaziyeti yekdiğerinden vazîh surette ayırmak pek te mümkün olamamaktadır. Çünkü mukavelenin idari nazariyesi esasta birçok değişiklikler arz etmekte, mukavelenin medenî nazariyesi ise tıpkı mülkiyet ve mes'uliyet nazariyesini andırmaktadır. Binaenaleyh mesele mücerret bir şekilde telâkki edildiği takdirde medenî hak kendini göstermekte, fakat idari hak ta temel taşını teşkil etmektedir.

Mukavele nazariyesinden istifade imkânı

Bütün borçlar ve mecburiyetler bir kanun veya bir mukavele neticesi vücade gelmektedir. Memurlar ve Devlet idareleri arasında da müteakabil bir takım mecburiyetler mevcuttur. Bunlar mukaveleye müstenit mecburiyetler midir? Yoksa kanuna müstenit mecburiyetler mi? Evvelâ bu suale cevap vermek lâzımdır. Biliyoruz ki hiç kimse umumî hizmetlerden birini ifaya mecbur tutulamazlar. Tabîî hizmeti askeriye bundan müstesnadır. Bir memur kanunun ve nizamnamelerin tayin ettiği esasta riayet mecburiyeti altına ancak bir devlet idaresinin hizmetine kendi arzu ve iradesile dahil olduktan sonra girer. Devlet idaresinin memura karşı teessüs eden mecburiyetleri ise onu kendi arzu ve iradesile hizmetine aldığı içindir.

Binaenaleyh onların arasında arzu ve iradelerini izhardan mütevellit bir itilâf vücade gelmiştir. Hukukî vaziyetlerin tehaddüsünü mucip olan itilâflar mukavele mahiyetinde telâkki edildiklerine göre devlet idareleri ile me-

murlar arasındaki müteakabil mecburiyetler de bir mukavelelerin iki tarafa tahmil ettiği teahhütler meyanına girer.

İşte Devlet Şurasının içtihadına hak verdiren esas budur. Fakat bu mukavele her cihetten, medenî kanunun ihtiva ettiği şartlar ve esaslar dahilinde vücade getirilmiş mukavelelerin aynı mıdır. Hukuku İdarenin bazı orijinal esasları dahilinde vücade getirilmiş bir takım mukaveleler, faraza imtiyaz mukavelelerinin ihtiva ettiği şekillerin bunda da bulunduğu tenkitkâr bir gözle bakıldığı zaman ileri sürülemez mi?

Bu meseleyi halletmek için mukavele mefhumu hakkında hukuku medeniyecilerle hukuku idarecilerin telâkkiyatının umumî esaslarını inceden inceye tahlil etmek icap etmektedir. Aşağıdaki faslı ona tahsis ediyoruz. Bundan sonra da umumî hizmetler mukavelesini tarif ve onun hangi sınıfa ithal edilmesi lâzım geldiğini tetkik edeceğiz.

Her iki şekildeki mukavele mefhumu

Hukuku medeniyecilerin nazariyelerinin umumî hizmetler mukavelesi hakkında gayrı kâfi olduğunu yukarıda gördük? Çünkü her iki taraf yekdiğerine müsavi bir vaziyette bulunmuyor. Devlet idaresi memurun fevkindedir. Devlet idaresi ve memurlar müteakabil mecburiyet ve teahhütlerini kat'î bir hudut dahilinde tayin edememektedirler. Yalnız aralarında bir itilâf vücade getirmektedirler. Bu itilâfın mevzuu evvelce kanunlar ve nizamnameler tarafından tayin edilmiştir. Buna dair şahsî bir mütalea veya mülâhaza dermeyer etmek imkânı yoktur. Binaenaleyh bu itilâfı ya kabul etmek yahut ta reddetmekten başka bir şekil mevcut değildir.

İşte bu vaziyet; medeniyecilerin mukavele mefhumile taban tabana zıt bir vakıa teşkil etmektedir. Çünkü onlara göre müteakabil mecburiyet ve teahhütler ancak iki tarafın arzu ve idaresinin tam bir şekilde tezahürü ile teessüs edebilir. Ancak o zaman hakikî bir itilâf vücade gelir, nizam ve intizamı içtimâî de bozulmaktan muhafaza olunabilir.

Hukuku medeniyecilerin nazariyatı bu mes'elede hukuku idareyi doğrudan doğruya bertaraf etmektedir. Mamafih mademki ortada iki çeşit mukavele nazariyesi mevcuttur. Onları karşılaştırmak faideden hali değildir.

Hukuku medeniyecilere göre mukavele mefhumu

Felsefesi:

Bir milletin yazılı eserleri onun dimağında mündemiç felsefî fikirlerin inikas ettiği aynalardır. Buna müsbet hukuka taallûk eden vesikalar ve medenî kanun da dahildir.

Bu kanunun vazileri ihtilâlcilerin esasatından ve Rousseau'nun felsefesinden mülhem olarak aşırı derecede Hürriyetperver ve ferdiyetçi görünmüşlerdir.

«Tabîî devlet» te ferdin Hürriyetinin mutlak olduğu «İçtimai devlet »te Hürriyetin, diğerlerinin hürriyetile tahdit edildiği «İçtimai mukavele» ile bu hürriyetin kuvvete kurban edildiği bu feragatten sonra kuvvetin hürriyeti tekrar az veya çok olarak bir lütuf şeklinde sahiplerine iade ettiği onların başlıca inandıkları esasattır. Çünkü vatandaşların yekdiğerine karşı haiz oldukları hürriyetin, içtimai sınıfın vatandaşların üzerinde haiz olduğu nüfuz ve kudretin hususî teahhüdatta şahsî iradelerin istiklâli ve kanunların ilânında devlet idaresinin hâkimiyetinin tanınması, 1789 daki hukuku beşer beyannamesini ihtiva ettiği hukukî esasat meyanına dahildir.

«İnsanlar hukukun müsavî bir vaziyette ve hür olarak doğarlar. Hürriyet bir başkasının zararını mucip olmayan her şeyi yapmak demektir. Binaenaleyh her insanın hukuku tahliyesini cemiyeti beşeriyenin diğer azasının aynı hakkı istimal etmelerini temin eden esasattan gayri hiç bir şey tahdit edemez.» [Hukuku beşer beyannamesi madde 1 ve 4].

*

* *

İnsan hürdür, her istediğini yapabilir? Arzu ve iradesi mukaddestir. Hakkın, insanın hürriyetini tahakkuk ettirmekten başka bir gayesi yoktur. Binaenaleyh bu hürriyet onun gayet tabîî bir neticesidir. Hürriyeti onun haricinde aramamak lâzımdır.»

Bu Mösyö Roistel'in «hukukun felsefesi dersleri »nde ve Mösyö Ch. Beaudant'm «ferdî haklar ve devlet» kitabında ileri sürdükleri tezdır.

Möscyö Gounot ise bir tezinde şu mütalâaları dermeyen etmektedir:

«İçtimaî ve hukukî binanın temelleri meyanında fert, yani hür bir irade mevcuttur. Hürriyet efradı beşeri kendi efendisi, yegâne efendisi yapan vasıtaadır. Hürriyet onu şayanı hürmet ve mukaddes bir vaziyete sokar, onu çok şanlı ve şerefli bir mevkie çıkarır, kelimenin umumî manasile hak, her insana ait ve her şeyden evvel gelen hâkim hürriyetin başka bir şey değildir. Her şey, iradeden çıkar ve her şey ona müncer olur.

Vakıa insan tek başına yaşamaz. Bir cemiyet vardır ve hukukî münasebetler mevcuttur. Fakat her bir iradenin diğer hür iradelerle münasebetinden doğan bu vaziyet hürriyet bizatihi kendinden başka bir şeye istinat edemez. İnsanın hür iradesi esas itihaz olunmayarak vücade getirilen kanunlara ve mecburiyetlere boyun eğmesini icap ettirecek vaziyetlerin husule getirilmesi ferdin esaslı haklarına sarih bir tecavüzdür. Mademki insan ancak iradesinin tezahürleri neticesi kendi hemcinsleriyle münasebete girişebilecektir. O halde mukavele bu gayeyi en mükemmel olarak temin eden bir vasıtaadır. Evet mukavele öyle bir hukukî hâdisedir ki, bütün müessesatın temelini teşkil eder, haklar, teahhütler, mecburiyetler âleminin en mütekâmil bir izahını vücade getirir.

Mukaveleye istinat eden hukukî rabıtalara, tabîî haklar ve dolayısıyla hürriyet esasatına muvafıktır.

Her şeyin menbaı olan hürriyet aynı zamanda her şeyin müncer olduğu bir nokta, her şeyin müteveccih olduğu bir gayedir. Ferdin kat'î surette serbestisini temin ve her iradenin istiklâlini tekit, bunların diğerlerinin hürriyetine müsavi şekilde olmasını tarsin müsbet hukukun başlıca vazifelerindendir.

Hukukun ferdî serbestiyi tahdit edebileceği vaziyetler ancak birinin diğerlerinin hürriyetine tecavüzünü menetmek gayesine matuf olduğu zamanlar tahaddüs edebilir. Bizatihi hürriyet namına vücade getirilen bu tahdidatta da gene irade hâkimdir. Bütün tezahürlerinde hukukun bu noktayı nazarı dikkattan uzak tutmaması lâzımdır. Eğer bu tezahür mukavele şeklinde ise onu tatbik için zor da istimal edebilir. Yalnız bu hususta her iki tarafın mütekabilen hürriyetlerine hürmet edilmek lâzımdır. Ancak bu takdirde mukavele sahih olabilir. Hukukun; her iki tarafın takip

etmekte olduğu gayenin ahlaki ve manevî kıymetinden ve bunun tevlit edeceği içtimaî akisler ve ihtilâtlardan endişeye düşmesi icap etmez.

İtiraf etmelidir ki, Mösyö Counot'nun hürriyet için yazdığı bu methiye bir cemiyeti menfî hareketlere ve anarşiye sevkedebilir. Fakat bereket versin hürriyet ve mukavelede tıpkı Yunan kahramanlarından meşhur Aşıl'in oku gibi kendi açtıkları yaraları kendileri tedavi edecek mahiyettedirler. Çünkü her iki tarafın hür iradesinin istimalile vücade getirilen bir mukavele öyle bir nüfuz ve kuvvet iktisap eder ki, artık hürriyet ve iradenin onun yanındaki kıymeti hiçtir. Devletin hâkim iradesi vatandaşların hür iradesine hâkim bir vaziyet almıştır.

Fakat Rousseau'nun nazariyesi çok maruf olduğu için bu bahiste biraz daha duralım: Cemiyet, insanlar arasında teessüs eden bir mukavele neticesi meydana gelmiştir. Binaenaleyh zannedilir ki, Devletin ilk vazifesi ferdî serbestiye hürmet etmektir. Halbuki Rousseau tam amile bunun aksine kanidir. «İçtimaî mukavele» nam eserinde, fertler, hürriyetlerini devlet namına feda etmişlerdir. Binaenaleyh hâkimi mutlak olan o dur» diyor.

Evet devlet hâkimi mutlaktır. Evvelâ ecnebî devletlere karşı. Bunlardan birinin hâkimiyeti, komşularından her birinin hâkimiyetini tahdit etmektedir. Beynelmilel hukuk, yekdiğerine düşman kuvvetler arasında bir muvazene temin eden vasıttan başka bir şey değildir. İşte bunun içindir ki, Mösyö Renard «Hak, adalet ve irade» ismile verdiği bir konferansta beynelmilel adalet böyle bir kuvvet oyununun neticesi vücade gelmiştir» diyor.

Evet, devlet tabaasına karşı da hâkimi mutlaktır. Ve Rousseau'ya nazaran bu hususta hiç bir kayıt ve şarta tâbî değildir. Çünkü fertler «İçtimaî mukavele» ile tabiî hürriyetlerinden onun lehine feragat etmişlerdir. Renard'a nazaran de artık ellerinde onun lütüfkârane müsaadatından başka bir şey kalmamıştır. Bu müsaade de hemen her zaman geri alınmak tehlikesine maruzdur. İnsanlar birbirlerinden haklarını arayabilirler. Fakat devlete karşı böyle bir hareket mevzuubahs olamaz. Doğru veya yanlış bütün bu nazariyelerden istihraç olunan netice şudur. Hukukî vaziyet insanların yekdiğerile olan münasebetlerinden doğ-

maktadır. Ve bu münasebetlerin tâbi olacağı kanunun hürriyet esasatından başka bir şey olmaması lâzımdır. Binaenaleyh devlet ile fert arasında bu hususa vasıta olacak bir kuvvetin bazan devletin hâkimiyetine bazan da ferdin hürriyetine bir mania teşkil edebileceği hatıra gelir. O zaman asrî müelliflerden bir kısmının ferdî hukuka muarriz buldukları içtimaî ve iktisadî müessesatın hepsini yıkmak icabeder ve devletle fert doğrudan doğruya karşı karşıya kalırlar. Böyle mücerret bir insan tasavvur ettiğimiz takdirde onun her iradî hareketinin serbestisinin hukuk sahasında bir takım faaliyetlerle tezahür etmesi lâzım gelir ki, bunlardan en mühimmi diğer iradelerle itilâf ederek bir mukavele akteylememesidir. Müsbet hukukun gayesi bu faaliyetin teahhütlerine sadakatsizlik göstermeden devam ve inkişaf etmesini temindir.

Binaenaleyh bu mukavele, tabîî şekilde hakların yardımcısı olan iradelerin serbestçe itilâfının, ferdi arzunun en yüksek ve en mükemmel tezahür ve tecellisinin bir neticesidir.

Zaten kanunun ve mukavelelerin bu münasebatta gözetdiği gaye, nizam ve intizamı içtimainin muhafaza ve himayesidir. Yalnız tarafeynin şahsı bu mukavelede mevzuu bahis değildir. İradelerinin tezahürleri meselesine daha ziyade ehemmiyet verilmiştir, ve istedikleri zaman da bunu bozabilirler.

Medenî mukavenenin felsefesi işte bu şekilde hulâsa olunabilir. Vakıâ Napoléon kanunlarını yazanlar hiç şüphesiz bu noktaları tasrih etmemişlerdir. Fakat mukaveleleri izah için vücade getirdikleri metinden istihraç olunan fikirler bunlardır.

Hukukî şekilde teessüsü:

Mukavenenin hukukî şekilde teessüsünün merkezinde iradenin serbesti ve istiklâli vardır. Bunun da 3 kolu mevcuttur. 1 - Mukavenenin vücade getirilmesinde tarafeynin serbestii: 2 - Onu tashih, tebdil veya ilga için yeni bir itilâf aktedilmedikçe bu mukavenenin gayri kabil taşıyır olması. 3 - Her ne şekilde bir vaziyet tehaddüs ederse etsin bunun şeraitinin ifası mecburiyeti.

Fransa medenî kanununun 1101 inci maddesi mucibince mukavele her iki tarafı mütekabilen yahut tarafeynden yalnız birini diğerine karşı teahhüt altına koyan bir itilâftır.

İtilâf, münakaşa neticesi husule gelir. Münakaşa ancak müsavî ve serbest iradeler arasında cereyan edebilir. O halde mukavele hukukunun esas prensibi nizam ve intizamı umumî kaydı ihtiyatîsi altında hürriyettir. Mukaveleyi aktedenler ifasını tekeffül ettikleri teahhütleri istedikleri tarzda münakaşa ve arzu ettikleri şekilde vazederler.

Onlar bu husustaki kanunu bizzat vazeylerler. Mukaveleyi aktedenlerin iradesi akdin mevzuunu yaratır. Ona ittibatı mecburi bir şekil verir. İnsanın iradesi doğru olmayan bir şeyi tesis etmeğe mütemayil değildir. Bu hususta vazii kanunun emir veya müdafaa ettiği vaziyet ne olursa olsun bu böyledir. Çünkü o istediği şeyin doğru olduğuna kanidir. Binaenaleyh bu hususta hâkim olan serbestlik ve doğruluktur. Bu iki tabir arasında müsavilik mevcuttur.

O halde mukavelelerin tetkik ve tefsirinde hâkim, sade mukaveleyi yapanların ne istediklerini aramalıdır. Onların söyledikleri ve yazdıklarını değil müşterek fikirlerini meydana çıkarmalıdır. (Fransız medenî kanunu. Madde 1156).

Hukukî akitlerde irade her şeydir. Mösyö Gounot diyor ki: «Mukavelenin aktinde yegâne unsur o dur. Mukavelenin tefsirinde de yegâne esas odur. Filân esas dahilide, filân zamanda, filân şekilde bir şey istememişsem buna ait hukukî vesikanın muhtevasını ifaya mecbur tutulamam. «Renard» ise şu mütalâyayı dermeyan ediyor: «Bu andan itibaren hukuku hususiye tıpkı beynelmilel hukukta olduğu gibi yekdiğerine zıt ve muhalif hürriyetler arasında bir muvazene temini sahasına girmekte ve adalet yerini alelâde bir teraziye terk etmektedir.»

Mademki mukavele iki tarafın iradesinin bir eseridir, aynı iradeler yeni bir itilâfı vücade getirmedikçe bunun tadili gayri kabildir. Fransız medenî kanununun 1134 üncü maddesinin ikinci fıkrası da bu fikri tekit etmektedir. Yalnız medenî kanun, kanunî mecburiyetin bunu da ilga edebileceğini ilâve eylemiştir.

O halde burada da bir az duralım. Mademki içtimaî mukavelenin aktinden beri bütün ferdî haklar devletin lütfettiği müsaadelerden ibarettir. Mademki devletin lütfettiği bu müsaadeler de vaktile efradın devlet lehine feragat etmiş oldukları kendi haklarından müteşekkildir.

Devletin ukuda dair vazetmiş olduğu kanunlar da akitlerin iradelerinin bilvasıta tecelliyatından başka bir şey sayılamaz. Şüphesiz kanunların bazıları da âmiranedir. Fakat bunların gayesi de ferdî hürriyet ve iradenin serbestisini himaye etmektir. Binaenaleyh ne taraftan bakılırsa bakılsın irade mukaveleye taallûk eden her nevi hukukun yegâne temelidir.

Ya kanun ve örf, adet; bunlar akitlerin iradelerinin tecellisi demektir. Aynı zamanda onların hürriyetlerinin kuvvete, hileye yahut gayrimüdrîk şahsiyetlere (sağır, deliler) karşı müdafaası demektir.

İradenin haricinde ne hak ne de mecburiyet vardır. «Hiç bir kimse arzu etmeden bir şey yapmaya icbar edilemez. Akitler hukukunda hürriyet iradenin, serbestisinin ilk görünüşüdür. İkinci görünüşü serbestçe girilen teahhütlerin ifasının mecburî bir şekil almasını temin eden kuvvettir.

Hukuku medeniyeciler içtihatlarında bu fikri pek güzel anladıklarını göstermekte oldukları gibi onu kemali şiddetle de tatbika taraftardır. Şüphesiz kazaen hadis olan bir vaziyet yahut mücbir bir kuvvet müteahhitli teahhütlerini ifada muaf kılabilir. Fransız medenî kanununun 1148 inci maddesinde bu şekilde ahkâm mevcuttur. Fakat kazaen hâdis olan bir vaziyeti ve mücbir kuvveti nasıl tarif edeceğiz. Temyiz mahkemesinin ittihaz ettiği mukarreratı hukukiyeye nazaran bunlar öyle hâdiselerdir ki, mukavelenin ifasını icap ettirdiği teahhüdün yerine getirilmesini imkânsız kılar. Eğer bu imkânsızlık değil de sade müşkülât ve saire gibi hususat ise müteahhit teahhütlerini gene eksiksiz yapmağa mecburdur. Faraza bir harbin zuhuru eğer onun ihtiva ettiği teahhütlerin yerine getirilmesini imkânsız bir hale koymamış ise mukavelenin vaziyetinde tebeddülü icap ettirecek bir tesir vücade getirmez.

İmkânsızlık ile müşkülâtı tefrike de ancak hâkimler salâhiyettardır. Faraza Fransız temyiz mahkemesinin it-

ti haz ettiği mukarrerattan birine ait şu satırlar meseleyi daha vazih olarak meydana çıkarır: «Mukavelenin infazını mümkünsüz kılacak kat'î bir maniin zuhuru elzemdir. Harbin onun infazı hususunda ika ettiği müşkülât mukavelenin mer'i olmakta devam etmesine bir mani teşkil edemez.

Çünkü harp mahkemelerce mücbir bir vaziyet telâkki olunmaz. Hiç şüphesiz harp eşya fiyatlarında tereffüü mucip olur. Nakliye masraflarını tezayüt ettirir Belki de münakalâtın icrasına mani teşkil edebilir. Yani mukavelenin infazını müşkül bir hale getirir. Fakat gayri mümkün kılmaz. Binaenaleyh müteahhidi teahhüdünü ifadan tebriye edemez.»

Umumî harp bu şiddetli fakat mantıkî içtihat neticesi yer yüzünde müthiş bir rahatsızlık tevlit etmiştir. Bu vaziyet hukuk medenicileri mühim bir vicdanî meseleyi halle sevk ediyordu. Şimdiye kadar misli görülmemiş müşkülâtın zuhuru mukavelelerin infazına mani teşkil edecek bir hal vücude getirmemiş miydi.

Mösyö Wahl bu hususta diyor ki: «Mücbir vaziyet nazariyesinin bu ane kadar kabul edilmiş olan şekilile tam bir surette tatbiki, hali hazırdaki muamelâtta mazidekinden daha feci neticeler tevlit edebilirdi. Bir kısım müteahhitleri evvelden tahmin edilmesi mümkün olmayacak tarzda mahvolmaya sürükleyeceği gibi bir kısmını da zengin edecekti. Fakat şunu da teslim etmek lâzımdır ki harbin ika ettiği müşkülâtın mukavelelerin fesh ve ilgasını mucip olması lâzım geleceği hakkındaki nazariyenin kabulü de bir takım adaletsizliklerin vukuuna sebebiyet verecekti «Peki ne yapmalı? Mukavelelerin infazını müşkül kılacak bir harbin zuhurunun mücbir bir vaziyet teşkil ettiğini kabul etmeleri için vazii kanunlara müracaatta mı bulunmalı idi?

Acaba ilk tezahürlerin tesirleri altında kalmak ve mukavelelerin amelden sakit olmalarını temin etmek doğru muydu? Akitlerden birinin evvelce aktettiği bir mukavele neticesi zengin olması adaletsizlik addedilebilir miydi? Çünkü her iki taraf vaktile hür iradelerini istimal ederek bu mukaveleyi lakteylememişler miydi? Vakıa tehaddüs eden vaziyet onların mütekabil teahhütleri arasındaki muvazeneyi bozmuştur. Fakat muvazene meselesinin muka-

velenin infazı hakkındaki mecburiyeti kat'ıye ve mukavelenin nizam ve kanunlara uygun olması ile bir alâkası yoktur. Mukavelenin kanun ve nizamlara uygun bir şekilde sahih olması muvafakati teatisine bağlıdır. Vaktile bu muvafakat tam bir hürriyet ve serbesti dahilinde teati olunmuştur. Husule gelen vaziyet tarafeynin kendi arzularile isteyip meydana getirdikleri bir vakiadır. Filân hizmetin ifası, yahut şu miktarda paranın tediyesi. Bunlar hakkında tamamen hür ve serbest olarak bir arzu gösterildiği halde neresinde adaletsizlik aranabilir. Bilâkis adaletsizlik vaktile mukaveleyi aktederken zuhuru melhuz hadisat hakkında bir kayıt konabilirken konmamış olmasına rağmen onun meriyetine mani olmaya çalışmaktadır.

Filhakika temyiz mahkemesinin içtihadı hangi noktadan bakılsa tenkit ve hücumla maruz olacak bir vaziyette değildir. Onun için Mösyö Wahl mütalâasına şu şekilde devam ediyor: «Muhtelif mahkemelerin bu hususta buldukları hal çaresi, mukaveleyi aktedenlerin arzu ve iradelerine istinat eden 1148 inci maddeye tevfiği harekettir. Fakat 1148 inci maddenin 1134 inci madde ile sıkı bir münasebeti mevcuttur. Bu maddeye göre âkitlerden biri mukavelenin mer'iyetini gayri mümkün kılacak mücbir vaziyetlerin bile kendilerini teahhütlerinden tebriye edemeyeceği, yahut mücbir vaziyet ve müşkülâtın mukavelenin infazını büsbütün fesh ve ilga, veyahut şeraitini tebdil edebileceği kaydini koyabilir. Bazan bu kayıtlar zımnî olacaklarına göre bunları arayıp bulmak hâkimlerin hakkı ve vazifesidir. Yani kayıtlar sarih olmadığı takdirde vaziyete hâkim olan bizatihi hâkimlerdir.»

Mösyö Wahl'in bu mütalâaları Temyiz mahkemesinin içtihadına tamamen uygundur. Öyle ya mukaveleyi aktedenler vaktile, ileride zuhur etmesi muhtemel arizî hadisat ve vukuatı hatırlayıp akıt şeraiti arasında zikretmemişlerse onların hür iradelerinden doğmuş bu mukavelenin esasatını değiştirmeye ne hakla müdahale edebiliriz. Böyle bir kayıt mevcut olmadığı halde niçin âkitlerden biri mukavele esasatını ifadan veya buna mukabil tazminat ve saire vermekten kurtuluversin. Bunun aksini düşünmek iradenin serbestisic karşı bir tecavüz teşkil etmez mi?

Bu müşahedeler, kurulmuş olan bu esası yıkmaya ve-

.....

sile teşkil edecek amillerdendir. Çünkü demindenberi izah ve tafsil ettiğimiz esas bariz bir haleti ruhiye hatası üzerine istinat etmektedir. Vakıa bütün mukaveleler ileride zuhur edecek vukuatı da nazarı dikkata alarak aktebilir. Amma, dünyada vukuu tahmin edilemeyecek olan hadisat ta yok değildir. Binaenaleyh ancak vazii kanunların tahmin edebilecekleri eşkâl dahilinde kanun mevcut olabileceği gibi, mukavele de akitlerin keşif ve tahmin edebilecekleri hâdisata nazaran aktolunabilir. Harbin zuhurundan evvel hatta zuhurundan sonra onun ne şekilde olacağını ve ne kadar süreceğini kim tahmin edebilir? Umumî harp hakkında kabili tatbik olan bu imkânsızlık müstakbel harplar hakkında varit değil midir?

1909 senesinde, Mösyö Tardieu hükümet komiseri sıfatile Devlet Şûrasında içtihat ve hukuk usullerine nazaran mücbir vaziyetin akitlerin iradesine teallük etmeyen hâdiseler olabileceğine çünkü bunları ne tahmin ne de onların vukuunu menetmek ellerinde olmadığını ileri sürmüştür.

İşte hukuku medeniyecilerin içtihatlar ile bu bapta ki hukuk usullerinin tam bir izahı. Fakat bu mukavele esasatı amme hizmetleri işleri meselesine tamamen tatbik olunabilir mi Eğer mukavele mefhumu bir az değiştirilerek bir az daha canlandırarak başka bir şekle konmazsa amme hizmetleri mesailini mukavele esasatı ile telif edebilmekten vazgeçmek lâzımdır. Şimdi de bunu anlatalım.

—Bitmedi—

Yazan:
G. BİCHOFFE

Türkçeye çeviren
A. HİDAYET

Belçikada Komün idaresi

Komün Memurları: Kâtip, Malmemuru. Tayin tarzları, vazifeleri.

Komün memurları:

Derühte ettikleri vazife itibarile Komünün en mühim memurlarını kâtip ile malmemuru teşkil eder.

Kâtip:

Kâtibin tayini, işten el çektirilmesi ve azli hakkı Komün meclisine aittir. Ancak bu tayin, işten el çekirme ve azil keyfiyetinin Vilâyet Meclisi Daimî encümenince tasdik edilmesi icap eder. Eğer daimî encümen Komünün iş'arı üzerine ittilâ hasıl ettiği bu bapta kararını iki ay zarfında tadel etmezse karar kat'iyet kesbeder. İki ay müddetin başlangıcı Komün kararının vilâyete vusulü tarihidir. Komün Meclisinin tayin ettiği kâtibi encümen tasdik etmezse Meclis bir ikinci kâtip daha tayin eder. Daimî encümen bunu da kabul etmezse Komün Meclisi bu iki namzet haricinde istediği kâtibi tayinde muhayyerdir.

Muvakkaten iş çekirme üç aydan fazla devam edemez.

Komün Meclisi ve kâtip azle dair Vilâyet daimî encümeninden verilen karar için kendilerine tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde krala istinafen müracaat edebilirler.

Hastalık yahut ücretsiz bir hizmetin ifası müstesna olmak üzere kâtibin gaybubeti bir aydan ziyade devam ederse kâtiplik vazifesini ifa eden şahıs kâtiplik maaşı alır.

Kâtiplik maaşını gösteren - 839 tarihli Komün kanununun 111 inci maddesi 17-Ağustos-1920 tarihli kanunla şu suretle tadel edilmiştir: (Bu madde 3-Temmuz-1894, 27-Şubat- 1911 tarihli kanunlarla tadel edilmiş idi).

Bu kanuna göre kâtiplik maaşı Vilâyet Meclisi daimî encümeninin tasdikile Komün Meclisi tarafından tesbit olunur.

.....

Asgarî maaş aşağıdaki tarzda tesbitedilmiştir:

1 —	300	Nüfustan	az	olan	komünlerde	1500	Frank
2 —	301	den	500 e	kadar	“ “	2000	“
3 —	501	“	1000	“ “	“ “	2500	“
4 —	1001	“	1500	“ “	“ “	3000	“
5 —	1501	“	2900	“ “	“ “	3500	“
6 —	2001	“	2500	“ “	“ “	4000	“
7 —	2501	“	3000	“ “	“ “	5000	“
8 —	3001	“	4000	“ “	“ “	6000	“
9 —	4001	“	5600	“ “	“ “	7000	“
10—	5001	“	6000	“ “	“ “	8000	“
11—	6001	“	8000	“ “	“ “	8500	“
12—	8001	“	1000	“ “	“ “	9000	“
13—	10001	“	15000	“ “	“ “	9500	“
14—	15001	“	25900	“ “	“ “	10000	“
15—	25001 den daha ziyade nüfusu olan Komünlerde						10500 Frank.

Her iki senede bir kâtibin almakta olduğu esas maaşına birden beş numaraya kadar olan sınıfta dahil Komünlerde % 5, altıdan sekiz numaraya kadar olan sınıftakilere % 4, diğer sınıflarda % 3 nisbette zam yapılır.

Her on senede bir icra edilen nüfus tahriri neticesinde çoğalma yahut eksilme sebebiyle bir Komün iki senede bir zamma esas teşkil eden diğer bir sınıfa geçerse çoğalma halinde %4 ve % 3 nisbetinde zammiyat yapılacaktır.

Eğer kâtibin aldığı maaşın deceresindeki nüfus azalırsa maaşı indirilmeyecek, eskisi gibi verilecektir.

Vazifesini hakkile yapmayan kâtibin iki senede bir maaşına yapılacak zam Vilâyet Meclisi Daimî encümeninin tasdikine iktiran şartile Komün meclisi tarafından reddolunabilir. Ret kararı esbabı mucibesile Komün idaresine tebliğ olunur.

Maaşlar aybaşında tediye olunur. Ve vazifeye başlama tarihinden itibaren işlemeğe başlar.

Başlamış olan maaş istifa eden yahut azil olunan kâtibe tam olarak verildiği gibi vefatı vukuunda da veresesine tam olarak verilir.

Komün memurlarına verilmekte olan pahalılık zammı bu kanunun tatbiki üzerine kesilmiştir.

Komün kâtibinin ticaretle işigali bilvasıta da olsa memnudur. Aksi takdirde muvakkaten memuriyetten ihraç olunur. Tekerrür ederse azledilir. Komün Meclisince kâtibe verilecek ceza behemehal daimî encümenin tasdikine arz olunur. Kâtip hakkında verilen cezadan dolayı daimî encümen aleyhine kararın tebliğ tarihinden itibaren 15 gün zarfında krala istinaf edebilir.

Kâtibin vazifesi:

Komün kanununun 112 inci maddesi kâtibin vazifesini gösterir. Bu maddeye nazaran kâtip Komün Meclisinin, Eşöven Meclisinin kararlarını zabıt ve tahrir, müzakerelerini kayıt ve tescil ile mükelleftir. Bunun için Burğmestr tarafında sahifeleri numaralanmış ve imzalanmış iki defter tutar. Bu defterlerin birine Komün Meclisinin; diğerine Eşöven Meclisinin müzakere ve kararları yazılır.

Kâtip Komün meclisinin, Eşöven heyetinin, Burğmestrin emir ve talimatı dahilinde harekete mecburdur. Aynı zamanda Burğmestrin de muavin ve yardımcısıdır.

Malmemuru:

Malmemuru da kâtip gibi vilâyet daimî encümenin kararla Komün Meclisi tarafından tayin ve muvakkaten memuriyetten ihra; veya azil olunur. (Madde 114).

Malmemurluğu da 27-Ağustos-1921 tarihli kanun mucibince Burğmestrlük, Eşövenlik ve kâtiplik gibi kadınlar tarafından ifa olunabilir.

Daimî encümen kendisine tebliğ olunan tayin keyfiyeti hakkında iki ay zarfında bir karar verilmezse tayin katiiyet kesbeder.

Kâtiplik için olduğu gibi iki defa vilâyet daimî encümeni tarafından tasdik edilmeyen malmemurlarının yerine - Bu ret edilenler haricinde-, diğer bir malmemurunu da Komün Meclisi doğrudan doğruya tayin edebilir.

Komün malmemurları işe başlayabilmek için Komün kanununun 115 inci maddesine göre kefalet akçası vermek mecburiyetindedir.

Varidatı iki bin franktan fazlaya baliğ olur ve altı bin frangı geçmezse altı yüz frank, altı bin franktan on bin franga kadar 800 frank, on binden yirmi bine kadar 1600 frank kefalet akçası verilmek lâzımdır. Daha yukarı miktarlar için varidat yekûnundan muayyen bir nisbet dahilinde kefalet akçası tesbit olunur. Haddiazamisi yüz bin franktır. Malmemurlarının tayinini müteakip Komün meclisi vilâyet daimî encümeninin tasvibile tedarik edecekleri kefaletin miktarı ve nev'ini tayin ve tesbit eder.

Tayinden evvelki beş senelik varidatın vasatısi tesbit edilecek kefalet akçasının miktarı için esas tutulur. Bu beş senelik varidat arasında istikrazlar ve gayri menkul satışları bedelâtı dahil değildir. Varidatı miktar vasatısi 2000 frangı geçmeyen nahiyelede malmemuru kefalet akçası yerine vilâyet daimî encümeninin kabul ettiği şahsî kefil gösterebilir. Eğer kefalet akçası nakıttan ibaret ise faizinden malmemuru istifade eder.

Kefalet evrakı noterlikten tasdik olunur.

1-Ağustos-1929 numaralı kanun nakdî kefalet yerine bu maksatla tesis edilmiş bir kefaleti müteselsile sandığının kefaleti müteselsilesini kabul etmiştir.

Malmemurunun kasasında açık zuhur ederse nakdî kefaletine ve faizine vaziyet edilir.

Varidatın ziyadeleşmesi suretile evvelce tesbit olunan nakdî kefalet miktarı kâfi gelmezse malmemuru muayyen müddet zarfında munzam bir nakdî kefalet itasına mecbur tutulur.

Bu munzam kefaleti nakdiyede evvelki kefaletlerin tâbi olduğu usul dairesinde yapılır.

Muayyen müddet zarfında kefalet akçasını veya munzamının tedarik ve tehir sebeplerini kâfi delil ile isbat edemeyen malmemuru müstafi addolunur.

Malmemurunun vazifesi:

Malmemuru Komün varidatını tahsile ve masarifini bütçenin fasıl ve maddeleri dairesinde munzam havalelerle sarf ve tediye ile mükelleftir. Malmemuru ikametgâhları dairei memuresi dahilinde olup da diğer komünlere ait

.....

vergileri olan eşhas hakkında diğer komün malmemurlarının talebi üzerine takibat icrasile mükelleftir. Takibat komün icra memuruna bulunmadığı takdirde devlet icra memuruna yaptırılır. Malmemuru Komün Meclisinin başka memurlara tahsil ettirdiği varidattan mes'ul değildir.

Malmemurunun maaşı

Komün malmemurlarının maaşlarının asgari haddi bütün vilâyetlere şamil olmak üzere kralın tasdikile vilâyet daimî encümenince tesbit olunur.

SABRİ

Vilâyetler İdaresi U. M.

—————

Şehirler ve Belediyecilik

İspanya

— 24 —

İspanyol hukukçuları, kendi belediyelerini ve mahalli idarelerin muhtariyetini, İngilizler gibi, çok eski senelere irca ederler ve bundan iftihar duyarlar.

Bunların düşüncelerine göre, ilk İspanyol belediyeleri kanunlarla tesis edilmiş değildir. Bunların mevcudiyeti müşterek hayatın içtimâî bir hâdisesidir. Bugünkü hükmet mefhumundan ve teşekkülünden çok eskidir. Hatta kanundan da eskidir. Bu vaziyette kanun onu tanımalıdır ve himaye etmelidir. Son asırda ise 1812 ve 1877 kanunlarını tadilen 8/Mart/1924 belediyeler statüsü neşredilmiştir.

Bu kanunun esbabı mucibesinde (Hükümetin demokrat bir idare olabilmesi için hür ve serbest belediyeciliğe istinat etmesi lâzımdır. Vesayet ve murakabe etiketinin aldatıcı unvanı altında merkezleştirilmiş bir belediyecilik, İspanyol milletinin muhtar idare hislerini incitir ve asrı hazırın inkişaflarına uymaz) denilmiştir.

Ve bundan dolayı kanunun birinci maddesi, belediyeyi tarif için: Belediye kanun ile tanınmış hudutlar içindeki halkın tabîî bir teşekkülüdür, maaliinde hüküm koymuştur. Halbuki eski kanun, belediye, hukukî bir teşekkülüdür diyordu.

*

* *

İNTİHAP VE BELEDİYE MECLİSİ

23 yaşına gelmiş olan İspanyollar ve bu yaştan sonra aile vaziyetinde bulunan kadınlar intihap hakkına malikdirler.

Belediye meclislerinin dörtte üç azası umumi reyyle ve nisbî intihap usulile seçilir. Dördüncü kısım aza amele

birlikleri, patron birlikleri ve fikri mesail birlikleri tarafından her birisine son kısmın üçte biri aza isabet etmek üzere intihap edilir.

İspanyollar belediye meclisine (Ayuntaminto) diyorlar, belediye nüfusu beş yüzden aşağı olduğu takdirde bunların içinden intihap hakkına malik olanların hepsi açık meclis (Consejo abierto) denilen bir meclis vücade getirirler ve belediye işlerini görürler, bin nüfusa kadar olan yerlerde bunların yarısı, alfabe sırasile açık meclis teşkil ederler, diğer yarısı ikinci devrede işe bakar.

Belediye kanununun 219 uncu maddesi bir kısmı mühim işler için (referendum) usulünü kabul etmiştir.

Belediye meclislerinin kendi içinden, belediyenin nüfusuna göre, 2-10 azaya kadar seçtiği zatlar, hem belediye reisinin muavinliğine hem de belediye daimî encümeni vazifesini görürler.

Belediye reisine (Alcade) diyorlar, bu Endülüs işgalinden kalma bir tabir ile, yani o vakitler belediye işlerine bakan ve (Elkâdî) denilen unvana pek benziyor.

Belediye reisleri, meclis içinden veya meclise aza olabilecek vasıfta intihapçılar arasından meclisçe seçilir. Meclise ve daimî encümene riyaset eder. Belediye sınırları içinde hükümeti de temsil eder.

*

* * .

(BELEDİYENİN MUHTELİF VAZİFELERİ)

Yeni kanun bunları aşağıdaki şekilde saymıştır:

- 1 — Korpurasyonlar tesis ve teşkili,
- 2 — Belediye birlikleri kurulması ve lâğvedilmesi,
- 3 — Belediye memurlarının tayini,
- 4 — Belediye nizam ve talimatnamelerinin müzakere ve tasvibi,
- 5 — Tahriri nüfus teşkilâtı ve tatbikatı .
- 6 — Belediyeyi korporasyonları alâkadar eden adli işler, -
- 7 — Amme hikmetlerine ait işlerin (elektrik, tramvay, hava gazi, su tesisatı gibi) belediyeleştirilmesi,

8 — Umumî yollar, bahçe, park, gezinti mahallerinin tesis, muhafazası ve idamesi ve şehri güzelleştirecek diğer her türlü tedbirler.

9 — Bir kısım şimendifer ve telefon hatları tesisatı.

10 — Su tevziatı, kullanılmış suların tahliyesi belediye çamaşırhaneleri, belediye banyoları, yapmak ve idare etmek.

11 — Lâğım tesisatı, dezenfekte işleri mezarlık hizmeti.

12 — Umumî tenviratın temini ve halka tevzii.

13 — Her nevi yiyecek maddelerini, mezbahaları halleri, çarşı ve pazarı teftiş ve murakabe.

14 — Yollarda, cadde ve meydanlarda gerek halkın ve gerek eşyanın emniyetle seyriseferini temin ve umuma açık her türlü toplanma yerlerinde (fabrika, gazino, tiyatro, sirk, otel, liman ve rıhtımlarda mal ve hayat emniyetini temin etmek,

15 — Kır bekçiliği vazifelerinin tanzimi.

16 — Hastane ve dispanserler tesis ve idamesi, kimsesiz çocuklarla fakir ve malûllerin, ihtiyaçların himayesi.

17 — Halk ve çiftçi kredi müesseseleri tesis ve idamesi, tasarruf sandıkları kurulması.

18 — İlk mektepler, meslek mektepleri açmak ve idare etmek.

19 — Güzel sanatlara ait eserlerle tarihî abideleri muhafaza etmek.

20 — Panayırklar ihdası, mahsulât için fabrikalar yapılması ve iktisadi matbahlar açılması ve işletilmesi.

21 — Yangın söndürme teşkilâtı.

22 — Ucuz halk evleri yapmak, bunları ucuz kiralamak ve satmak.

23 — Belediye emlakının idaresi.

24 — Ve nihayet bütçesinin ve kat'î hesabının ihzârı vergi nisbetleri, resimler ve diğer matrahların tetkiki.

*

* *

BELEDİYE HANGİ İŞLERİ KENDİSİ İŞLETİR?

Bunun için yeni belediye kanununun 989 uncu maddesi şöyle bir esas koymuştur;

A — O hizmetin umumî bir vasfı olmalıdır. Yani umuma ait olmalıdır.

B — Zarurî ihtiyaçlardan bulunmalıdır.

C — Belediye sınırları içine münhasır kalmalıdır.

D — Hizmetin menfaati, gerek doğrudan doğruya ve gerek bilvasıta belediye hududu içindeki halka rücu etmelidir.

İnhisar altında belediyece işletilebilecek olanlar:

Bunu yeni kanunun 170 inci maddesi şöylece sayar.

A — Su tevziatı,

B — Elektrik ve hava gazı tesisatı,

C — Kanalizasyon ve lâğam,

D — Yolların temizlenmesi,

E — Mezbahalar ve soğuk hava depoları,

F — Fırınlara ve ekmekçilik,

G — Cenaze teşhizi ve nakli,

H — Tramvay ve şehir trenleri ve belediye hududundan itibaren 40 kilometreyi geçmeyen yerlere gidecek bu gibi vasıtalar,

K — Çarşı ve hal idaresi.

Bütün bu salâhiyetlerden başka, belediyenin istimlâk hukuku da tevsi edilmiştir. Belediye kanununun 172 inci maddesine göre, belediyeler, umumî menfaatler için, şehir dahilindeki imtiyazlı şirketleri dahi istimlâk edebilirler.

Yeni belediye kanunu, başkaca bir yenilik daha koymuştur. Nüfusu on beş binden yukarı olan belediyeler bütçelerinin beşte birini sıhhiye işlerine tahsis ederler.

*

* *

İSPANYOL BELEDİYELERİNİN MALİ

VAZİYETLERİ

Devlet malî senesile mütevazın olan belediyeler malî sene bütçeleri belediye meclisleri tarafından yapılır. Aynı

müddetin kabul edilmiş olması, malî menbalardan gelecek iratların tahsil ve cibayetinde ve tevziinde ahengi temin içindir. Malî sene başı ikinci kânununun başında başlar, bütçeler, her yerde olduğu gibi adi ve fevkalâde olarak iki kısım üzerine yapılır.

Bütçenin umum tarafından kontrolünü temin içinkendisine verilmeden evvel 15 gün müddetle halkın iltihamına arz edilmesi usul ittihaz edilmiştir.

Bütçe aşağıdaki sebeplerle reddedilebilir.

A — Kanunun tarif ettiği vasıflarla ve şartlarla hazırlanmamış ise,

B — Kanun ile belediyelere verilmiş vazifelere tahsisat konmamış, yahut, kanun ile belediyelere verilmemiş işlere tahsisat konmuş ise,

C — Bütçe gelirleri, masraftan, dikkate şayan derecede az ise, yani bütçe açık ile verilmiş ise,

Bütçe tatbikatı:

Bunun murakabesine daimî encümeni bakar, ihtiyarî masraflar, mecburî işler yapılmadıkça, sarfedilemez. Belediye namına harcanacak paranın ita amiri belediye reisidir. Bunun tarafından imza edilen ita emirleri daimî encümence tetkik olunur. Ve şu şartlarla reddedilebilir.

1 — İçinde bulunulan ay için nazarı dikkate alınmamış bir masraf ise (Bütçeyi aylara taksim ederek harcıyorlar demektir.)

2 — İta emrinin taallûk ettiği fasıl ve maddede kâfi tahsisat yok ise,

3 — Mecburî masrafların zararına ve aleyhine ihtiyarî bir masraf ita emri çıkarılmış ise,

4 — Aslında kanunsuz bir masraf ise,

5 — Belediye meclisi kararla bir işe tahsis olunan istikraz hasılatı o işten başkasına harcanmakta ise,

Belediye gelirleri:

Belediye kanununun 308 inci maddesi bunları şöyle ayırmıştır. .

-
- A — Belediye emlâkinin hasılatı,
 B — Belediye müesseselerinin gelirleri,
 C — Umumî hizmetler için devlet bütçesinden, vilâyet mıntakalarından ve vilâyetlerden ve belediye birliklerinden muavenet, ,
 D — Kanun ile tesbit olunmuş belediye vergileri,

*

* *

İSPANYA BELEDİYELERİNDE (VERGİ KOYMAK SELÂHİYETİ)

Yeni belediye kanununun esbabı mucibe lâyihasında ana hat olarak gösterilen esas şudur:

Hayatın her gün değişen icaplarını önceden muayyen formüller içine almağa imkân olmadığı için kanun vaz'ının, kendi iratlarını kendileri bulmak üzere belediye meclisine salâhiyet vermesi daha doğrudur. Ve bundan dolayı kanunda tasrih edilmemiş olsa dahi, belediyenin mali ve iktisadî vaziyeti icabı, mevcut vergilerde değişiklik yapılması ve yeni vergi ve resim konması için belediye meclislerine mezuniyet verilmiştir. Şu şartlaki Maliye Vekilinin mütaleası alındıktan sonra hükümetçe tasvip edilmiş olsun.

*

* *

VERGİLERDEN ALINAN İRATLAR

Belediye kanununun 380 inci maddesi bunları birer birer saymıştır.

- 1 — Hükümetçe, gerek kısmen ve gerek tamamen belediyelere bırakılmış vergiler:
- 2 — Belediyece devlet vergilerine yapılan ilâveler,
- 3 — San'at ve ticaret mükellefiyetine tâbi olmayan hisseli komanditler üzerine ve sınaî ve ticarî işletme anonim şirketleri safî iradi; üzerine konan belediye vergisi,
- 4 — İşlenmemiş arazi üzerine belediye vergisi,

5 — Arazi satışında kıymetlenme resmi:

(Mal sahibinin eline geçtiği zamanki kıymetle satış zamanı kıymeti arasındaki farktan).

6 — Araba, otomobil ve sairinin seyrüsefer vergisi,

7 — İstihlâk vergisi,

8 — İcar vergisi,

9 — Cenaze alayları harcı.

Bunlardan başka, kanunun 525 inci maddesi fevkalâde bütçe için bazı gelirler tanımıştır: Şehir emlâk ve arazisi mükellefiyetlerde sınayi mükellefiyetler üzerine % 10 zam salâhiyeti ve yukarıda sayılan vergi ve resimlerin hepsine lüzumunda % 3 zam salâhiyeti.

*

* *

BELEDİYE HİZMETLERİNDEN MÜTEVELLİT GELİRLER

A — Belediye tarafından yapılan bir iş, tesisat veya hizmet mukabili bazı hususî eşhasın emlâk kıymetlerinde tezayüt hasıl olursa,

B — Bu gibi iş, tesisat veya hizmetten bazı şahıslar veya muayyen bir sınıf halk istifade eder. Ve yahut bu teşebbüsler, bunların talebi ile ifa edilmiş olursa.

Bu takdirde hizmet mukabili bir miktar tahsiline cevaz verilmiştir. Bu miktarın tesbiti için o işe tahsis olunan sermaye ve bunun faizi ve sair masrafları mütehasısları tarafından hesap edilir. Bunun yekûnu, hizmetten istifade edenlere taksim olunarak tahsil olunur.

Belediye hizmetinden dolayı emlâk kıymetinde vaki olacak tezayüde gelince:

Bunun için kanun şu esasları koymuştur.

A — Yol ve meydan açmak ve mevcutları düzeltmek, ıslah etmek, uzatmak.

B — Bu ıslahat, ticarî alışveriş şartlarını hissedilecek derecede takviye etmiş olacak.

C — Bahçe, park, gezinti mahalleri tesis etmek,

D — Lâğım tesisi ve mevcutları tamir etmek,

E — Yaya yollarının (Trotuvar) ilk tesis ve bunların yenilenmesi.

-
- F — Yol ve meydan kaldırımlarının ilk tesisi, tebdili veya tamiri,
 - G — Umumî tenviratın ilk tesisatı ve tamirâtı,
 - H — Yangın söndürme vesaiti temini ve bunların idare masrafları,
 - İ — Belde ormanlarına fidan dikilmesi,
 - J — Yol ve köprü inşaatı,
 - K — Tramvay ve şömendöfer inşaatı,
 - L — Tramvay ve şömendöfer yollarile araba geçmesine müsait yolların yerlerinin değiştirilmesi,
 - M — Asma köprü, asansör ve tünel inşaatı,
 - N — Havuzlar ve kanallar inşaatı,
 - O — Bunlara benzer bilûmum diğer inşaat.

Bütün bu işlerin her birine yapılan masrafların beşte dördünden fazlası halka tevzi edilemez; yani belediye kendi bütçesinden yapabileceğini yapar, yapamadığını halka tevzi eder, fakat bu tevziat en çok beşte dörde kadar çıkabilir.

Belediye resimleri:

- A — İdarî resim:
Alâkadarın talebi üzerine belediye idaresince hazırlanan veya vize edilen vesikalardan,
- B — Belediye emirnamelerine müsteniden verilen patenteler ve plâk ruhsatıyelerinden.
- C — Kara ve deniz avları ruhsatıyelerinden,
- D — Hüsnühal vesikalarından (Buna Voz Rubbca) diyorlar. ,
- E — Kırbeççileri hizmetinden,
- F — Hususî bir kontrolü icap ettiren umumi eğlencelerle tiyatroların murakabesinden,
- G — Şehir; dahilindeki arazide inşaat ruhsatıyesinden ve şehir haricindeki yollar üzerindeki inşaat, müsaadesinden,
- H — Her müessesenin, açılma. ruhsatıyesinden,
- İ — Buharlı kazaların, motorların, transiförmatorlerin, asansörlerin, ve buna benzer şeylerin ve sınaî, ticarî müesseselerin teftişinden,

-
- J — Banyo ve hamamların teftişinden,
 K — Her nevi tartı ve ölçülerin muayenesinden,
 L — Koyun ve davarların, etlerin, balıkların, sütün, ve diğer umumî yiyecek şeylerin sıhhi muayenesinden,
 M — Belediye laboratuvarları hizmetinden,
 N — Evlerin dezenfektasyonundan,
 O — Mezbahalardan,
 P — Ev süprütüleri ve lâğım kuyuları temizlemesinden;
 R — Kanalizasyon ve lâğım hizmetinden (Hususî lâğımların muayenesi dahildir.)
 S — Belediye mezarlık servisinden,
 T — Cenaze nakliyatından,
 U — Hali ve vakti yerinde olanlardan belediye hastane dispanser, sanatoryomlarında kaldıkları müddetçe alınan masraf,
 V — Müze duhuliyelerinden ve belediye ücretli mekteplerinden,
 Z — Diğer buna benzer işlerden belediyelerce bir taks alınır.
- Bunlardan başka, hususî ve şahsî surette vaki olacak istifadelerden de birçok resim alınmaktadır. Şöyle ki:
- 1 — Belediye sınırları içindeki araziden kum ve diğer inşaat maddeleri çıkaranlardan,
 - 2 — Hamamlar ve diğer buna benzer işlerin sularını getirmek üzere yapılan hususî tesisat ruhsatılarından,
 - 3 — Umumî arazide yağmur sularını toplamak üzere yapılacak depo ve sarnıç ruhsatılarından,
 - 4 — Umumî arazide kar ve buz depoları tesis ruhsatılarından,
 - 5 — Umumî yollara dam olukları suyunun ve bu gibi diğer suların akması için verilen ruhsatıyeden,
 - 6 — Umumî yolların altında ve yahut belediye arazisi içinde yeraltı işgallerinden,
 - 7 — Umumî yollardan sondaj ameliyatından ve belediye arazisinden geçirilen su arklarından alınan ruhsatıyeden,

- 8 — Yol üzerine bina enkazı koymak ruhsatiyesinden,
- 9 — Umumî yollar üzerinde tahtaperde ve bina payandasi ve destek muvakkat iskele kurmak ruhsatiyesinden,
- 11 — Umumî yollar üzerinde demir parmaklık ruhsatiyesinden,
- 12 — Umumî yollar üzerinde tribün inşaatı ruhsatiyesinden,
- 13 — Mağazaların dışına çıkarılan ve yoldan bir yer işgal eden her nevi camekân ve dolaplardan,
- 14 — Umumî yollar üzerindeki kahve ve gazino masalarından,
- 15 — Kiralık arabaların umumî yolları işgalinden,
- 16 — Belediye içindeki yollarda işleyen nakil vasıtalarından,
- 17 — Diğer bunlara benzer her nevi işlerden de bir resim alınabilir.

Mesken icarları üzerinden alınan resim % 15 ilâ % 25 arasında muhtelif belediyelere ve bazı kanunî hükümlere göre değişmektedir.

*

* *

ŞEHİRLERDE ÂMME HİZMETLERİNİN BELEDİYELEŞTİRİLMESİ

İspanya belediye kanunu bunun için mühim esaslar koymuştur. Umumî prensip şudur ki: Belediyeler, beldenin mecburî hizmetlerini doğrudan doğruya idare ve ifa ederler. Bu evsafa olmayan âmme hizmetlerini de belediyeleştirirler.

Yeni belediye kanununun 169 uncu maddesi belediyeleştirilecek hizmetler (Municipalisation) için dört esas koymuştur.

- A — Bu gibi hizmetleri umumî bir vasfı olmalıdır.
- B — Zarurî ihtiyaçlarda olmalıdır.
- C — Belediye sınıfları içine münhasır olmalıdır.
- D — Belde halkından mühim bir kısmının ya bilvasıta veya doğrudan doğruya istifadesini temin etmelidir.

Belediyeleştirme işi inhisar altında olabileceği gibi inhisarsız da olabilir. İnhisar altına alınabilecek olanları belediye kanununun 170 inci maddesi şöylece saymıştır.

- 1 — Su tevziatı,
- 2 — Elektrik tesis ve tevzii,
- 3 — Gaz tesis ve tevzii,
- 4 — Kanalizasyon ve lâgım tesisatı ve idaresi,
- 5 — Yolların ve caddelerin tanzifatı,
- 6 — Ev süprüntülerinin toplanması ve bunlardan istifade edilmesi,
- 7 — Mezbahalar tesis ve idaresi,
- 8 — Çarşı ve pazar işi,
- 9 — Soğuk hava depoları,
- 10 — Fırıncılık ekmekçilik,
- 11 — Cenaze alayları yapmak,
- 12 — Tramvay tesis ve idaresi,
- 13 — Şehir ve banliyö içinde şimendifer ve şehirlerin iskân saha-larından itibaren 40 kilometreye kadar mesafedeki şehirler arasında şimendifer tesisatı ve idaresi,

14 — Telefon tesis ve idaresi,

15 — Ve nihayet, her hangi bir belediyenin talebi üzerine, Dahiliye meclisinin mütaleası alındıktan sonra hükümetçe tayin olunacak diğer bütün işler ve hizmetler belediyeler tarafından imtiyaz ve inhisar şeklinde işletilebilir.

Belediyeleştirilecek hizmetlerin nasıl idare edileceğini de kanun vazın 174 üncü madde ile tesbit, ve tensip eylemiştir.

Bütün bu işleri, belediyelerin bihakkın yapabilmesini temin için kanununun 172 inci maddesi, yalnız, gayrı menkullerin istimlâki salâhiyetini belediyelere vermekle kalmamış aynı zamanda belediye imtiyaz ve inhisarının işlemesine mani teşkil edecek şirketlerin ve teşebbüslerin de istimlâki salâhiyetini tanımıştır.

Bu istimlâk, teşebbüsün lâğvı ve hitamı günü o işin kıymetini tesbit etmekle olabileceği gibi, aksiyonlarının hesabı suretile ve yahut son beş senelik safı hasılatının hesabı şeklinde dahi yapılabilir.

Nüfusu 15,000 den yukarı olan belediyelerin, bütçelerinin % 5 i sıhhi hizmetlere tahsis etmesi için kanuna hususî hükümler konmuştur.

İçtimai yardımlar için vilâyet bütçelerinden belediye bütçelerine muavenet tahsisatı verilmesi esası ayrıca tasrih edilmiştir.

*

* *

BELEDİYE MEMUR VE MÜSTAHEMLERİ

1877 tarihli belediye kanunu belediyelerin kendi memurları için istedikleri talimat ve nizamı yapmakta serbest oldukları esasını kabul etmiştir. 1916 ve 1921 de belediye kâtipleri ve belediye murakipleri için bazı hususî hükümler kondu.

Son belediye kanununun neşrinden sonra belediye memurları için de 8 Mart 924 tarihli nizamname kabul edilmişti. Bu nizamnameye göre belediye memurları, belediye kâtipleri, murakipleri ve diğer idari ve fennî memurlar diye üç kısma ayrılmıştır.

1 — Belediye kâtipleri, belediye korporasyonlarının ve belediye idari işlerinin şefidir. Her belediyenin bir belediye kâtibi bulundurması mecburidir. Nüfusu yüz binden yukarı belediyeler kâtip muavin de tayin edebilirler. Bunların maaşları diğer maaşların % 20 sini geçtiği takdirde veya 3 belediye birleşerek bir kâtip tayin edebilirler.

Belediye kâtipleri (Muamelâtı umumiye şefi diyebiliriz) iki kısma ayrılmıştır.

A — Nüfusu 40.000 den yukarı belediyelerde vazife alacak olanlar, bunların, bu memuriyetlere kabul imtihanlarına girebilmeleri için avukat unvanını kazanmış olmaları lâzımdır.

B — İkinci kısımda nüfusu bundan aşağı diğer bütün belediyelerin muamelât şefleri bunlar için müsabakada kazanmak kâfidir.

Müsabakalar yalnız hükümet merkezinde yahut Üniversite merkezi olan yerlerde yapılabilir. Müsabaka programı mahalli idareler umum müdürünün reisliğinde Da-

hiliye vekilinin emri ile toplanacak, eski belediye kâtipleri (Muamelâtı umumî şefleri) ve profesörlerle Dahiliye memurlarından mürekkep bir komisyonda hazırlanır.

Şimdiye kadar iki umumî müsabaka yapılmıştır. Birinci grup müsabakasına 850 kişi girmiş ve 160 namzet kazanmıştır. İkinci kısım yani küçük belediyeler için açılan müsabakaya 1650 kişi girmiş ve 270 namzet kazanmıştır. Bunların maaşları için senede 200-15.000 peçeta arasında muayyen nisbetler tesbit edilmiştir.

Bu kâtiplere beş sene içinde 500 peçetadan maaşlarının % 50 sine kadar ikramiye verilebildiği gibi altmış yaşında veya 40 sene hizmetten sonra tekaütlükleri esası da kabul olunmuştur. 20-25-35 sene gibi hizmetlerde tekaüt maaşlarının beşte iki, beşte üç, beşte dört nisbetlerine kadar verilmek salâhiyeti de bu şartlarailâve edilmiştir. Bütün bu muameleleler Dâhiliyenin tasdıkına tabidir.

2 — Belediye Kontrolörleri:

Bunların isimleri belediye kontrolörleri olmakla beraber bunlar mahalli idarenin diğer aksamına yani vilâyet hususî idarelerine de bakarlar. Bütün hesabâtı ve emlâk ve akar muamelelerini murakabe ederler. Bunların imtihan şartları belediye kâtipleri gibi hükümetçe tesbit olunur. Bu imtihanlara: Hukuk mezunları, ticarî ilimler mektebi mezunları, devlet divanı muhasebat murakıpları girebilirler.

Belediyelerden, bütçeleri yüz bin peçetadan yüksek olanlarla her vilâyet hususî idaresi için birer murakıp tayin olunmak lâzımdır. Bunların da maaş ve terfileri ve tekaütlükleri belediye kâtiplerinin aynıdır.

3 — Diğer belediye memur ve müstahdemleri:

Belediye kanununa göre, mühendisler, mimarlar, doktorlar, avukatlar, eczacılar ve buna benzer ihtisas işleri

mutlaka müsabaka ile memuriyete girerler. Diğer memurlar ve müstahdemler için de vilâyet merkezlerinde ve nüfusu 40.0000 den yukarı belediyelerde mutlaka imtihan açılır. İmtihan evrakını tetkik edecek (jüriyi) belediyeler seçerler. İmtihanların asgari şartlarını hükümet tesbit eder. Belediyeler de bunlara ilâveten şerait dermeyan edebilirler.

Bütün İspanyol belediyelerinin bir senelik iratları yekûnu, muhtelif vergi ve resimler üzerinden aşağıdaki miktara balığ olmaktadır.

1 — Belediyeler sermayesi hasılatı:

23,973,065 peçetadır ki, bu miktar, bütçelerin yüzde üç buçuğudur.

2 — Belediye emval ve emlâki hasılatı.

32,171,593 peçetadır ki bu da bütçe yekûnlarının yüzde dört buçuğudur.

3 — Yol ve mektep gibi bazı hizmetler için muavenetler:

2,101,182 peçetadır ki, bu da bütçelerin % 1/4 dür.

4 — Mezbağa, su, mezarlık, çarşı vepazar hasılatı:

8,844,015 peçetadır ki, bütçe yekûnlarının % $1\frac{1}{4}$ dür.

5 — Fevkalâde hasılat, bilhassa istikrazlardan mütevellit gelirler:

23,534,681 peçeta, bu da bütçeler yekûnunun yüzde üç buçuğudur.

6 — İctimaî ve terbiyevî esaslar için alınan vergiler 15,243,269 peçeta bu, bütçelerin yüzde iki buçuğudur.

7 — Mahalle ve yollarda hususî hizmet ve mesatden istifade edenlerden alınan vergiler 8,840,045 peçeta bu da bütçe yekûnlarının $1\frac{1}{4}$ dür.

8 — Bütün halk için müşterek olmayan, yalnız istimal edenlere istifade temin eden hizmetlerden alınan, resimler:

136,828,609 peçeta, bu, bütün bütçelere göre % 19 nisbetindedir.

9 — Hükümet vergilerine munzam kesirler:

146,344,507 peçeta, bu da bütçelerin % 20 sini tutuyor?

10 — İcar bedellerinden, istihlâklerden alınan belediye vergileri: 285,436,637 peçetadır ki, bütçelerin % 40 buçuğunu teşkil eder.

11 — Belediye cezaları: 2,049,507 bütçelerin % 1/4 dür.

12 — Belediye birlikleri hasılatı: 286,330.

13 — Belediye mecburî assassiyosiyaları hasılatı (Sıhhî hizmet gibi) 809,484.

14 — Geçen sene bütçelerinden kalan nakdi hasılat: 21,109,473 peçeta (Bu bir çok memleketlerin mazhar olamadığı malî bir muvaffakiyettir. Ve bütçe yekûnunun % üç buçuğudur.)

Bütün bu iratların senelik yekûnu:

707,717,064 peçetadır.

Hususî bir idare şekline malik olan Navarre ve Pays Baspne belediyeleri iradı bu hesaptan hariçtir.

K. NACİ

Mahallî İdareler U. Md.